

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ
НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ

ПРАКТИКО ОРІЄНТОВАНІ МОДЕЛІ І МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ПОСТВОЄННОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Методичні рекомендації

2025

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ

**ПРАКТИКО ОРІЄНТОВАНІ МОДЕЛІ І
МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ
УСПІШНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ В УМОВАХ
ПОСТВОЄННОЇ РЕАЛЬНОСТІ**

Методичні рекомендації

Харків
Друкарня Мадрид
2025

УДК 316.728[057.87:373.5]:[713:355.01]

Прак69

<https://doi.org/10.32405/978-617-8254-39-1-2025-132>

*Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту проблем виховання
Національної академії педагогічних наук України (протокол № 11 від 25
вересня 2025 року)*

Рецензенти:

Федорченко Тетяна Євгенівна, докторка педагогічних наук, професорка, головна наукова співробітниця відділу інституційного виховання Інституту проблем виховання НАПН України.

Бережна Таміла Іванівна, кандидатка педагогічних наук, старша дослідниця, вчена секретарка Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти».

Практико орієнтовані моделі і механізми формування життєвої успішності учнів старших класів в умовах поствоєнної реальності : методичні рекомендації / Кириченко В. І., Єжова О. О., Нечерда В. Б., Безрук К. О. / за заг. ред. В. І. Кириченко. Харків: Друкарня Мадрид, 2025. 132 с.

ISBN 978-617-8254-39-1

Методичні рекомендації є підсумком теоретико-практичних пошуків науковців відділу виховного проєктування Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України та педагогів-практиків щодо створення моделей формування життєвої успішності старшокласників в умовах поствоєнної реальності.

Структурно вони об'єднані у два розділи. Перший висвітлює актуалітети модельного підходу в освіті, пояснює структурну логіку обраного дизайну матричної моделі формування життєвої успішності та пропонує добірку інструментів її адаптації до умов і ресурсів конкретного закладу освіти. Другий розділ вміщує описи найбільш оригінальних моделей формування життєвої успішності старшокласників та активностей з їх впровадження з доведеною ефективністю.

Матеріали можуть бути використані під час планування науково-методичної роботи з педагогами, розроблення курсів підвищення кваліфікації у структурі підвищення фахової підготовки через систему інститутів післядипломної педагогічної освіти; можуть стати в нагоді педагогам, методистам, студентам та аспірантам, які цікавляться інноваційними практиками виховної роботи в сучасних закладах освіти.

ISBN 978-617-8254-39-1

Прак69

<https://doi.org/10.32405/978-617-8254-39-1-2025-132>

© Кириченко В. І., Єжова О. О.,
Нечерда В. Б., Безрук К. О., 2025
© ТОВ «Друкарня Мадрид», 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
-------------------	----------

РОЗДІЛ І. ПЕДАГОГІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ У ФОРМУВАННІ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ..... 9

1.1. Моделювання як необхідна умова формування життєвої успішності учнів закладів загальної середньої освіти.....	10
1.2. Актуалітети модельного підходу в сучасній освіті	19
1.3. Механізми формування життєвої успішності учнів старших класів.....	32
1.4. Дизайн матричної моделі формування життєвої успішності старшокласників.....	40
1.5. Засоби адаптації матричної моделі до умов і ресурсів закладу освіти .	52
1.5.1. Алгоритм адаптації матричної моделі формування життєвої успішності старшокласників.....	52
1.5.2. Чекліст адаптації матричної моделі формування життєвої успішності.....	54
1.5.3. Методики аналізу і планування виховної роботи з доведеною ефективністю	55
1.5.4. Дорожня карта розроблення і впровадження практико орієнтованої моделі формування життєвої успішності учнів старших класів.....	59

РОЗДІЛ ІІ. ВПРОВАДЖЕННЯ ПРАКТИКО ОРІЄНТОВАНИХ МОДЕЛЕЙ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ..... 64

Балаклійський ліцей №3 Балаклійської міської ради Харківської області..	65
Комунальний заклад «Харківська гімназія № 148 Харківської міської ради»	73
Великобурімська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів Чорнобаївської селищної ради Черкаської області.....	80
Центр позашкільної роботи Святошинського району міста Києва	87
Комунальний заклад загальної середньої освіти ліцей «Дивосвіт» Жовтоводської міської ради Дніпропетровської області.....	97
Криворізький ліцей №77 Криворізької міської ради Дніпропетровської області.....	105

Комунальний заклад загальної середньої освіти ліцей №3 Жовтководської міської ради Дніпропетровської області.....	114
Комунальний заклад загальної середньої освіти школа І-ІІІ ступенів №292 імені гетьмана України Івана Мазепи Деснянського району м. Києва	122
ГЛОСАРІЙ ТЕРМІНІВ І ПОНЯТЬ.....	129

ВСТУП

Трансформації усіх сфер суспільно-політичного життя України, каталізовані військовою агресією росії, пріоритезували потребу в осмисленні життєвих цінностей-орієнтирів для суспільства загалом і, зокрема, для здобувачів освіти системи освіти України. Вона також переживає часи складних випробувань і пертурбацій, докладає потужних зусиль щодо активізації пошуків ресурсів і механізмів адаптації до викликів сьогодення, що загрожують власне існуванню нашої держави, життю та розвитку дітей і, зокрема, формуванню системи ціннісних дороговказів особистості у часи воєнного лихоліття.

Метою таких пошуків є знаходження продуктивних рішень щодо моделювання системи виховних впливів на особистість під час суспільних катаклізмів, війн чи природних катастроф, які охоплюють забезпечення адекватної підтримки збереження життя і здоров'я та особистісного розвитку, спонукання особистості до активної діяльності з розвитку опірності стресорам, плекання готовності брати на себе відповідальність за власне життєздійснення, життєву успішність та, що не менш важливо, власний і суспільний добробут.

Педагогічна наука і педагоги-практики мають посилити увагу до питань ціннісної орієнтації учнів у повоєнному житті українського суспільства, формування підґрунтя життєвої успішності учнів старших класів закладів загальної середньої освіти у вигляді розвитку життєтворчих здібностей, життєвого оптимізму, комунікативного лідерства, стресостійкості, наполегливості, рішучості, сміливості та інших морально-вольових якостей особистості. У підсумку це сприятиме позбуттю «мислення жертви» та розвитку життєстійкості – нашої вродженої здатності відновлюватися після криз, зберігати себе в критичних умовах, проживати і переживати найжахливіші події, знаходити позитивні орієнтири життєдіяльності та ставати сильнішими, життєво активними і щасливішими.

Нагальність означеної проблематики для закладів освіти воюючої країни спонукала наукових співробітників відділу виховного проєктування Інституту

проблем виховання Національної академії педагогічних наук України до ґрунтовного дослідження проблемного поля формування життєвої успішності старшокласників в умовах воєнного стану та поствоєнної реальності. Одним з пріоритетних завдань визначалось теоретико-методичне обґрунтування і організація супроводу розроблення та впровадження практико орієнтованих моделей формування життєвої успішності учнів старших класів закладів освіти.

Ціннісними орієнтирами виховної взаємодії щодо формування життєвої успішності визнано розвиток життєтворчих здібностей (осмисленість життя, життєстійкість, цілеспрямованість, толерантність, гнучкість, прагнення до особистісного зростання, рефлексивність); формування ключових життєвих навичок (асертивність, стресостійкість, комунікативне лідерство, кооперація, оптимізм, просоціальність) та активності з набуття морально-вольових якостей успішної особистості (ініціативність, цілеспрямованість, наполегливість, відповідальність, самовладання, рішучість тощо), отже, саме вони склали змістове ядро матричної моделі формування життєвої успішності учнів старших класів закладів загальної середньої освіти. Важливою складовою моделі також визначено механізми (соціальні, психологічні, фізіологічні, педагогічні) і ресурси (середовищні, організаційні, змістові, структурні, особистісні) виховання особистості, тому окрему увагу надано їх осмисленню крізь призму доцільності та взаємодоповнення. Читачам пропонуються приклади класифікації механізмів виховання у педагогічній психології і їх короткі характеристики та виокремлюється орієнтовний перелік потенційного ресурсного забезпечення і результативних механізмів власне формування життєвої успішності учнів старших класів закладів загальної середньої освіти.

Методичні рекомендації є підсумком партнерської взаємодії науковців і педагогів експериментальних закладів освіти щодо варіантів розв'язання цього завдання. Структурно інформація об'єднана у два розділи. Перший – *«Педагогічне моделювання у формуванні життєвої успішності старшокласників»* складається з п'яти параграфів. Він презентує погляди авторок на моделювання як необхідну умову формування життєвої успішності

учнів закладів загальної середньої освіти, що здатна забезпечити центрованість, системність, наступність, діалогічність педагогічної взаємодії та її очікувану результативність; висвітлює актуалітети модельного підходу в українській і зарубіжній освіті, наводить характеристики його переваг, пропонує короткі коментарі механізмів виховного впливу на особистість, пояснює структурну логіку обраного дизайну матричної моделі формування життєвої успішності учнів старших класів загальної середньої освіти та презентує добірку інструментів її адаптації до умов і ресурсів конкретного закладу освіти.

Другий розділ *«Впровадження практико орієнтованих моделей формування життєвої успішності старшокласників»* центрується на описах результативних практик восьми експериментальних закладів загальної середньої освіти з чотирьох регіонів України (м. Київ та Харків, Дніпропетровська, Черкаська та Харківська обл.). У ньому наводяться короткі візитівки-характеристики експериментальних закладів загальної та позашкільної освіти, описи найбільш оригінальних моделей формування життєвої успішності старшокласників, приклади активностей виховної роботи із старшокласниками з доведеною ефективністю та відповідні ілюстративні схеми і фото-матеріали.

Методичні рекомендації підготовлено авторським колективом у складі співробітників відділу виховного проєктування Інституту проблем виховання НАПН України: кандидатки педагогічних наук, старшої наукової співробітниці, провідної наукової співробітниці Валентини КИРИЧЕНКО (вступ, розділи 1.3., 1.4., 1.5.; матеріали до 1.1., 1.2. та розділу II, загальна редакція); докторки педагогічних наук, професорки, головної наукової співробітниці Ольги ЄЖОВОЇ (розділи 1.1., 1.2., 1.4., матеріали до розділу II); кандидатки педагогічних наук, старшої наукової співробітниці Валерії НЕЧЕРДИ (матеріали до розділу II, літературна редакція); докторки філософії, старшої наукової співробітниці Катерини БЕЗРУК (матеріали до розділу II, технічна редакція).

Методичні рекомендації вбачаються корисними менеджерам і педагогам загальної середньої та позашкільної освіти як путівник для пошуку ціннісно-сміслових орієнтирів, підходів, методів і форм, шляхів і механізмів формування

життєвої успішності сучасного старшокласника; можуть бути використані під час планування науково-методичної роботи з педагогами щодо оновлення їхніх методичних кейсів, розроблення курсів підвищення кваліфікації у структурі підвищення фахової підготовки через систему інститутів післядипломної педагогічної освіти; можуть стати в пригоді студентам та аспірантам, які цікавляться інноваційними практиками виховної роботи в сучасних закладах загальної середньої та позашкільної освіти України, для підготовки дослідницьких робіт чи виховних проєктів.

Авторський колектив висловлює щиросердну подяку адміністраціям і педагогічним колективам експериментальних закладів освіти, які, попри складні часи соціальних, психологічних і фізичних випробувань реаліями війни, гідно виконують свій професійний обов'язок, духовно гартуються, постійно відшуковуючи особистий сенс життя у допомозі нашим вихованцям пройти горнило долі з найменшими ментальними і фізичними втратами.

Хоч яким величезним є масштаб нашого потрясіння наразі, ми свідомі, що одного дня війна усе одно завершиться і дитина, яка житиме у реаліях поствоєнного соціуму, буде потребувати відновлення довіри до нього і налагодження позитивних зв'язків зі світом. Тривожність і острахи перед майбутнім долаються розвитком життєстійкості, умінь планувати позитивне майбутнє і розробляти стратегії успішної самореалізації.

Ми віримо, що цей морок тимчасовий, отже, закликаємо усіх небайдужих запалювати в серцях наших дітей і підлітків маленькі свічечки радості від досягнутих успіхів, розганяючи пільму зневіри та відчаю.

РОЗДІЛ І
ПЕДАГОГІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ У
ФОРМУВАННІ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ
СТАРШОКЛАСНИКІВ

1.1. Моделювання як необхідна умова формування життєвої успішності учнів закладів загальної середньої освіти

Збройна агресія російської федерації проти українського народу стала потужним поштовхом до глибинних змін у різноманітних сферах суспільного життя, зокрема гуманітарній. Вона загострила необхідність переосмислення учасниками педагогічної взаємодії – як педагогами, так і старшокласниками, важливості пошуку сучасних ціннісних орієнтирів, що можуть допомогти зростаючій особистості у надскладних життєвих обставинах не лише зберегти власне життя, а й не втратити надію на краще майбутнє, тобто всупереч тяжким випробуванням і загрозам життю та здоров'ю – забезпечити власний особистісний розвиток та домогтися успішної життєвої самореалізації.

Аналіз сучасного психолого-педагогічного дискурсу показує, що значна увага вітчизняних науковців зосереджена на вивченні факторів, які впливають на формування навчальної і життєвої успішності, дослідженні індивідуальної та групової продуктивності, а також механізмів самореалізації учнів різних вікових груп. У часи воєнного стану та майбутнього відновлення країни суспільство особливо потребує молоді з активною громадянською позицією, високим рівнем відповідальності, готовністю до змін та здатністю гнучко і конструктивно реагувати на складні соціальні виклики. Молоді люди мають бути спроможними адаптуватися до динамічного середовища, розвивати життєву і соціальну компетентність, креативно вирішувати кризові ситуації та досягати поставлених цілей суспільно прийнятними засобами. Тому формування життєвої успішності старшокласників як інтегральної якості особистості, попри лихоліття війни, залишається одним із ключових завдань сучасного закладу загальної середньої освіти. Вирішення цього завдання потребує створення належних і достатніх організаційно-педагогічних умов, що забезпечать системний підхід до виховання та навчання учнів.

У сучасних наукових працях поняття «успішність» розглядається не як простий синонім до «успіху», а як складне, системне та багатовимірне явище, що

відображає процеси формування мотивації, розвитку самоідентичності та особистісного зростання; динамічний конструкт життєтворчих здібностей, задатків та особистих якостей; емоційний стан задоволення результатами своєї діяльності, здобутками чи перемогами та схвальною реакцією на них найближчого соціального оточення [9; 11; 12]. Польська дослідниця Hildebrandt-Wuruch виокремлює суб'єктивний і об'єктивний виміри успішності: внутрішню впевненість у власних силах і прагнення досягати мети з одного боку та позитивну соціальну оцінку і налагодження взаємин з іншими людьми [10]. Ми розглядаємо життєву успішність як динамічний комплекс умінь, досвіду та цінностей, що дозволяють людині не лише продуктивно адаптуватися до змін, але й активно впливати на власне життя та навколишнє середовище. Це багатокомпонентна система якостей, що забезпечує здатність особистості досягати гармонії між внутрішнім світом та зовнішніми обставинами, задовольняти потреби самореалізації й водночас брати активну участь у просоціальній діяльності.

Поняття «організаційно-педагогічні умови» трактується науковцями по-різному: як сукупність факторів, що створюють сприятливе середовище для результативного освітнього процесу, як передумови досягнення запланованих результатів або як система взаємопов'язаних ресурсів, які забезпечують ефективне управління освітньою діяльністю. Проте всі дослідники наголошують на обов'язковості доцільно дібраних умов для ефективного формування ключових якостей учнів, зокрема життєвої успішності. При цьому варто зазначити, що наявні наукові джерела вказують на недостатню кількість комплексних досліджень, присвячених розробці й упровадженню організаційно-педагогічних умов для розвитку життєвої успішності в закладах загальної середньої освіти. Цей аспект особливо актуальний в умовах сучасних викликів, коли система освіти повинна не лише передавати знання, але й готувати учнів до життя у карколомно змінюваному світі. Сьогодні дедалі більшої ваги набуває виховання навичок психологічної стійкості, критичного мислення, креативного реагування на постійні виклики, комунікативного лідерства та уміння працювати

в команді на спільний результат. Успішність старшокласника розглядається як стратегічний освітній результат, що передбачає не тільки академічні досягнення, а й розвиток особистісних компетенцій. Цей підхід узгоджується з концепцією нової української школи, яка орієнтує педагогів на формування активних, відповідальних і наполегливих громадян. Пошук ефективних менеджментових рішень забезпечення достатніх і необхідних умов, які сприятимуть формуванню життєвої успішності, є важливою засадою модернізації освітнього процесу та підвищення його якості.

Детальний аналіз й осмислення різних наукових підходів до визначення понять «умови» та «педагогічні умови» дозволяють зробити певні узагальнення та умовиводи. У філософії поняття «умова» трактується як категорія, що відображає універсальні зв'язки певного об'єкта з чинниками, які забезпечують його виникнення, функціонування та розвиток. Завдяки наявності відповідних умов потенційні властивості об'єкта переходять зі стану можливості у стан реальності. Іншими словами, умова – це необхідна передумова чи обставина, яка робить можливим певний процес, сприяє його реалізації або стимулює конкретні зміни [8]. Якщо розглядати процес як фактор, то умови можна розуміти як комплекс необхідних і достатніх вимог, що забезпечують реалізацію закладених у ньому потенційних можливостей. У педагогіці ключовим фактором є освітній процес, сутність якого полягає у багатогранній взаємодії педагогів і учнів задля розв'язання суспільно значущих та особистісно важливих завдань навчання, виховання й розвитку. Академік Семен Гончаренко визначає освітній процес як систему, що складається з низки взаємопов'язаних елементів: мети, завдань, змісту, методів, засобів і форм взаємодії педагогів та учнів, а також результатів освітньої діяльності. Відповідно, педагогічні умови можна тлумачити як сукупність організаційних форм, методів, засобів навчання та інших структурних компонентів педагогічного процесу [6, с. 259]. Вони можуть охоплювати один чи кілька елементів або стосуватися всієї системи, виступаючи необхідними передумовами для досягнення очікуваного результату педагогічної взаємодії [2, с. 138].

Науковець В. Манько пропонує розглядати педагогічні умови як взаємопов'язану сукупність внутрішніх і зовнішніх характеристик функціонування освітнього процесу, що забезпечують його результативність і відповідають психолого-педагогічним критеріям оптимальності [4]. Спираючись на висновки сучасних психолого-педагогічних досліджень, педагогічні умови можна визначити як динамічний регулятор інформаційних, психологічних та організаційних чинників, що позитивно впливають на процеси навчання, виховання й розвитку учнів. Саме від цих обставин залежить ефективність побудови та реалізації цілісного освітнього процесу.

Науковці відділу виховного проєктування Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук упродовж 2023-2025 років здійснили прикладне дослідження за темою «Формування життєвої успішності учнів старших класів в умовах поствоєнної реальності». Наше дослідження спрямоване на пошук шляхів формування життєвої успішності старшокласників у закладах загальної середньої освіти, що передбачає створення спеціально організованих умов. Ми переконані, що ці умови мають бути не лише педагогічними, а й організаційно-педагогічними. Організаційні умови визначаються як сукупність управлінських, кадрових, матеріально-технічних і структурних вимог до побудови освітнього процесу [6, с. 259]. У свою чергу, О. Пономаренко наголошує, що організаційно-педагогічні умови – це комплекс обставин, які добираються відповідно до специфіки досліджуваного явища та сприяють ефективності й результативності освітньої діяльності [5, с. 199]. У межах нашого дослідження організаційно-педагогічні умови розглядаються як система взаємопов'язаних факторів, що забезпечуються на рівні управління закладом загальної середньої освіти задля реалізації запланованих цілей, охоплюючи як діяльність педагогів, так і діяльність учнів [1].

Варто наголосити, що сучасні освітні реформи в Україні посилюють значення правильно визначених, доцільно скомпонованих і впроваджених організаційно-педагогічних умов для забезпечення якісних змін у загальній середній освіті. Ці умови дозволяють створити гнучке та адаптивне освітнє

середовище, яке відповідає потребам суспільства і сприяє формуванню ключових компетентностей учнів [3; 7]. Важливим є також врахування індивідуальних особливостей учнів та розбудова сприятливого психологічного клімату в закладах освіти. На практиці організаційно-педагогічні умови охоплюють чимало проблемних питань: розробку методичних матеріалів, створення освітніх програм, методичну підготовку педагогів щодо опанування і використання сучасних технологій навчання. Вони також передбачають системну підтримку ментального здоров'я і психологічного супроводу вчителів, ефективне управління ресурсами та забезпечення партнерської взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу. Таке розуміння організаційно-педагогічних умов робить їх важливим стратегічним інструментом для побудови нової якості освіти. Успішне впровадження комплексу необхідних умов має потенціал підвищити мотивацію діяльності учнів, розвинути їхню самостійність та критичне мислення, сприяти набуттю низки морально-вольових якостей, необхідних для досягнення запланованих результатів.

За допомогою методу фокус-груп ми створили групу експертів, які проранжували пропозиції педагогів і науковців з 21 експериментального закладу освіти і створили перелік потенційно ефективних для формування життєвої успішності учнів старших класів умов. Аналіз результатів кластерного групування дванадцяти відібраних ними організаційно-педагогічних умов підсвітив цікаві тенденції та дозволив виявити певні закономірності в оцінках експертів і респондентів. Відповідно до отриманих даних усі розглянуті організаційно-педагогічні умови можна умовно об'єднати у три групи, кожна з яких має свою специфіку та функціональне призначення. До першої групи, яку ми назвали «засадничі орієнтири», увійшли ті умови, що отримали найвищі оцінки та були визначені респондентами як беззаперечні пріоритети, займаючи перші та другі позиції у рейтингу. Друга група, названа «система взаємодії», охопила умови, зосереджені на різних аспектах комунікації та співпраці між усіма учасниками освітнього процесу. Третя група, «методики та інструменти», містить переважно умови інструментально-технологічного характеру, які

стосуються практичних засобів організації навчання та виховання. Важливо підкреслити, що умова «урахування гендерних аспектів формування життєвої успішності учнів» залишилася поза жодною групою. Такий результат кластерного аналізу вказує на необхідність додаткового дослідження цього аспекту з використанням інших математичних і статистичних методів для виявлення його реальної ваги та впливу.

Особливий інтерес експертів викликали умови першої групи, зокрема «розвиток системи загальнолюдських цінностей учнів» і «забезпечення здоров'ясприятливого та безпечного освітнього середовища», які визнано ключовими детермінантами формування життєвої успішності. У межах другої групи найбільш вагомими визначено умови «забезпечення конструктивної взаємодії в учнівському колективі» та «розроблення варіативних моделей і механізмів формування життєвої успішності учнів». Загальний рейтинг організаційно-педагогічних умов, розрахований за середніми значеннями сумарних балів, продемонстрував відмінності у пріоритетах різних груп експертів. Так, методисти й практикуючі педагоги поставили на перше місце «забезпечення здоров'ясприятливого і безпечного освітнього середовища», а на друге – «розвиток системи загальнолюдських цінностей учнів». Натомість науковці Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України та Комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти» надали першість умові «розроблення варіативних моделей і механізмів формування життєвої успішності учнів», розташувавши «середовище» лише на третій позиції. У вчителів сільських шкіл третє місце посіла умова «забезпечення конструктивної взаємодії в учнівському колективі», що підкреслює актуальність міжособистісних відносин у невеликих громадах.

Ці результати свідчать про різний акцент у сприйнятті важливості організаційно-педагогічних умов залежно від досвіду та професійної діяльності респондентів, а також соціально-культурних особливостей середовища. Розподіл умов за групами та рівнем значущості створює підґрунтя для їх подальшого дослідження та диференційованого впровадження у масову виховну практику

закладів загальної середньої освіти. Особливої уваги потребує розробка методичних матеріалів, що деталізують реалізацію умов першої групи як базових для розвитку життєвої успішності учнів старших класів. Умови другої групи можуть бути ефективними в контексті розбудови освітнього середовища, орієнтованого на онлайн-співпрацю та дистанційну командну роботу, що особливо актуально для навчання і виховання в умовах воєнного стану. Інструментально-технологічні умови третьої групи створюють можливості для інноваційних рішень і вдосконалення навчальних технологій, але їх ефективність напряду залежить від успішної реалізації базових і комунікаційних умов. Отримані результати також вказують на важливість міждисциплінарних досліджень, що поєднують педагогіку, психологію та соціологію для більш глибокого аналізу чинників успішності учнів. Кластерний підхід до вивчення організаційно-педагогічних умов дає змогу не лише класифікувати їх, але й встановити пріоритети у розвитку системи освіти. Таке системне бачення дозволить ефективніше розробляти стратегії формування життєвої успішності учнів старших класів, враховуючи їхні індивідуальні потреби та особливості освітнього середовища.

На підставі результатів загальної експертної оцінки було визначено комплекс організаційно-педагогічних умов, що мають ключове значення для формування життєвої успішності учнів старших класів. До таких умов віднесено розвиток системи загальнолюдських цінностей учнів, розроблення варіативних моделей і механізмів формування життєвої успішності, створення здоров'ясприятливого та безпечного освітнього середовища, забезпечення конструктивної взаємодії у шкільному колективі та організацію цілеспрямованої методичної підтримки суб'єктів виховного процесу. Проведене дослідження дозволило не лише виокремити зазначені умови, а й об'єднати їх у три узагальнені групи – «засадничі орієнтири», «система взаємодії» та «методи й інструменти», що дає змогу вибудувати їх ієрархію та визначити пріоритети педагогічного проектування освітньої практики. Зазначені умови є фундаментальними для створення ефективного освітнього простору, здатного

забезпечити розвиток гармонійної, соціально активної та відповідальної особистості, спроможної конструктивно реагувати на сучасні виклики, реалізовувати власний потенціал, брати участь у суспільно значущих проєктах та свідомо обирати продуктивні індивідуальні життєві стратегії.

Забезпечення і розвиток цих умов розглядаються нами як важливий чинник підвищення ефективності освітнього процесу та виховання конкурентоспроможної молоді, готової до активної участі в суспільному житті. Найперспективнішим напрямом нами визначено *моделювання процесу формування життєвої успішності учнів старших класів у контексті повоєнної реальності* з урахуванням виявлених організаційно-педагогічних факторів.

Використана література:

1. Єжова О. О. Сутність організаційно-педагогічних умов педагогічного процесу. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки»*. 2014. № 3. С. 39–43.
2. Кириченко В. І., Єжова О. О., Нечерда В. Б., Тарасова Т. В., Демянчук О. Л. Формування просоціальної поведінки учнів в умовах превентивного виховного середовища загальноосвітнього навчального закладу : монографія. Тернопіль: Терно-Граф, 2016. 244 с.
3. Кришінець-Андялошій К. О. Організаційно-педагогічні умови формування розвиваючого середовища закладу загальної середньої освіти. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2021. Вип. 1 (48). С. 199–203.
4. Манько В. М. Дидактичні умови формування у студентів професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплін. *Соціалізація особистості: зб. наук. пр. Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова*. Київ: Логос. Вип. 2. С. 153–161.
5. Пономаренко О. В. Поняття «організаційно-педагогічні умови» в контексті дослідження професійної освіти майбутніх магістрів психології. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 70. Т. 3. С. 197–200.
6. Ткачук Г. В. Організаційно-педагогічні умови та етапи впровадження змішаного навчання у закладах вищої освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2018. Вип. 168. С. 259–262.
7. Шевченко В. М. Організаційно-педагогічні умови формування аналітично-інформаційної компетентності майбутніх фахівців з обліку і оподаткування у процесі професійної підготовки. *Науковий часопис НПУ ім. М. Драгоманова. Серія Педагогічні науки: реальність та перспективи*. 2018. Вип. 64. С. 208–213.
8. Щерба С. П., Щедрін В. К., Заглада О. А. Філософія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: МАУП, 2004. 216 с.
9. Dries N., Pepermans R., Carlier O. Career success: Constructing a multidimensional model. *Journal of Vocational Behavior*. 2008. Vol. 73 (2). P. 254–267.
10. Hildebrandt-Wypych D. The social construction of life success among German youth. *Contemporary Learning Society. A quarterly of social and educational ideas*. 2011. P. 129–142.
11. Osman A., Ydhag C. C., Månsson N. Recipe for educational success: a study of successful school performance of students from low social cultural background. *International Studies in Sociology of Education*. 2021. № 30. P. 422–439.

12. Shalbayeva D. Kh., Zhetpisbayeva B. A., Akbayeva G. N., Assanova D. N. Organizational and Pedagogical Conditions for the Educational Process Implementation within the Inclusive Education in the Republic of Kazakhstan. *European Journal of Contemporary Education*. 2021. V. 10. № 3. P. 711–725.

Рекомендована література:

1. Безрук К. О. Розвиток освітнього середовища в закладах освіти для виховання соціально успішної особистості. *Інноваційні виховні технології у теорії і практиці сучасної освіти: зб. матер. наук.-практ. конф. [за заг. редакцією Т. Є. Федорченко, Ю. В. Івженка]*. Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти. 2021. С. 4–9.

2. Бех І. Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості: у 2 т. Т. 2. Чернівці: Букрек, 2015. 640 с.

3. Бех І. Д. Нововведення у виховному процесі. *Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал: матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2023 рік*. Івано-Франківськ: НАІР, 2024. Вип. 12. С. 13–21.

4. Бех І. Д. Патріотизм особистості крізь призму духовних виявлень. *Зростаюча особистість у смислоціннісних обрисах: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 19 грудня 2022 р.)*. Івано-Франківськ: «НАІР», 2022. С. 14–19.

5. Бех І. Д. Сучасна освіта на шляху досконалості. *Рідна школа*. 2021. № 1–2 (1072). С. 32–37.

6. Войчицькі Е. Як виховати надуспішних людей. Прості уроки – феноменальний результат. Київ: BookChef, 2019. 320 с.

7. Козьменко О. Успіх у вищій освіті США (ретроспективний аналіз). *Knowledge, Education, Law, Management*. 2020. № 4 (32). С. 41–46.

8. Матеюк О. А. Успішність особистості: сутність та зміст феномену. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2012. № 4. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2012_4_31

9. Кириченко В. І., Нечерда В. Б., Безрук К. О., Лаврентьєва І. В. Методика формування соціально успішної особистості старшокласника в системі загальної середньої освіти: методичні рекомендації / за ред. Кириченко В. І. Київ, 2022. 133 с. URL : https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2022/07/Kyrychenko_V.I.Metod.rek.FSUS.2022.pdf

10. Нечерда В. Б., Кириченко В. І. Підлітки уразливих категорій: типологія і особливості виховання в умовах закладів загальної середньої освіти: методичний посібник / за заг. ред. В. Б. Нечерди. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2019. 134 с.

11. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології. Вибрані педагогічні твори: у 2 т. / редкол.: В. М. Столетов та інші. Київ: Рад. школа, 1983. Т. 1. Р. 192–471.

12. Федорченко Т. Є., Кириченко В. І., Нечерда В. Б., Тарасова Т. В., Безрук К. О., Гарбузюк І. В. Соціально успішна особистість: сутність і технології виховання: навчально-методичний посібник / за ред. Федорченко Т. Є. Київ, 2022. 181 с. URL : https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732062/1/%D0%A4%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D1%80%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%A2.%D0%84._%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87._%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4._%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1_.2022.pdf

13. Alwi A., Radella Tabina A., Azmi A. N., Azmira R., Rizka J. P., Lubis M. R. Cooperative learning: improving students' understanding, social skills, and motivation. *Sosial Humaniora Komunikasi dan Kebijakan Review*. 2024. Vol. 1. URL: <https://ijespjournal.org/index.php/shkr>.

14. Dumitru V. The Aspiration to Success in School and the Need for Performance of the Pupils. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2015. № 180. P. 549–553.

15. Demetroulis E. A., Theodoropoulos A., Wallace M., Pouloupoulos V., Antoniou A. Collaboration Skills in Educational Robotics: A Methodological Approach – Results from Two Case

- Studies in Primary Schools. *Education Sciences*. 2023. Vol. 13. 468. DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci13050468>
16. Glew G. M., Fan M-Y., Katon W., Rivara F. P. Bullying and school safety. *Journal of Pediatrics*. 2008. V. 152 (1). P. 123–128.
17. Hu J., Zhang J., Hu L., Yu H., Xu J. Art Therapy: A Complementary Treatment for Mental Disorders. *Frontiers in Psychology*. 2021. Vol. 12. 686005. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.686005>
18. Kaya G. I. Construction of academic success and failure in school Memories. *Educational Research and Reviews*. 2018. № 13 (1). P. 12–20.
19. Necherda V. B. Formation of a successful personality of a modern student in the context of the educational system of A. Makarenko / Necherda V. B. // Research activities and achievements in pedagogy and psychology: International Scientific Conference Proceedings (The Republic of Poland, Częstochowa, 5–6 April, 2023). Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2023. P. 78–81
20. Necherda V. B. To the problem of education of growing personality in a crisis society. *Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences: Proceedings of the III International scientific and practical conference (Cambridge, 20 May, 2022)*. Cambridge-Vinnytsia: P. C. Publishing House & European Scientific Platform, 2022. С. 245–247.
21. Szewczyk W. Wychowywać czy uczyć asertywności. *Studia nad Rodziną*. 2005. № 9/1 (16). S. 133–142.

1.2. Актуалітети модельного підходу в сучасній освіті

В умовах трансформації освітньої системи та зростання вимог до якості загальної середньої освіти важливого значення набуває науково обґрунтоване проектування виховного процесу, зокрема, у сфері формування життєвої успішності та самореалізації старшокласників. *Проектування* є складним і багаторівневим процесом, який потребує системного мислення, цілісного охоплення, чіткого структурування всіх елементів освітньої діяльності та адекватного інструментально-методичного забезпечення. У контексті формування саме життєвої успішності старшокласників ключовим інструментом ефективного узгодження виховних впливів вбачається модельний підхід.

Модельний підхід, насамперед, ґрунтується на застосуванні теоретичного методу моделювання, який передбачає створення уявного або матеріалізованого образу об'єкта проектування – моделі [2]. У межах виховного процесу таким об'єктом виступає цілісна система виховання, що включає взаємодію суб'єктів освітнього процесу (учнів, учителів, батьків, адміністрації тощо) та сукупність зовнішніх і внутрішніх факторів, умов, методів, засобів й очікуваних результатів. Моделювання дозволяє уявити всі ці компоненти у взаємозв'язку, зрозуміти

механізми їхньої взаємодії, оцінити можливі ризики та передбачити наслідки впровадження тих чи інших педагогічних рішень. Також *процес моделювання* дозволяє адаптувати умови і мобілізувати наявні ресурси закладу загальної середньої освіти для досягнення цільових орієнтирів виховної моделі.

Створення моделі передбачає аналітичну діяльність, що вимагає глибокого осмислення мети педагогічних впливів, шляхів досягнення запланованих результатів та віднайдення адаптаційних механізмів перетворень конкретного освітнього середовища закладу. Результатом такої діяльності є уявна (концептуальна) модель, яка виконує функцію своєрідної «матриці» майбутнього виховного процесу. Саме ця модель є кінцевим результатом процесу проєктування, оскільки вона фіксує основні орієнтири, описує логіку і динаміку реалізації виховного процесу.

Практичне застосування модельного підходу сприяє підвищенню якості управлінських рішень у закладі загальної середньої освіти щодо удосконалення змісту виховання, оптимізації освітнього середовища, використання наявних ресурсів для забезпечення необхідних і достатніх умов формування життєвої успішності старшокласників.

Отже, *модельний підхід* є не лише методологічним інструментом проєктування виховного процесу, а й потужним засобом забезпечення його цілісності, керованості та результативності. Його впровадження у виховну діяльність закладу загальної середньої освіти дозволяє розбудовувати ефективну, науково обґрунтовану освітню систему, яка відповідає сучасним викликам і потребам здобувачів освіти та суспільства в цілому.

У контексті сучасних соціальних трансформацій і зростання вимог до особистості випускника закладу загальної середньої освіти як активного учасника суспільного життя перед системою освіти постає важливе завдання – формування життєвої успішності учнів. Це поняття охоплює, насамперед, здатність до самореалізації, критичного мислення, прийняття відповідальних рішень, комунікаційного лідерства, толерантності до змін та побудови

індивідуальної освітньої і професійної траєкторії. Саме тут модельний підхід набуває особливої актуальності.

Застосування модельного підходу у формуванні життєвої успішності передбачає цілеспрямоване проєктування та забезпечення певних умов освітнього середовища, які сприяли б розвитку ключових компетентностей, необхідних для повноцінного життя та успішності в сучасному світі.

Моделювання у контексті формування життєвої успішності може широко застосовуватися для створення:

- освітніх моделей, що передбачають інтеграцію знань, умінь і життєвого досвіду, необхідного для особистісного та професійного самовизначення;
- підсистем формування soft skills (навичок комунікації, емоційного інтелекту, самоорганізації, командної роботи тощо);
- проєктів, тренінгів, кейсів для набуття учнями навичок самостійного прийняття рішень, відповідальності за власні дії, розвитку морально-вольових якостей тощо;
- взаємозв'язків між закладом загальної середньої освіти та оточуючим соціокультурним середовищем;
- індивідуальних освітніх траєкторій, в основі яких лежить моделювання особистісного розвитку учня, його мотиваційних установок, інтересів і здібностей.

Таким чином, *модельний підхід дозволяє зробити освітній процес не лише структурованим і керованим, а й гнучким, адаптивним до потреб кожного здобувача освіти*. Він виступає ефективним засобом реалізації особистісно орієнтованої освіти, у просторі якої учень розглядається як активний суб'єкт власного розвитку. Саме завдяки моделюванню можна забезпечити такі освітні умови, за яких життєва успішність перестає бути випадковістю і стає прогнозованим результатом цілеспрямованої виховної взаємодії.

Розробка оригінальної моделі формування життєвої успішності старшокласників вимагає вивчення існуючих освітніх моделей, результат яких дотичний до проблемного поля успішності. Такою, до прикладу, може вважатись

академічна або спортивна успішність учнів, мотивація діяльності / спрямованість на успішність, продуктивність професійної кар'єри тощо. Це сприятиме більш точному визначенню умов та індикаторів результативності майбутньої моделі процесу формування життєвої успішності учнів.

Аналіз численних освітніх моделей дозволяє зробити висновок, що зарубіжні дослідники якраз і розробляли їх саме для підвищення академічної успішності учнів, спрямованості на успішність; набуття компетентностей, необхідних для успішної професійної кар'єри тощо. Науковий пошук зумовив наше припущення, що для розроблення моделі формування успішності учнів старших класів в умовах поствоєнної реальності слід врахувати досвід таких моделей: модель позитивного шкільного клімату (The Positive School Climate Model), особистісно-орієнтована модель (Personalized Learning Model), модель розвитку мислення (Growth Mindset Model), модель соціальної підтримки, модель партнерства і співпраці.

Модель позитивного шкільного клімату

Реінтерпретація результатів і висновків попередніх досліджень вказує на те, що позитивне шкільне середовище – ключовий чинник не лише академічних досягнень, а й життєвої успішності учнів. Модель позитивного шкільного клімату (The Positive School Climate Model), до розроблення якої долучалися іноземні науковці Joseph E. Zins, Roger P. Weissberg, Maurice J. Elias, Mark T. Greenberg, має доведений потужний потенціал у формуванні життєвої успішності старшокласників завдяки забезпеченню умов для максимального розкриття особистісного і соціального потенціалу учнів [6; 10].

Позитивний шкільний клімат визначається науковцями через освітнє середовище, що характеризується відчуттям фізичної та емоційної безпеки; довірою і повагою між усіма учасниками освітнього процесу; позитивним та конструктивним спілкуванням і підтримкою; залученням учнів до різноманітних подій і заходів шкільного життя; цінуванням досягнень та індивідуальних зусиль кожного [7; 8].

Кожна з цих характеристик сприяє формуванню життєвої успішності. Наприклад, якщо учні почуваються захищеними та спокійними, то вони проявляють вищу самооцінку, менший рівень тривожності, краще адаптуються до труднощів, що можуть виникати у шкільному та позашкільному житті, у них формуються впевненість та життєва стійкість. Якщо між учнями, вчителями та батьками налагоджені довірливі стосунки, то це формує емоційну підтримку між усіма суб'єктами виховного процесу та підвищує рівень просоціальної поведінки учнів, у яких розвиваються навички комунікації, емпатії та взаємодопомоги. Традиції та правила організаційної культури закладу сприяють формуванню почуття справедливості, відповідальності й самоконтролю, саморефлексії та внутрішньої мотивації. Залучення учнів до прийняття рішень у шкільному самоврядуванні сприяє розвитку лідерства, ініціативності і, знов таки, відповідальності. Загалом, усвідомлення власного впливу на життя закладу стимулює внутрішню мотивацію до навчання та сприяє виробленню власної стратегії досягнення успіху. Модель позитивного шкільного клімату розглядає заклад освіти як платформу для співпраці з батьками та соціальними партнерами, що дозволяє розширити ресурсну базу закладу з розвитку життєвих навичок учнів. Різноманітні спільні ініціативи зміцнюють соціальні зв'язки, які є важливими для подальшої адаптації до дорослого життя.

Практичні поради для вчителів

1. Створюйте психологічно безпечне освітнє середовище закладу, в якому учні не бояться помилятися.
2. Формуйте культуру взаємної поваги та довіри у класі; між учнями, батьками і вчителями.
3. Активно впроваджуйте соціальне й емоційне навчання у щоденну практику як у навчальний, так і у виховний процес.
4. Заохочуйте участь учнів у прийнятті рішень та реалізації ініціатив, залучайте до шкільного життя та життя громади.
5. Підкреслюйте досягнення кожного учня, незалежно від рівня успіху, радійте і підтримуйте учнів.

6. Взаємодійте з родинами як з партнерами у формуванні життєвої компетентності учнів.

Особистісно-орієнтована модель

Особистісно-орієнтована модель навчання (Personalized Learning Model) акцентує увагу на адаптації освітнього процесу до індивідуальних потреб, інтересів, здібностей та життєвого досвіду кожного учня [1]. Провідні науковці (Carol Ann Tomlinson, John Hattie, Barbara Bray, Kathleen McClaskey, Allison Powell) зазначають, що реалізація цієї моделі дозволяє школярам повною мірою розкрити свій потенціал. Учні отримують підтримку, яка сприяє розвитку їхньої автономії, життєтворчих здібностей, мотивації, морально-вольових якостей і ключових компетентностей – основи життєвої успішності.

Особистісно-орієнтована модель навчання акцентує увагу на індивідуалізації освіти (врахування інтересів, потреб, здібностей і життєвого досвіду; індивідуальний темп навчання тощо), що сприяє формуванню усвідомленого ставлення до навчання як ресурсу для досягнення особистих життєвих цілей. За умови врахування власних мрій та прагнень учнів у реальному освітньому середовищі досягається розвиток навичок цілепокладання і гнучкості, толерування до нових та змінних умов. Якщо учні мають змогу обирати складність завдання, формат роботи, то формується мотивація успіху і досягнень; учні навчаються рефлексії, бачать власний поступ і можуть коригувати заплановані дії. Особливої актуальності це набуває у сьогоденні, коли той же формат організації освітнього процесу закладу може варіювати від очного до дистанційного. Вчителі підтримують самостійність і ініціативу учня, що сприяє трансформації ролі вчителя з джерела знань на роль наставника та фасилітатора.

Особистісно-орієнтована модель сприяє тому, що освіта перетворюється на процес вивчення і розвитку унікального потенціалу кожного учня. Така орієнтація на особистість і забезпечення умов для її зростання може розглядатись основою життєвої успішності учня в сучасному світі.

Практичні поради для вчителів

1. Співпрацюйте із шкільною психологічною службою, разом застосовуйте діагностичні інструменти для вивчення інтересів та потреб, особистісних якостей учнів.
2. Використовуйте зворотний зв'язок між усіма суб'єктами освітнього процесу.
3. Створюйте можливості для вибору і самовираження учнів, прийняття ними рішень у рамках освітнього процесу.
4. Розвивайте в учнів навички самопізнання, рефлексії, планування й адаптації до постійно змінних умов.
5. Підтримуйте і розвивайте культуру партнерства, довіри та взаємоповаги між учителями і учнями.

Модель розвитку ставлень

Модель розвитку ставлень (Growth Mindset Model), розроблена Керол Двек (Carol Dweck), спрямована на формування в учнів переконання, що інтелект, здібності та успіх – це не фіксовані характеристики, а такі, що розвиваються через зусилля, навчання та наполегливість. Учитель, як посередник змін, здатен допомогти учням подолати страх перед труднощами, сформувати впевненість у собі та сприяти виробленню настанови на особистісне зростання [4].

Керол Двек поєднала у цій моделі декілька компонентів:

- *віру в силу зусиль*: учні мають вірити у розвиток власних здібностей через наполегливу працю, самовідданість і докладені зусилля;
- *прийняття викликів*: треба формувати ставлення до викликів як до можливості вчитися та розвиватися;
- *наполегливість і стійкість*: у моделі приділяється увага формуванню наполегливості та стійкості, особливо у випадках з виникненням певних перешкод на шляху вирішення завдань;
- *ставлення до навчання і співпраці*: позитивне ставлення до навчання упродовж усього життя. Зворотний зв'язок на свої дії, результати, поведінку

надає важливу інформацію та допомагає учням визначитися з ефективними шляхами навчання та самовдосконалення.

Особливістю цієї моделі можна вважати значну увагу, що приділяється не лише результату, а й самому процесу; не лише досягненням «лідерів», а й прогресу кожного учня. Двек К. пропонує застосовувати рефлексивні практики, вправи й обговорення, які підсилюють розуміння, що ЗУСИЛЛЯ + СТРАТЕГІЯ = РЕЗУЛЬТАТ [4]. Визнання і підтримка особистого зростання кожного учня сприяє формуванню поваги до себе, усвідомлення необхідності власного розвитку, важливості позитивної самооцінки та життєвої впевненості [9].

Практичні поради для вчителів

1. Використовуйте слова підтримки, що підсилюють віру учня у власний потенціал і сили.
2. Створюйте умови, де помилки – це привід для аналізу, а не для осуду.
3. Застосовуйте оцінювання для відзначення поступу і зусиль, а не для порівнянь результатів учнів між собою.
4. Включайте в освітній процес рефлексивні запитання та вправи на усвідомлення власного розвитку, навчайте рефлексії.
5. Підтримуйте учнів у самостійному цілепокладанні та виборі стратегій навчання.

Модель соціальної підтримки

Модель соціальної підтримки (The Social Support Model) ґрунтується на ідеї, що соціальна підтримка може мати значний вплив на фізичне та емоційне благополуччя людей (Karen R. Harris, Robert W. Lent, Thomas W. Farmer, Maryan L. Pelland). У шкільному контексті така підтримка є потужним фактором формування внутрішньої стабільності, стійкості до труднощів, навчальної мотивації та відчуття життєвої компетентності. До провідних компонентів цієї моделі можна віднести такі:

– *емоційна підтримка*: забезпечення емоційного комфорту, сприятливої атмосфери, підтримка позитивного настрою сприяє досягненню довгострокових цілей;

– *інструментальна підтримка*: пропозиція практичної допомоги, наприклад, такої, як фінансова допомога або транспорт;

– *інформаційна підтримка*: обмін знаннями, порадами, судженнями. Соціальна комунікація надає інформацію для кращого розуміння і усвідомлення власних здібностей, цінності та прийняття обґрунтованих рішень і конструктивного вибору в реальній ситуації.

Характерним для цієї моделі є наявність розгалуженої мережі контактів на кшталт учень–учитель, учень–однолітки, учень–батьки, учень–працівники школи, яку розробники називають «соціальним щитом», що захищає дитину в критичних ситуаціях і підтримує в період адаптації чи змін. Також це створює відчуття опори: «Я не сам», що знижує рівень тривоги і підвищує здатність долати труднощі. Батьки розглядаються як активні учасники освітнього процесу. У співпраці школи та сім'ї формується єдиний простір підтримки навколо учня, що підсилює мотивацію до навчання і розвитку, забезпечує емоційну цілісність і стабільність.

Практичні поради для вчителів

1. Вибудовуйте з учнями відносини довіри, відкритості та щирої підтримки.

2. Використовуйте комунікативні прийоми, що допомагають підкреслити прийняття й емоційне залучення до процесу.

3. Систематично надавайте учням і батькам індивідуальний зворотний зв'язок, орієнтований на прогрес, а не лише результат.

4. Сприяйте формуванню горизонтальних зв'язків між учнями шляхом організації командної роботи, роботи в парах, спільних завдань для класу, учнівського самоврядування тощо.

5. Створюйте канали взаємодії з батьками, залучайте їх до підтримувальних практик і обговорень прогресу в навчанні й особистісному розвитку учня.

6. Заохочуйте учнів звертатися по допомогу – це не слабкість, а одна із важливих навичок життєвої успішності.

Модель партнерства і співпраці

Модель партнерства і співпраці (The Collaboration Model), обґрунтована у працях D. W. Johnson, R. T. Johnson, E. G. Cohen, R. Slavin, В. Кириченко [3], підкреслює цінність колективної взаємодії, довіри й комунікації для досягнення спільних цілей. Вона спрямована на розвиток здатності до кооперації, відповідального вибору та конструктивної взаємодії – основ життєвої компетентності та особистого успіху.

Провідними компонентами цієї моделі можна вважати наступні:

– *комунікація*: ефективна комунікація необхідна для успішної співпраці; в умовах співпраці є можливість поділитися своїми знаннями і досвідом з іншими, що дозволяє генерувати нові ідеї та розширювати своє розуміння проблеми з різних точок зору та підходів. У свою чергу, розширення переліку навичок та знань сприяє життєвій успішності. У співпраці людина збагачує свою професійну мережу, отримує доступ до нових ресурсів і можливостей, що важливо для життєвої успішності;

– *довіра*: партнери мають довіряти один одному, щоб виконувати зобов'язання, обмінюватися інформацією та працювати для досягнення спільних цілей [5];

– *спільні цілі і відповідальність*: співпраця вимагає спільного бачення та цілей, що необхідно для усвідомлення спільної відповідальності за результати проєкту та створення взаємопідтримки;

– *гнучкість*: співпраця часто потребує адаптації до мінливих умов і непередбачуваних проблем або бар'єрів на шляху до цілі. Тому для спрямування на життєву успішність потрібно мати і таку здатність у підході до вирішення проблем.

Практичні поради для вчителів

1. Використовуйте групові форми роботи, що вимагають співпраці, обговорення, спільного прийняття рішень.

2. Будьте фасилітатором і наставником.

3. Організуйте спільні зустрічі, консультації, заходи за участі батьків, що забезпечить єдність виховного простору.

4. Створюйте команди вчителів, психологів, соціальних педагогів для супроводу індивідуального розвитку учня, що допоможе цілісному розумінню інтересів і потреб учня та ефективній допомозі у досягненні його цілей.

5. Долучайте учнів до ухвалення рішень щодо навчання, виховних заходів та, загалом, шкільного життя для формування відповідальності, активної громадянської позиції, розвитку навичок самоорганізації.

6. Практикуйте регулярні обговорення результатів, труднощів, шляхів покращення, що сприятиме розвитку в учнів навичок самоаналізу, оцінювання прогресу і вміння бути відкритими до конструктивної критики.

Нижче наведено порівняльну таблицю 1 основних освітніх моделей, що розглядалися у цьому параграфі.

Таблиця 1

Порівняльна таблиця основних освітніх моделей, орієнтованих на формування життєвої успішності учнів

<i>№ н/п</i>	<i>Назва моделі</i>	<i>Ключова ідея</i>	<i>Основні акценти</i>	<i>Значення для життєвої успішності</i>
1	Модель позитивного шкільного клімату (The Positive School Climate Model)	Сприятливе психосоціальне середовище у закладі освіти – основа безпечної, ефективної освіти	Емоційна безпека Повага до гідності кожного Відчуття залученості та підтримки Визначені цінності та правила шкільного життя	Формує емоційно здорову, впевнену особистість; знижує рівень тривожності; стимулює мотивацію до навчання
2	Особистісно-орієнтована модель (Personalized Learning Model)	Освіта адаптується до потреб, інтересів, темпу та стилю навчання учня	Індивідуальні освітні траєкторії учнів Врахування сильних сторін учня Рефлексія і самооцінювання Підвищення автономії у навчанні	Сприяє самореалізації, розвитку відповідальності, самостійності та гнучкого мислення
3	Модель розвитку	Розуміння, що здібності	Помилки – шлях до зростання	Створює стійкість до невдач, віру у власні сили,

	ставлень (Growth Mindset Model)	розвиваються через зусилля	Зусилля важливіші за талант Підтримка внутрішньої мотивації Формування наполегливості	здатність адаптуватися і вчитися протягом життя
4	Модель соціальної підтримки (The Social Support Model)	Позитивні соціальні зв'язки – джерело розвитку та психологічної безпеки	Емоційна, інформаційна, практична підтримка Сильна шкільна спільнота Партнерство з родиною Надійні та довірливі стосунки з дорослими	Підвищує стресостійкість, упевненість, сприяє розбудові ціннісних орієнтирів та соціальної компетентності
5	Модель партнерства і співпраці (The Collaboration Model)	Спільна діяльність і взаємна відповідальність усіх учасників освітнього процесу	Спільне прийняття рішень Командна робота Включення учнів у планування Партнерські стосунки «учень–учитель–родина»	Розвиває лідерство, комунікаційні навички, здатність до взаємодії

Усе наведене вище дає підстави вважати, що застосування модельного підходу та врахування досвіду і напрацювань зазначених моделей сприятиме ефективній виховній роботі з формування життєвої успішності старшокласників.

Використана література:

1. Бех І. Д. Виховання особистості : підруч. для студ. ВНЗ. Київ : Либідь, 2008. 840 с.
2. Єжова О. О. Моделювання здоров'яспрямованої діяльності загальноосвітніх навчальних закладів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 8. С. 75–82.
3. Кириченко В. І. Організація партнерської взаємодії навчального закладу і батьків учнів. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2013. Т.17. № 2. С. 319–326.
4. Dweck C. S. *Mindset: The new psychology of success*. New York : Random House, 2006.
5. Petrochko Z., Kyrychenko V. Pupils' trust in teachers as a key prerequisite for child safety in school. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION. Proceedings of the International Scientific Conference*. 2020. Vol. 3. P. 481. <https://doi.org/10.17770/sie2020vol3.4830>
6. Riekie H., Aldridge J. M., Afari E. The role of the school climate in high school students' mental health and identity formation: A south Australian study. *British Educational Research Journal*. 2016. Vol. 43(1). P. 95–123. <https://doi.org/10.1002/berj.3254>
7. Serrano Corkin D. M., Lindt S. F., Williams P. S. Effects of positive college classroom motivational environments on procrastination and achievement. *Learning Environments Research*. 2020. Vol. 24(2). P. 299–313. <https://doi.org/10.1007/s10984-020-09331-0>
8. Sethi J., Scales P. C. Developmental relationships and school success: How teachers, parents, and friends affect educational outcomes and what actions students say matter most.

Contemporary Educational Psychology. 2020. Vol. 63, 101904. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2020.101904>].

9. Williams C. A., Lewis L. Mindsets in health professions education: A scoping review. *Nurse Education Today*. 2021. Vol. 100, 104863. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2021.104863>.

10. Wong T. K., Siu A. F. Relationships between school climate dimensions and adolescents' school life satisfaction, academic satisfaction and perceived popularity within a Chinese context. *School Mental Health*. 2017. Vol. 9(3). P.237–248. <https://doi.org/10.1007/s12310-017-9209-4>.

Рекомендована література:

1. Безрук К. О. Інформаційно-ресурсний хаб закладу освіти: модель формування життєвої успішності старшокласників. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць. Київ: Інститут проблем виховання НАПН України, 2024. Вип. 28. Кн. 1. С. 17–28.

2. Бех І. Д. Духовний пошук: сучасні наукові межі. *Педагогіка і психологія*. 2016. № 1 (90). С. 5–14.

3. Бех І. Д. Особистість у саяві духовності: монографія. Київ – Чернівці: «Букрек», 2021. 244 с.

4. Калашнікова С. А. Актуальність лідерства в умовах сучасних суспільних трансформацій та його вплив на професійну підготовку управлінців. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2010. 380 с.

5. Кириченко В. І. Моделювання як основа партнерської взаємодії у формуванні життєвої успішності старшокласників. *Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал: матеріали звітної науково-практичної конференції Інституту проблем виховання НАПН України за 2023 рік*. Івано-Франківськ: НАІР, 2024. Вип. 12. С. 108–112.

6. Кириченко В. І., Єжова О. О. Актуальний стан сформованості життєтворчих здібностей учнів старших класів. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць*. Київ: Інститут проблем виховання НАПН України, 2024. Вип. 28. Кн. 1. С. 177–189.

7. Кириченко В. І., Єжова О. О., Нечерда В. Б., Вороніна Г. Л. Організаційно-педагогічні умови формування життєвої успішності учнів старших класів. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Кропивницький: Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, 2023. Вип. 209. С. 191–198.

8. Кремень В. Г., Луговий В. І., Топузов О. М. Реалізація Національною академією педагогічних наук України пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності. *Вісник НАПН України*. 2023. № 5 (1). С. 6–12

9. Матеюк О. А. Успішність особистості: сутність та зміст феномену. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2012. № 4. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2012_4_31

10. Нечерда В. Б. Безпечне освітнє середовище як фактор розвитку успішної особистості учня. *Безпечне освітнє середовище: нові виклики та сучасні рішення в умовах воєнного і повоєнного часу: збірник наукових статей, тез доповідей та інших матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Тернопіль, 01 березня 2024 р.). Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2024. С. 181–185.

11. Постоленко І. Комунікативне лідерство: загальна концепція. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2022. Вип. 2 (9). С. 33–39.

12. Управління закладом позашкільної освіти: сучасні тренди, співпраця, проекти: посібник / за науковою редакцією, упорядкуванням О. Просіної, Я. Швень. Біла Церква: ТОВ «Білоцерквдрук», 2020. 252 с.

13. Aknin L. B., Vande Vondervoort J. W., Hamlin J. K. Positive feelings reward and promote prosocial behavior. *Current opinion in psychology*. 2018. № 20. P. 55–59.

14. Bánhegyi M., Fajt B. Improving university students' cooperation skills through portfolio projects: A pilot study. *Journal of Adult Learning, Knowledge and Innovation*. 2023. № 1. P. 23–32. DOI: 10.1556/2059.2022.00053.
15. Basnak J., Ortyński J., Chow M., Nzekwu E. A digital peer-to-peer learning platform for clinical skills development. *Canadian Education Journal*. 2017. № 8 (1). P. 59–66.
16. Gołębnik B. D., Zamorska B. Nowy profesjonalizm nauczycieli. Podejścia–praktyka–przestrzeń rozwoju. Wrocław: Dolnośląska Szkoła Wyższa, 2014. 140 p.
17. Kalaian S. A. Pedagogical Approaches for the 21-st Century Student-Driven Learning in STEM-Classrooms. *Student-Driven Learning Strategies for the 21-st Century Classroom*. USA: Eastern Michigan University, 2017. DOI: 10.4018/978-1-5225-1689-7.ch006
18. Kyrychenko V. I., Necherda V. B. Formation of life successfulness of senior pupils as a scientific problem. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. Вип. 27. Кн. 1. 2023. С. 245-258.
19. Li Sh., Pöysä-Tarhonen J., Häkkinen P. Students' collaboration dispositions across diverse skills of collaborative problem solving in a computer-based assessment environment. *Computers in Human Behavior Reports*. 2023. Vol. 11. 100312.
20. Mkonongwa L. M. Competency-based teaching and learning approach towards quality education. Tanzania, Miburani: Dar es salaam University College of Education (DUCE), 2018. URL: <https://www.tenmet.org>
21. Necherda V., Bezruk K., Petrochko Zh., Kyrychenko V., Denysiuk O. Formation of Socially Successful Personality of Adolescent Pupils by Means of Gamification. *International Journal of Research in E-learning*. Poland, Katowice: University of Silesia Press, 2024. Vol. 10 (1). P. 1–21.
22. Necherda V. B. Effective technologies of development of assertiveness of pupils of senior classes. *Професійний розвиток педагога: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної е-конференції з міжнародною участю «Освіта і виховання в інформаційному суспільстві в умовах воєнного та повоєнного стану»* (м. Рівне, 15-16 травня 2024 р.). Рівне: Рівненський державний гуманітарний університет, 2024. С. 3–6.
23. Thenmozhi P., Bharathy D. Relationship between the Level of Assertiveness and Academic Performance among Arts and Science College students. *Asian J. Nursing Education and Research*. 2019. Vol. 9 (3). P. 293–296. DOI: 10.5958/2349-2996.2019.00063.6

1.3. Механізми формування життєвої успішності учнів старших класів

Виховання, становлення та розвиток особистості, здатної до самовідтворення і продуктивної життєдіяльності традиційно визнається однією з найважливіших проблем психолого-педагогічної науки. Такі завдання завжди потребували ґрунтовних теоретико-методичних розвідок, однак в реаліях тривалої воєнної агресії росії проти українського народу їх вирішення значно ускладнюється.

У складних соціальних умовах пошуки науковців, на думку І. Беґа, мають бути спрямовані «на розкриття більш тонких, глибинних механізмів впливу на

зростаючу особистість» [1, с. 166], тобто таких механізмів формування особистості, які здатні забезпечити продуктивне перетворення виховних вимог системи освіти воюючої країни у внутрішні регулятори поведінки та діяльності зростаючої особистості.

Під *механізмами виховання* традиційно розуміються процеси, що розгортаються у внутрішньому світі особистості, коли вона вступає у взаємодію із виховником і середовищем, і які детермінують характер і динаміку її змін [6]. Педагогам важливо враховувати, що механізми, як і закономірності, існують об'єктивно, тобто справляють свою дію незалежно від того усвідомлюються вони педагогом чи ні.

У педагогічній психології традиційно виокремлюють наступні механізми формування особистості: *соціальні, педагогічні, психологічні, фізіологічні*. При цьому слід зауважити, що у масовій виховній практиці такий поділ у чистому вигляді здійснити неможливо, бо зазвичай виховний вплив на особистість забезпечується сполученою дією кількох з них, що покликані взаємодоповнювати і взаємно посилювати одне одного.

Ядро *соціальних механізмів* складають *суспільна мораль* (система уявлень про цінності, етичні норми і правила поведінки); *соціальне мислення* (мислення конкретної особистості, пов'язане з її життєвою позицією, цінностями й оцінками проблем реального світу); *соціальна пам'ять* (система засобів накопичення, перетворення та зберігання всієї інформації, наявної у суспільстві); *соціальні очікування* (суб'єктивні орієнтації, що є сукупністю соціальних установок, стереотипів поведінки, оцінок трансформацій, соціальних процесів та значущих явищ, що підтримують та формують члени групи соціальної та суспільства загалом); *афіліація* (прагнення до зближення з іншими людьми, потреба в емоційних зв'язках та приналежності до певної групи або організації); *стиль життя* (індивідуально своєрідна цілісна система стійких способів і форм опосередкування особистістю об'єктивних умов життєдіяльності); *мода* (вплив шляхом формування трендів та норм поведінки, важлива складова самопрезентації, соціальної інтеграції і самовираження, демонстрація

соціального статусу та престижу); *групове наслідування (конформізм)* – групова інтеграція, формування членами групи спільних еталонів, ритуалів чи стереотипів поведінки, слідування яким підкреслює єдність та зміцнює членство в групі; *громадська думка* (сукупність загальновизнаних і узвичаєних у певному суспільстві уявлень, оцінок, суджень щодо суспільно значущих явищ, подій чи особистостей); *мережеве спілкування* (особлива форма комунікації, під час якої відбувається взаємодія людей один з одним в мережі Інтернет, яка здійснюється шляхом обміну знаковими та/або мультимедійними повідомленнями); *засоби масової інформації* (спеціальні технічні засоби для відкритого, публічного передавання будь-якої інформації великим групам людей, що дозволяє інформувати людей про події, явища в світі, країні, регіоні, а також мобілізувати їх на виконання певних соціальних функцій) тощо [3; 4; 9].

Саме на основі суспільної моралі базуються соціальні установки схвалення чи заборони певних дій або патернів поведінки, заохочення до певної діяльності. Соціальна пам'ять забезпечує запам'ятовування, збереження і відтворення змісту й характеру людських відносин, власного життєвого шляху, способів поведінки і стратегій життєдіяльності. Засоби масової інформації допомагають пізнати і усвідомити інформацію, що зберігається у соціальній пам'яті та проявляється у соціальному мисленні, тобто пізнанні соціальної дійсності чи життя окремих представників найближчого соціального оточення і ситуацій міжособистісних взаємин людей [6; 7].

Найбільш описаною у педагогіці є група *психологічних механізмів*, до яких зараховуються *інтеріоризація* (привласнення індивідом своєї людської сутності, засвоєння соціальних форм спілкування); *ідентифікація* (емоційне та інше самоототожнення людини з іншими людьми, переживання суб'єктом своєї схожості з бажаним об'єктом); *переконування* (свідомий вплив на чийсь погляд, рішення, наміри); *заохочення* (підбадьорювання, спонукування до дії шляхом похвали); *наслідування* (свідоме чи несвідоме копіювання смаків, уподобань, захоплень, поглядів; *емпатія* (здатність розуміти і відчувати почуття іншої людини); *навіювання* (формування особистісних установок); *емоційне*

«зараження» (сприйняття і відтворення емоційних станів інших людей); *ретроспективна чи перспективна рефлексія* (самопізнання суб'єктом внутрішніх психічних станів і актів, прогнозування власного розвитку); *стиль життя* (комплекс певних рис особистості, сукупність звичок, поведінки, цінностей та поглядів, які визначають спосіб життя людини, її взаємодію з навколишнім світом та щоденну активність) тощо [4; 5; 6; 9].

Власне **педагогічні механізми** забезпечують міжособистісну або групову взаємодію суб'єктів освітнього процесу: *педагогічний моніторинг і аналіз ефективності* впровадження методів чи засобів виховання; *експертиза* (оцінювання й аналіз якості та ефективності педагогічної діяльності) установчо-нормативних документів, освітніх програм чи програм розвитку, що регулюють життєдіяльність закладу освіти; *методичне консультування* (різновид психологічного консультування, який зосереджується на наданні інформації, порад та рекомендацій для подолання конкретних проблем або ситуацій) педагогів щодо коректності добору виховних технологій відповідно індивідуально-психологічних та гендерних особливостей учнів; *психолого-педагогічний супровід* (комплексна система підтримки та допомоги дитині у процесі навчання, виховання та розвитку, яка передбачає спільну роботу психолога, педагога, батьків та, за потреби, інших фахівців) розроблення і *підтримка* (коротке або невелике надання тієї чи іншої допомоги людині у важкій для неї ситуації) впровадження виховних інновацій; *проблемно-пошуковий діалог* педагога і учня (форма спілкування, під час якої учасники разом розглядають певну проблему, висувають гіпотези, обговорюють можливі розв'язання та шукають підтвердження чи спростування своїх ідей), *дисемінація* продуктивного досвіду (процес розповсюдження та поширення педагогічного досвіду серед інших педагогів і закладу освіти, спрямований на формування й розвиток педагогічної системи, який передбачає не лише знайомство з досвідом, а й активну його адаптацію і впровадження в навчально-виховний процес) тощо [1; 2].

Фізіологічні механізми – мозкова система кодування й управління психічними явищами, такими як тимчасові нервові зв'язки, стереотипні уявлення, умовні та безумовні рефлекси, перша і друга сигнальні системи: *адаптація* (еволюційний процес, завдяки якому організм стає здатним краще жити у власному середовищі існування або місцях проживання); *темперамент* (сукупність вроджених, стійких психологічних характеристик, які визначають динаміку та швидкість психічних процесів людини, а також її поведінку та емоційні реакції); *динамічні стереотипи*, тобто утворені протягом життя системи тимчасових нервових зв'язків; *працездатність* (здатність виконувати трудову діяльність, яка залежить від стану здоров'я, фізичного та психічного стану, а також професійної кваліфікації); *увага* (здатність зосереджуватися на певних об'єктах, явищах або процесах, при цьому відволікаючись від інших; спрямованість і зосередженість свідомості на певному об'єкті, що дозволяє краще сприймати та обробляти інформацію, пов'язану з цим об'єктом); *стресостійкість* (визначена сукупність особистих якостей, що дозволяють переносити стресові ситуації без неприємних наслідків для особистої діяльності індивіда і оточення) тощо [8, 9].

Фізіологічні механізми складають підмурок мотивації досягнень, оскільки у виникненні прагнень, мотивів діяльності та емоційному забарвленні почуттів велику роль відіграє друга сигнальна система в її взаємодії з першою. Переживання різноманітних емоційних станів – радості, любові, дружби, симпатії, прихильності або болю, суму, страху, ненависті, презирства, огиди тощо – завжди мають певний зовнішній або внутрішній вияв. Слово змінює наші настрої, викликає захоплення, збуджує глибокі переживання. Тільки-но виникає емоційне збудження, як негайно залучається весь організм. З опануванням експресивними засобами передавання емоцій і почуттів формується здатність сприймати й розуміти різноманітні форми та відтінки виявлення переживань, уміння їх розпізнавати. Поряд з тим розвивається уміння використовувати їх з метою впливати на інших, схилити до певної дії. Форми та інтенсивність вияву емоцій і почуттів значною мірою залежать від вихованості, рівня культури

особистості, традицій та звичаїв певної територіальної громади, сформованої витримки і дисциплінованості [9].

Виховуючи здобувачів освіти старшого шкільного віку (юнаки та юнки), варто робити наголос на розвитку морально-вольових якостей, оскільки саме у цей період розвитку особистості на основі свідомості й самосвідомості формується світогляд. Він характеризується цілеспрямованістю, програмуванням, плануванням, свідомо-вольовою, моральною регуляцією внутрішніх і зовнішніх зв'язків і взаємин.

На думку експертів з числа науковців, методистів і педагогів системи загальної середньої освіти, одним із завдань педагога як виховника має бути усвідомлення потенціалу усіх груп виховних механізмів щодо формування життєвої успішності учнів старших класів та упорядкування власних методичних кейсів з урахуванням особливостей освітнього процесу в закладі.

Вивчення масової практики виховання засвідчує, що найбільш перспективними щодо формування життєвої успішності учнів старших класів виглядають наступні механізми: *афіліація* (прагнення до гуртування і підтримки), *соціальна пам'ять* (актуалізація смислу життєдіяльності), *соціальне мислення* (аналіз соціальних умов і можливостей їх виконання), *соціальні очікування* (емоційна готовність до майбутніх подій і відкритість до пристосування своєї поведінки до нових умов), *стиль життя* (інтеграція параметрів психобіологічних програм і характеристик процесу соціалізації); *зараження* (споглядання, емоційне всотування й неусвідомлене прийняття зовнішньо очевидних зразків поведінки), *заохочення* (спонукання до спроб досягнення успіху та їх підтримка) *наслідування* (бажання відтворити певні зовнішні форми поведінки, запозичені в інших людей), *ретроспективна та проєктивна рефлексія* (самопізнання, самоусвідомлення, самопрогнозування), *емпатія* (вміння поставити себе на місце іншого, здатність до емоційної чутливості), *ідентифікація* (уподібнення, копіювання зовнішніх форм поведінки) [3; 4; 6; 7].

Теоретично кожен із цих механізмів може позитивно впливати на формування життєвої успішності, актуалізуючи різні аспекти процесу, забезпечуючи чи то усвідомлення учнями своїх життєтворчих здібностей і шляхів досягнення життєвої успішності, чи розуміння власних можливостей набуття необхідних для цього якостей та умінь, які сприяють їхньому переходу у внутрішню спонукальну силу, що стимулює прагнення успіху. Це має заохочувати педагогів варіювати з різними сполученнями, враховуючи особливості освітнього процесу та психонейрологічні й гендерні особливості індивідуального розвитку учнів.

Використана література:

1. Бех І. Д. Особистість у саяві духовності: монографія. Київ – Чернівці : «Букрек», 2021. 166 с.
2. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-77373>
3. Механізми виховання. URL: <https://studfile.net/preview/9220139/page/3/>
4. Психологічна допомога дітям в умовах воєнного стану : довідник вихователів дошкільних навчальних закладів і вчителів загальноосвітніх навчальних закладів / Н. В. Пророк, С. Т. Бойко, О. В. Гнатюк, О. І. Купреєва, В. І. Полякова, О. А. Столярчук, Л. Г. Царенко, О. Ю. Чекстере ; за ред. Н. В. Пророк. Київ, 2022. 155 с.
5. Психологічні механізми виховання. URL: https://pidru4niki.com/17050603/psihologiya/psihologichni_mehanizmi_vihovannya.
6. Стадник Н. В. Основні механізми виховання відповідальності як моральної якості особистості. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/913/1/Stadnik_Nauk.zapusku_Ostrig_2008.pdf
7. Смук О. Т. Механізми сімейного виховання як цілісний комплекс, що охоплює сукупність генетично фіксованих і накопичених шляхом наuczіння навичок, які детермінують когнітивні стилі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2021. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/42406/1/8-.pdf>
8. Фізіологічні основи фізичного виховання : навч.-метод. посіб. [для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) та 017 Фізична культура і спорт] / укл.: О. В. Квак, Т. М. Денисовець. Полтава : Сімон, 2021. 150 с.
9. Фізіологічні основи емоцій і почуттів. URL: https://pidru4niki.com/19940412/psihologiya/fiziologichni_osnovi_emotsiy_pochuttiv
10. Wikipedia. <https://uk.wikipedia.org>

Рекомендована література:

1. Бех І. Д. Акценти виховної досконалості педагога. *Зростаюча особистість у смислоціннісних образах: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 19 грудня 2022 р.)*. Івано-Франківськ: «НАІР», 2022. С. 8–14.
2. Бех І. Д. Духовне призначення як сутнісна міра особистості, яка зростає. *Управління освітою*. 2019. № 3 (411). С. 36–43.
3. Бех І. Д. Життя особистості у смислоціннісному поступі. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2020. № 3 (96). С. 44–57.
4. Васянович Г. П. Роль педагога у формуванні безпечного освітнього середовища у вищому навчальному закладі. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби*

- України. Серія: Педагогіка. 2017. Вип. 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2017_4_3 (дата звернення: 03.04.2017 р.).
5. Кириченко В. І., Єжова, О. О. Стресостійкість старшокласників як чинник життєвої успішності: емпіричне дослідження. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: педагогіка та психологія*. 2025. №8. <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2025-8-03-04>
6. Корчак Я. Правила життя: Педагогіка для дітей та дорослих. Харків: Фоліо, 2016. 544 с.
7. Кремень В. Г. Підготовка вчителя: виклики і відповіді. За результатами наукової доповіді на засіданні Стратегічної сесії керівників закладів вищої освіти, 1 березня 2023 р. *Вісник НАПН України*. 2023. № 5 (1). С.1–6.
8. Кузьміна О. В. Моральний світ та ціннісні орієнтації старшокласників загальноосвітніх шкіл-інтернатів – основні складові їхньої життєвої компетентності. *Педагогіка і психологія. Вісник НАПН України*. 2011. № 3 (72). С. 75–85.
9. Сковорода Г. С. Світ ловив мене, та не впіймав. Харків: Фоліо, 2022. 272 с.
10. Сухомлинська Л. В. «Павлиська середня школа» В. Сухомлинського: сучасний погляд педагогів Австралії. *Вісник НАПН України*. 2023. № 5 (1). С. 1–5.
11. Управління закладом позашкільної освіти: сучасні тренди, співпраця, проекти: посібник / за науковою редакцією, упорядкуванням О. Просіної, Я. Швень. Біла Церква: ТОВ «Білоцерквдрук», 2020. 252 с.
12. Bánhegyi M., Fajt B. Improving university students' cooperation skills through portfolio projects: A pilot study. *Journal of Adult Learning, Knowledge and Innovation*. 2023. № 1. P. 23–32. DOI: 10.1556/2059.2022.00053
13. Franken D. Lifeskills 101: Higher Core Values Winners Live By. California: Wellness Publications, 1997. 330 p.
14. Ghavifekr S. Collaborative learning: a key to enhance students' social interaction skills. *Malaysian online journal of educational sciences*. 2020. Vol. 8 (4). URL: <http://mojes.um.edu.my/>
15. Gultekin A., Ozdemir A. A., Budak F. The effect of assertiveness education on communication skills given to nursing students. *International Journal of Caring Sciences*. 2018. Vol. 11. Iss. 1. P. 395–401.
16. Jagiełło E. Dziecko a agresja. *Dziecko w kulturze współczesnego świata*. Siedlce: Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach Instytut Pedagogiki, 2013. P. 204–221.
17. Johansson C., Miller V. D., Hamrin S. Communicative leadership :theories, concepts, and central communication behaviors. Sundsvall: Mittuniversitetet, 2011. 47 p.
18. Lazarus A. A. Behavior therapy and beyond. USA: Jason Aronson Inc., 1996. 306 p.
19. Mkonongwa L. M. Competency-based teaching and learning approach towards quality education. Tanzania, Miburani: Dar es salaam University College of Education (DUCE), 2018. URL: <https://www.tenmet.org>
20. Necherda V. B. To the problem of education of growing personality in a crisis society. *Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences: Proceedings of the III International scientific and practical conference (Cambridge, 20 May, 2022)*. Cambridge-Vinnytsia: P. C. Publishing House & European Scientific Platform, 2022. С. 245–247.
21. Wojnowska B. Dłaczego «Janusz Korczak»? Rodowód pseudonimu, tradycja rodzinna. *Pamiętnik Literacki*. 2019. № 2. S. 89–100.
22. Zubrzycka-Maciąg T. Rola rodziców w rozwijaniu poczucia podmiotowości dzieci. *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*. 2020. № 1. S. 70–80.

1.4. Дизайн матричної моделі формування життєвої успішності старшокласників

Для результативності процесу формування життєвої успішності старшокласників у просторі конкретного закладу освіти необхідним і обов'язковим є *розроблення практико-орієнтованої матричної моделі*. Услід за філософом Штоффом науковці відділу виховного проєктування Інституту проблем виховання НАПН України вважають, що *модель* – це уявлена або впроваджувана система, яка відображає об'єкт дослідження і здатна його замінити, отже, її вивчення надає повну інформацію про нього. Відтак, під *матричною моделлю* формування життєвої успішності старшокласників розуміємо *логічне структурно-композиційне поєднання окремих складових освітнього процесу, зміст яких може визначати кожен заклад загальної середньої освіти відповідно до своїх особливостей і ресурсів*. З одного боку, це сприятиме полегшенню структуризації виховної діяльності закладу, з іншого – визначить специфічний вектор її розвитку для формування необхідних життєтворчих здібностей, морально-вольових якостей і навичок у старшокласників.

Розроблення матричної моделі забезпечується завдяки системному та модельному підходам до планування і реалізації виховної роботи, коли кожен її блок чітко взаємопов'язується із загальною метою. Така стратегія сприяє інтеграції різних форм і методів виховання, залученню наявних ресурсів закладу загальної середньої освіти, що в сукупності забезпечить адаптацію матричної моделі та її життєздатність у реальних умовах конкретного освітнього середовища.

Для побудови нашої моделі були проаналізовані зарубіжні моделі, що наведені у параграфі 1.2. Серед вітчизняних освітніх моделей особливу увагу надано вивченню моделей науковців Інституту професійної освіти НАПН України. Це пов'язано із застосованими сучасними підходами та принципами до розроблення моделей, їх науковим обґрунтуванням, концептуальною побудовою та логічною структуризацією, що співпадають з нашим баченням процесу

моделювання ефективних моделей різноманітних процесів в освіті. Спираючись на модель П. Г. Лузана із співавторами [5], нами обрано *чотирьохкомпонентну структуру моделі*, що вміщує такі блоки: методологічно-цільовий, організаційно-суб'єктний, змістовно-технологічний, діагностувально-результативний.

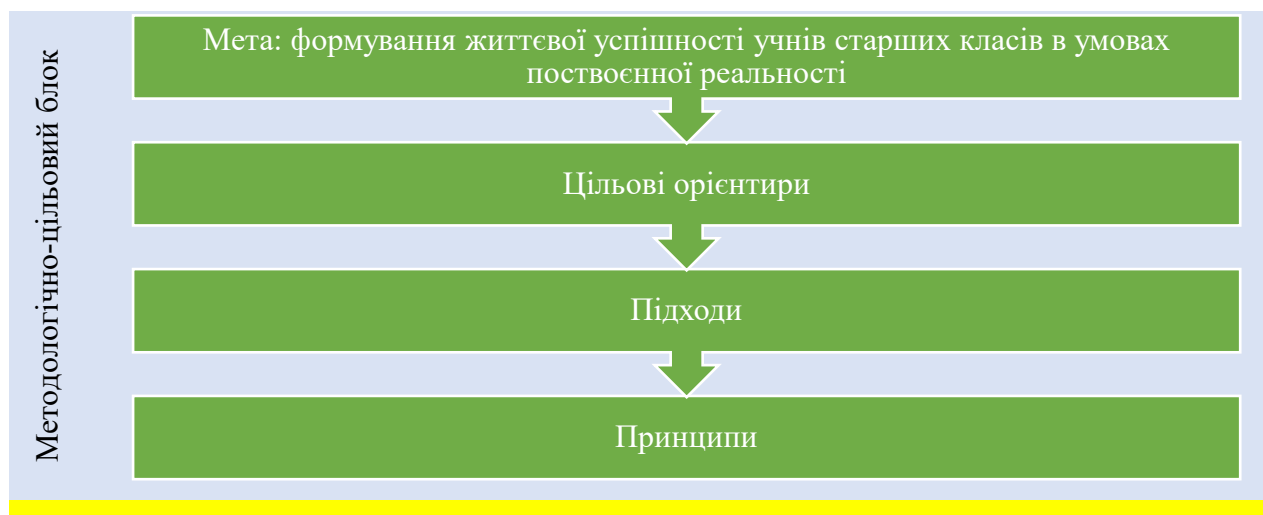
У таблиці 2 наведено порівняльну характеристику підходів до розроблення і вивчення зарубіжних та вітчизняних моделей.

Таблиця 2

Порівняльна характеристика підходів до розроблення і вивчення освітніх моделей

Критерій	Зарубіжні моделі	Вітчизняні моделі
Акцент	На чинники	На складові забезпечення процесу
Алгоритм основних дій	Виокремлення провідних вмінь, навичок, особистісних рис Аналіз окремих факторів та оцінка їх впливу Дослідження взаємозв'язків між чинниками і навичками, результатами Побудова моделі	Побудова моделі Забезпечення педагогічних умов Аналіз педагогічної (освітньої) системи Дослідження можливості досягнення результату
Методологічний підхід	Індуктивний – від фактів до теоретичного узагальнення	Дедуктивний – від теорії та узагальнень до перевірки практикою

Схематично матрична модель представлена на рисунку 1.

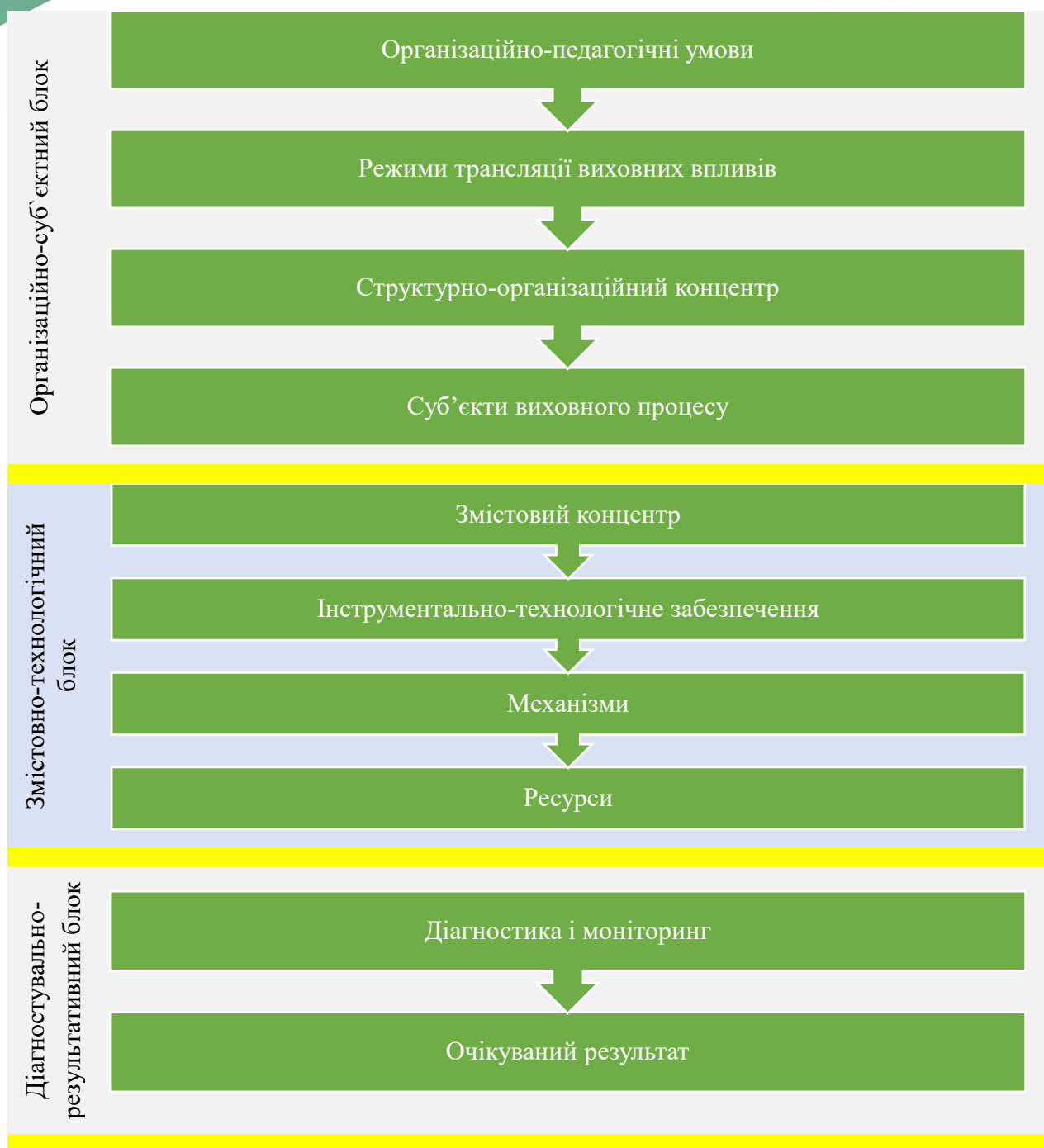

Рис. 1. Схема матричної моделі формування життєвої успішності старшокласників

Методологічно-цільовий блок охоплює мету виховної діяльності, її цільові орієнтири, методологічні підходи та принципи (рис. 2). *Мета формування життєвої успішності*, у нашому розумінні, полягає в сприянні набуттю учнями старших класів необхідних умінь, навичок і якостей, що забезпечать результативність їхньої життєдіяльності в умовах поствоєнної реальності. *Напрямами або цільовими орієнтирами* визначено розвиток життєтворчих

здібностей, ключових життєвих навичок успішної особистості, морально-вольових якостей, організація вправлення учнів у соціально важливій діяльності.

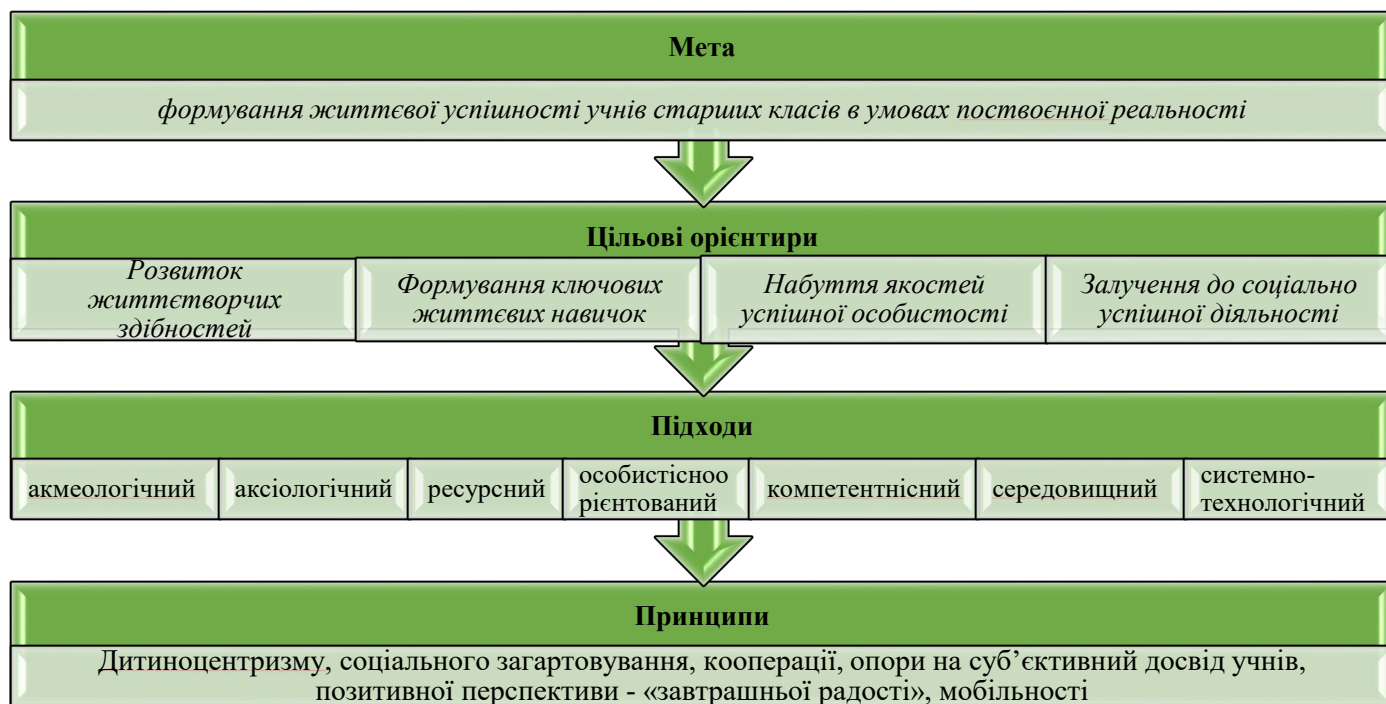

Рис. 2. Схема методологічно-цільового блоку матричної моделі формування життєвої успішності старшокласників

До життєтворчих здібностей вітчизняна дослідниця А. Большакова відносить «осмисленість життя», «цілеспрямованість», «життєстійкість», «креативність», «толерантність до невизначеності», «прагнення до особистісного зростання», «рефлексивність» [1]. Під *осмисленістю життя* розуміємо усвідомлення цінності власного існування, бачення сенсів життя навіть у складних обставинах; *життєстійкість* означає психологічну здатність адаптуватися до криз, труднощів, втрат; *креативність* – здатність учнів до нестандартного мислення і генерування нових ідей; *толерантність до невизначеності* – готовність приймати неоднозначні ситуації та адаптуватися до змін без втрати психологічної стійкості; *прагнення до особистісного зростання* – сформованість мотивації до саморозвитку, самовдосконалення, здатності навчатися протягом життя; *рефлексивність* – здатність до самоаналізу поведінки, самоспостереження, самопізнання, критичне осмислення життєвого досвіду.

Ключовими життєвими навичками виступають ті, які допомагають досягти мети або результату на особистісному шляху. Серед них слід зазначити, насамперед, такі: асертивність, стресостійкість, оптимізм, комунікативне лідерство, кооперацію або вміння співпрацювати у різноманітних формах заради спільного результату. *Асертивність* означає здатність захищати власні кордони та права без агресії чи пасивності; *стресостійкість* – здатність зберігати емоційну рівновагу в умовах тиску, небезпеки, невизначеності; *оптимізм* – настанову на позитивне бачення майбутнього, віру в успішне подолання труднощів; *комунікативне лідерство* – вміння ефективно доносити думку, надихати, переконувати, будувати діалог, конструктивно спілкуватися з різними людьми; *кооперація* (співпраця) – наявність навичок спільної, командної роботи, розподілу ролей у команді, підтримки у групі.

Серед методологічних підходів, що довели свою продуктивність у формуванні життєвої успішності старшокласників, слід зазначити такі:

- 1) *акмеологічний* – спрямований на досягнення людиною особистісних вершин розвитку;
- 2) *аксіологічний*, що базується на вихованні через загальнолюдські цінності (гуманізм, мир, гідність, свобода, здоров'я тощо);
- 3) *особистісно-орієнтований*, що передбачає врахування індивідуальних особливостей учня, його потреб, інтересів, запитів, цілей;
- 4) *компетентнісний*, що лежить в основі формування ключових компетентностей, необхідних для життя у XXI столітті;
- 5) *середовищний*, що вимагає розбудови освітнього середовища для формування і розвитку життєтворчих здібностей, вмінь і навичок;
- 6) *системно-технологічний*, який підкреслює впровадження структурованих педагогічних технологій з чіткими очікуваними результатами;
- 7) *ресурсний*, що вимагає аналізу наявних ресурсів закладу і їх активного використання з виховною метою.

Базовими принципами реалізації матричної моделі формування життєвої успішності старшокласників ми визначаємо наступні:

- *принцип дитиноцентризму*, що підкреслює пріоритет потреб, інтересів, прав дитини у кожному рішенні закладу загальної середньої освіти;
- *принцип соціального загартовування*, особливо актуальний у часи військового конфлікту та поствоєнної реальності, що означає виховання особистісної стійкості до викликів та криз;
- *принцип кооперації*, що передбачає спільну діяльність, взаємодію і партнерство між усіма учасниками освітнього процесу;
- *принцип опори на суб'єктивний досвід* учнів означає визнання цінності особистого досвіду учня як ресурсу для зростання і розвитку;
- *принцип позитивної перспективи*, що надає можливість формувати уявлення про гідне, радісне і мирне майбутнє;
- *принцип мобільності* означає гнучкість у діях, рішеннях, здатність адаптуватися до змін.

Основними складниками організаційно-суб'єктного блоку є організаційно-педагогічні умови, режими трансляції виховних впливів, структурно-організаційний концентр та суб'єкти виховного процесу (рис. 3).

Рис. 3. Схема організаційно-суб'єктного блоку матричної моделі формування життєвої успішності старшокласників

У нашій матричній моделі під *організаційно-педагогічними умовами* розуміємо «сукупність взаємопов'язаних обставин, які забезпечуються на управлінському рівні для досягнення запланованої мети і стосуються управління педагогами та їх професійною діяльністю, а також учнями та їх діяльністю» [2].

Науковцями відділу виховного проєктування Інституту проблем виховання НАПН України разом з представниками експериментальних закладів освіти проведено експертне обговорення *потенційно ефективних організаційно-педагогічних умов формування життєвої успішності учнів старших класів*. За його результатами такими визначено: розвиток системи загальнолюдських цінностей; розроблення практико орієнтованих моделей і механізмів формування життєвої успішності старшокласників; оновлення інструментально-технологічного забезпечення формування життєвої успішності; налагодження науково-методичного супроводу діалогової взаємодії суб'єктів освітнього процесу [4].

Розвиток системи загальнолюдських цінностей передбачає виховання учнів у річищі загальнолюдських цінностей, таких як щастя, сім'я, робота, відповідальність, повага, здоров'я, справедливість, любов, що сприятиме усвідомленню особистої ролі в суспільному житті та зміцненню внутрішніх мотивацій до самореалізації.

Розроблення практико орієнтованих моделей і механізмів формування життєвої успішності старшокласників передбачає залученість педагогічних колективів до розроблення ефективних освітніх моделей, що враховують реальні потреби учнів, новітні інструменти та механізми виховної діяльності педагогів, наявні у закладі ресурси і виклики сучасного життя. Такі моделі повинні працювати на упорядкування сприятливого і безпечного, ціннісно і методично насиченого освітнього середовища для формування життєвої успішності.

Оновлення інструментально-технологічного забезпечення формування життєвої успішності передбачає впровадження сучасних педагогічних технологій, методів і методик, засобів і форм виховної діяльності для розбудови ефективної діалогової взаємодії, яка стимулює і підтримує активність учнів в освітньому процесі.

Науково-методичний супровід діалогової взаємодії суб'єктів освітнього процесу передбачає наукове керівництво формуванням життєвої успішності учнів і забезпечується розробленням методичних матеріалів на основі наукових досліджень і проведенням практичних заходів для підтримки відкритого діалогу між учнями, вчителями й батьками, що формує атмосферу довіри, партнерства й спільного пошуку шляхів досягнення життєвої успішності.

У зв'язку із особливостями освітнього процесу в умовах війни, *режимами трансляції виховних впливів* можуть бути очний, дистанційний або змішаний. Структурно-організаційний концентр практико орієнтованої моделі визначає заклад загальної середньої освіти. Практика співпраці з експериментальними закладами освіти відділу засвідчує, що такими можуть бути: партнерський, лідерський, діяльнісний, інформаційно-ресурсний або медіа хаби, проєктний офіс, студія арт-терапевтичних практик, центр життєстійкості, учнівське наукове товариство тощо. *Суб'єктами процесу* виступають усі його учасники: учні, вчителі, батьки, представники органів державної влади та місцевого самоврядування, громадянського суспільства тощо.

У *змістовно-технологічному блоці* увага акцентується на змістовому концентрі, інструментально-технологічному забезпеченні, механізмах і ресурсах виховних впливів (рис.4).

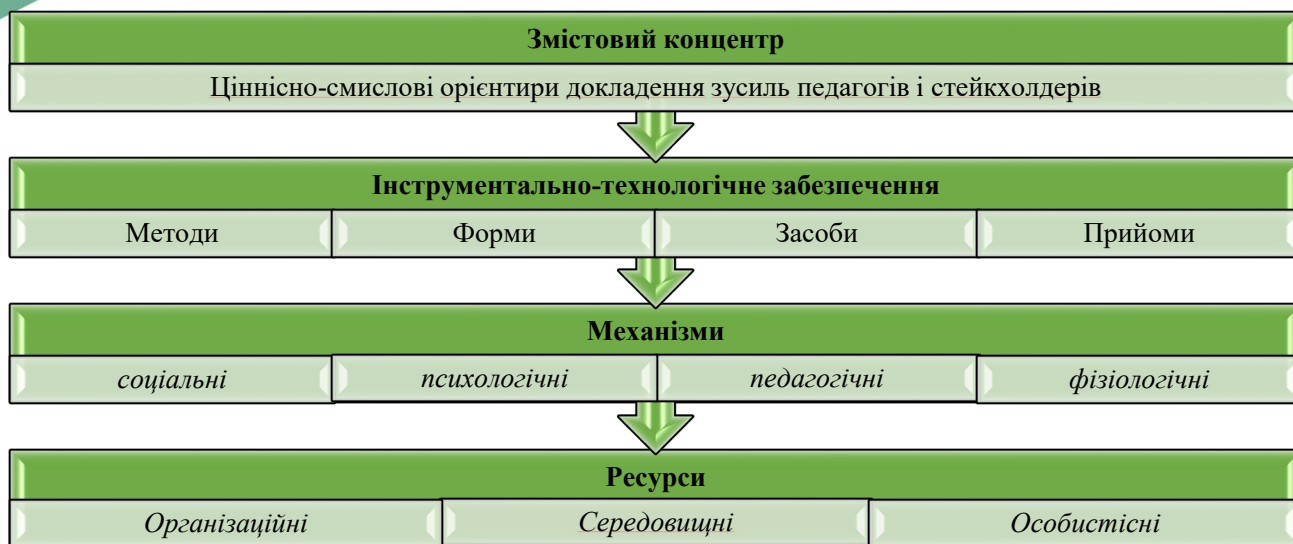

Рис. 4. Схема змістовно-технологічного блоку матричної моделі формування життєвої успішності старшокласників

Змістовий концентр представляє ціннісно-сміслові орієнтири (змістові модули) докладання зусиль педагогів і стейкхолдерів для формування життєвої успішності старшокласників.

Важливу роль у формуванні життєвої успішності відіграють соціальні, психологічні, педагогічні та фізіологічні механізми. *Соціальні механізми* віддзеркалюють вплив соціального середовища: родини, школи, друзів, людей, культурних ресурсів, громадських організацій тощо. Формування життєвої успішності відбувається через соціалізацію, набуття учнями досвіду міжособистісної взаємодії, співпраці, участі в спільних проєктах. Такі механізми забезпечують розвиток комунікативних навичок, відповідальності та здатності діяти в соціумі. *Психологічні механізми* пов'язані з розвитком мотивації, самооцінки, емоційної стійкості, волі та саморегуляції. Вони сприяють формуванню внутрішньої впевненості, уміння ставити цілі, долати труднощі, критично мислити та здійснювати рефлексію. До *фізіологічних механізмів* відносяться механізми функціонування організму, що забезпечують підтримку фізичного і психічного здоров'я, ріст і розвиток організму та будь-яку активність і участь. *Педагогічні механізми* реалізуються через забезпечення організаційно-педагогічних умов для особистісно орієнтованого навчання, розвитку життєвих здатностей, формування життєвих навичок, залучення учнів до дослідницької та

практичної діяльності. Активне застосування інтерактивних методів, проєктного навчання та індивідуального підходу допомагає учням усвідомлювати власні цілі, ресурси та стратегії життєвого саморозвитку.

Діагностувально-результативний блок зосереджено на діагностиці, моніторингу та порівнянні отриманого результату процесу формування життєвої успішності учнів старших класів закладів загальної середньої освіти із очікуваним. *Критеріями сформованості життєвої успішності старшокласників* дослідниками обрані: усвідомлення власного життєвого призначення, спрямованість на досягнення успіху та результативність власної життєдіяльності [3]. Відповідно проявам показників кожного із трьох критеріїв загальними *рівнями сформованості життєвої успішності учнів старших класів* є початковий, середній і сталий.

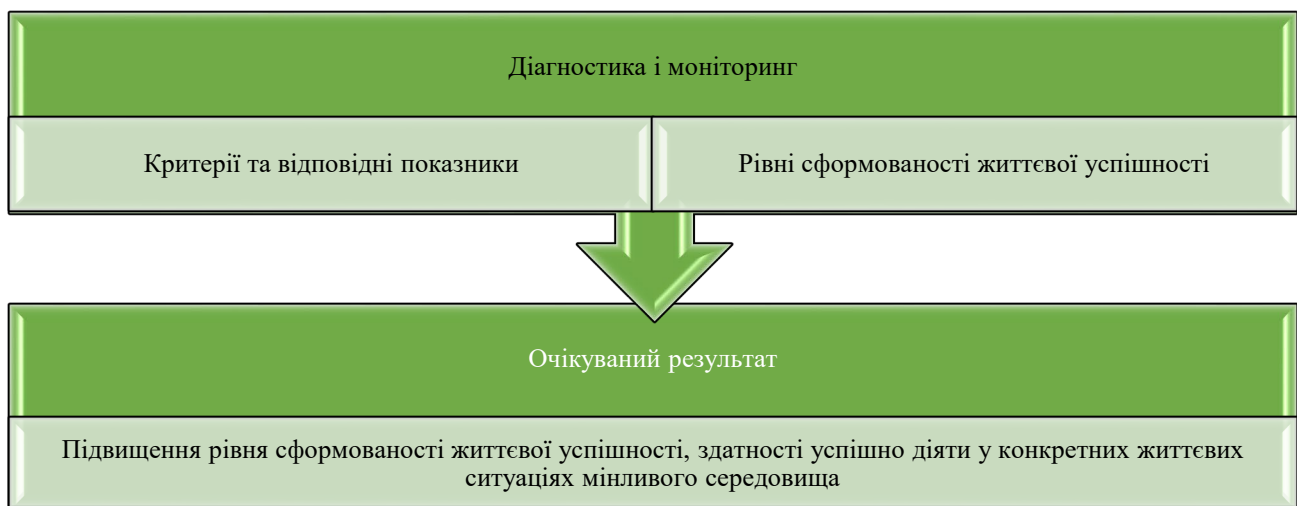

Рис. 5. Схема діагностувально-результативного блоку матричної моделі формування життєвої успішності старшокласників

Вітчизняні науковці [3, с. 208] доказово свідчать про успішність впровадження технології проєктування виховних систем різного типу (персоніфікованої виховної системи, виховної системи класу, системи формування певних якостей чи умінь особистості та насамперед виховної системи закладу загальної середньої освіти), що дає змогу досягти мети виховного процесу на сучасному етапі розвитку суспільства. Перші результати співпраці науковців відділу виховного проєктування з педагогами експериментальних закладів освіти з різних областей України також підтвердили

загальну доцільність побудови моделі формування життєвої успішності учнів за визначеними орієнтирами.

Водночас виховна практика акцентує залежність результату від коректної адаптації матричної (базової) моделі до умов і ресурсів кожного закладу освіти і створення власних практико орієнтованих моделей для конкретних ситуацій життєдіяльності закладу в умовах стрімко мінливого чи кризового соціуму.

Приклади описів практико орієнтованих моделей формування життєвої успішності учнів старших класів в умовах поствоєнної реальності наводяться у другому розділі методичних рекомендацій «Успішні практики впровадження практико орієнтованих моделей формування життєвої успішності».

Використана література:

1. Большакова А. М. Опитувальник життєтворчих здібностей: керівництво із використання психодіагностичної методики. Харків: ХДАК, 2021. 9 с.
2. Близнюк Т. Цифрові інструменти для онлайн і офлайн навчання : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. 64 с. ISBN 978-966-640-499-5
3. Гагарін М. Характеристика технології проектування виховної системи закладу загальної середньої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук. Педагогіка*. Вип 28, том 1, 2020. С. 205-208. <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/28.208582>.
4. Дубасенюк О. А. Моделювання структури педагогічних умінь з виховної роботи з учнями. *Проблеми освіти: Наук-метод. зб.* / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. Київ, 2015. №. 85. Спецвипуск. С. 46-51.
5. Єжова О. О. Сутність організаційно-педагогічних умов педагогічного процесу. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки»*. 2014. № 3. С. 39–43.
6. Ефективний освітній менеджмент: секрети, поради та інновації. <https://naurok.com.ua/post/efektivniy-osvitniy-menedzhment-sekrety-poradi-ta-innovaci>
7. Кириченко В., Єжова О., Нечерда В. Критеріальний апарат дослідження процесу формування життєвої успішності учнів старших класів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2023. Вип. 75. С. 37–43. <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-75-37-43>
8. Кириченко В. І., Єжова О. О., Нечерда В. Б., Вороніна Г. Л. Організаційно-педагогічні умови формування життєвої успішності учнів старших класів. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2023. Вип. 209. С. 191–198. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-209-191-198>.
9. Кoberник О. М. Теоретико-методичні засади моделювання виховної системи школи. URL : https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/4628/1/teorety%60ko_metody%60chni_zasady%60_modelyuvannya_vy%60xovnoyi_sy%60stemy%60_shkoly%60.pdf
10. Система розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів в умовах пандемії, воєнного та повоєнного часу : монографія / О. А. Тітова, П. Г. Лузан, Т. М. Пащенко, І. А. Мося, А. В. Остапенко, О. Ю. Ямковий. / За наук. ред. О. А. Тітової. Київ: ІПО НАПН України, 2023. 272 с.

11. 12 ефективних цифрових інструментів для освіти: традиційні та новітні технології.
URL : <https://naurok.com.ua/post/12-efektivnih-cifrovih-instrumentiv-dlya-osviti-tradiciyni-ta-novitni-tehnologi>

Рекомендована література:

1. Акмеологія шкільної освіти: наук.-метод. посібник / За заг. ред. Г. С. Сазоненко. Київ: «Основи», 2010. 560 с.
2. Баліка Л. Творче використання ідей дитиноцентризму Януша Корчака в сучасній системі освіти України. *Інноватика у вихованні*. 2019. № 9. С. 90–100.
3. Бех І. Д. Акценти виховної досконалості педагога. *Зростаюча особистість у смислоціннісних обрисах: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 19 грудня 2022 р.)*. Івано-Франківськ: «НАІР», 2022. С. 8–14.
4. Калашнікова С. А. Актуальність лідерства в умовах сучасних суспільних трансформацій та його вплив на професійну підготовку управлінців. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2010. 380 с.
5. Корж Т. І. Вплив позитивної спрямованості особистості на успішність професійної діяльності. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2013. Вип. 114. С. 94–97.
6. Кремень В. Г., Луговий В. І., Топузов О. М. Реалізація Національною академією педагогічних наук України пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності. *Вісник НАПН України*. 2023. № 5 (1). С. 6–12.
7. Мелентьев О. Б. Теорія і методика позашкільної освіти. Умань: «АЛМІ», 2013. 182 с.
8. Мякушко О. І. Застосування технік арт-терапії для гармонізації емоційного стану дітей з порушеннями інтелекту: *матеріали IX Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології «Освіта осіб з особливими потребами в умовах миру і війни» (м. Київ, 25-26 жовтня 2023 р.)*. Київ, 2023. С. 362–367.
9. Освітнє лідерство: від теорії до практики: монографія / авт. кол.; за наук. ред. В. Р. Міляєвої; Київський університет імені Бориса Грінченка [Електронне видання]. Київ; Кривий Ріг: Вид. Р. А. Козлов, 2021. 296 с.
10. Пометун О. І. Організація кооперативного навчання учнів: про що варто пам'ятати. 2015. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/713774/1/>
11. Третяк О. П. Розвиток навичок співпраці в учнів початкової школи. *The 16th International scientific and practical conference «Methods of solving complex problems in science» (April 25-28, 2023)*. Prague, Czech Republic: International Science Group, 2023. P. 324–327.
12. Уйсімбасва М. В. Виховання соціальної активності як важлива складова становлення особистості старшокласника. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2014. Вип. 18(2). С. 340-349. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2014_18\(2\)_41](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2014_18(2)_41)
13. Шинкарук В. І. (Ред.). Філософський енциклопедичний словник. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
14. Cooperative Learning: Quick Reference Guide of Kagan Structures. 2016. URL: http://www.melodyshaw.com/files/Cooperative_Learning_Kagan_Quick_Reference_Guide.pdf
15. Demetroulis E. A., Theodoropoulos A., Wallace M., Pouloupoulos V., Antoniou A. Collaboration Skills in Educational Robotics: A Methodological Approach – Results from Two Case Studies in Primary Schools. *Education Sciences*. 2023. Vol. 13. 468. DOI: 10.3390/educsci13050468
16. Esteves-Pairazamán A. T., Fernández-Bedoya V. H., Ibarra-Fretell W. G., Grijalva-Salazar R. V. Tutoring for the development of the assertiveness of elementary school students in Trujillo, Peru. *International Journal of Scientific & Technology Research*. 2020. Vol. 9. Iss. 02. P. 4500–4505.
17. Ghadampour E., Yousefvand L., Radmehr P. The Effect Of Training Of Assertiveness Program On Critical Thinking (Creativity, Development, Commitment) Second Grade Female Senior

School Students In Khorramabad. *Innovation & creativity in human science*. 2016. Vol. 6. № 2. P. 2–18

18. Ghavifekr S. Collaborative learning: a key to enhance students' social interaction skills. *Malaysian online journal of educational sciences*. 2020. Vol. 8 (4). URL: <http://mojes.um.edu.my/>

19. Ilma S., Al-Muhdhar M. H., Rohman F., Saptasari M. Students' Collaboration Skills in Science Learning. *Social Science, Education and Humanities Research: Proceedings of the 2-nd International Conference on Innovation in Education and Pedagogy*. 2020. Vol. 619. P. 204–208.

20. Su N., Wang H.-P. The Influence of Students' Sense of Social Connectedness on Prosocial Behavior in Higher Education Institutions in Guangxi, China: A Perspective of Perceived Teachers' Character Teaching Behavior and Social Support. *Frontiers in Psychology*. 2022. Vol. 13. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2022.1029315/full>

1.5. Засоби адаптації матричної моделі до умов і ресурсів закладу освіти

Для полегшення роботи педагогів над адаптацією матричної моделі формування життєвої успішності старшокласників науковці відділу виховного проєктування розробили *педагогічний інструментарій*, що складається з:

- Алгоритму адаптації матричної моделі формування життєвої успішності до умов і ресурсів закладу освіти
- Чеклісту адаптації матричної моделі формування життєвої успішності
- Описів методик аналізу і планування з доведеною ефективністю (SWOT-аналіз, SNW-аналіз, SMART, Айзенгауера)
- Дорожньої карти розроблення і впровадження практико орієнтованої моделі формування життєвої успішності учнів старших класів закладів загальної середньої освіти.
- Рекомендованого списку науково-методичних джерел для поглибленого вивчення проблемного поля формування життєвої успішності здобувачів освіти.

Розглянемо детальніше кожен з них.

1.5.1. Алгоритм адаптації матричної моделі формування життєвої успішності старшокласників

Дотримання послідовності пропонованих кроків полегшить роботу адміністрації та членів творчих груп педагогів, дасть змогу зекономити час й мінімізує можливі помилки чи незручності:

1. Створення робочої групи, визначення завдань та строків розроблення практико орієнтованої моделі формування життєвої успішності.

2. Ознайомлення з теоретико-методичними матеріалами науковців відділу виховного проєктування Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України щодо доцільності модельного підходу у формуванні життєвої успішності учнів старших класів закладів загальної середньої освіти.

3. Вивчення логіко-концептуальної структури матричної моделі формування життєвої успішності здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти.

4. Аналіз поточної ситуації життєдіяльності закладу освіти за допомогою методів SWOT-аналізу (визначення проблемних зон, загроз, потенціалу закладу і можливостей середовища); SNW-аналізу (сильні, нейтральні, слабкі сторони чи якості).

5. Визначення цільових орієнтирів формування життєвої успішності учнів в закладі загальної середньої освіти за допомогою методів SMART і АЙЗЕНГАБЕРА.

6. Проєктування формування життєвої успішності, узгодження намірів зі стратегічними дороговказами виховного процесу конкретного закладу загальної середньої освіти.

7. Адаптація матричної моделі формування життєвої успішності до умов і ресурсів конкретного закладу загальної середньої освіти та оточуючого середовища.

8. Розроблення дорожньої карти впровадження моделі у освітній процес конкретного закладу загальної середньої освіти.

9. Розбудова системи науково-методичного супроводу впровадження моделі формування життєвої успішності.

10. Моніторинг і контроль результативності впровадження моделі формування життєвої успішності учнів закладів загальної середньої освіти за критеріями і показниками матричної моделі.

1.5.2. Чекліст адаптації матричної моделі формування життєвої успішності

Чекліст або *контрольний список* – елементи (у нашому випадку – контрольні запитання), зведені в список для зручності порівняння або для забезпечення контролю виконання пов'язаних з ними дій.

1. Чи створено робочу групу для розроблення практико орієнтованої моделі формування життєвої успішності?

2. Чи призначено координатора її діяльності з числа адміністрації закладу загальної середньої освіти?

3. Чи окреслено завдання роботи групи та визначено кінцеві терміни їх виконання?

4. Чи ознайомлені члени робочої групи з теоретико-методичними матеріалами науковців відділу виховного проектування Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України щодо доцільності модельного підходу у формуванні життєвої успішності здобувачів освіти старших класів закладів загальної середньої освіти?

5. Чи оприлюднено перелік джерел для самоосвіти педагогів з проблеми формування життєвої успішності здобувачів освіти в умовах воєнного стану чи повоєнного відновлення?

6. Чи усвідомлено педагогами логіко-концептуальну структуру матричної моделі формування життєвої успішності здобувачів освіти?

7. Чи готові члени робочої групи до здійснення аналізу поточної ситуації життєдіяльності закладу загальної середньої освіти за допомогою методів *SWOT-аналізу* (визначення проблемних зон, переваг і потенціалу закладу та можливостей середовища) та *SNW-аналізу* (сильні, нейтральні, слабкі сторони (зони) закладу освіти)?

8. Чи забезпечено визначення цільових орієнтирів формування життєвої успішності здобувачів освіти в закладі за допомогою методу *SMART*?

9. Чи узгоджено завдання з формування життєвої успішності учнів зі стратегічними дороговказами виховного процесу закладу загальної середньої освіти?

10. Чи враховані умови і ресурси конкретного закладу загальної середньої освіти та його оточуючого середовища під час адаптації матричної моделі формування життєвої успішності?

11. Чи розроблено дорожню карту впровадження моделі у освітній процес конкретного закладу загальної середньої освіти?

12. Чи упорядковано систему науково-методичного супроводу впровадження моделі формування життєвої успішності?

13. Чи проведено підготовку педагогів закладу загальної середньої освіти до формування життєвої успішності учнів шляхом вправлянь у проектуванні?

14. Чи налагоджено моніторинг і контроль результативності впровадження моделі формування життєвої успішності з урахуванням умов у конкретного закладу загальної середньої освіти?

1.5.3. Методики аналізу і планування виховної роботи з доведеною ефективністю

Аналітичний інструментарій:

SWOT-аналіз – стратегічний інструмент для оцінювання проекту або закладу освіти, який дозволяє виявити їх сильні та слабкі сторони, а також можливості та загрози, пов'язані з їх внутрішнім станом і зовнішнім середовищем.

Цей акронім може бути зображений у вигляді таблиці 3:

Таблиця 3

	<i>Позитивний вплив</i>	<i>Негативний вплив</i>
<i>Внутрішнє середовище</i>	Strengths (сильні сторони)	Weaknesses (слабкі сторони)
<i>Зовнішнє середовище</i>	Opportunities (можливості)	Threats (загрози)

Елементи SWOT-аналізу:

- **S (Strengths)** – **сильні сторони** (внутрішні позитивні якості чи характеристики та ресурси закладу освіти або проєкту, які надають їм переваги над конкурентами)
- **W (Weaknesses)** – **слабкі сторони** (внутрішні негативні якості чи характеристики та недоліки, які можуть перешкоджати досягненню цілей);
- **O (Opportunities)** – **можливості** (зовнішні позитивні чинники, ресурси та умови, які можуть сприяти розвитку та успіху);
- **T (Threats)** – **загрози** (зовнішні негативні чинники та обставини, які можуть негативно вплинути на діяльність закладу освіти або впровадження проєкту).

Аналітичний процес із застосуванням SWOT-матриці, зазвичай, пропонується здійснювати як послідовність кроків:

- аналіз зовнішнього оточення;
- аналіз внутрішнього оточення;
- конструювання стратегій і вироблення тактичних дій.

Доречні сфери застосування SWOT-аналізу:

- **стратегічне планування життєдіяльності** (допомагає закладу загальної середньої чи позашкільної освіти вибудувати стратегію, яка максимально враховує його конкурентні переваги та вразливі сторони, а також наявні можливості та загрози для розвитку);
- **управління ризиками** (виявлення загроз дозволяє закладу освіти вчасно розробити стратегії їх мінімізації або уникнення);
- **аналіз конкурентного середовища** (сприяє глибшому розумінню сильних та слабких сторін діяльності інших закладів освіти місцевої громади, що дозволяє розробити стратегії власної конкурентної переваги);

- **оцінка проєктів** (допомагає визначити сильні та слабкі сторони освітнього проєкту, а також можливості та загрози, пов'язані з його реалізацією);
- **особистий розвиток** (допомагає людям зрозуміти свої сильні та слабкі сторони, а також можливості та загрози, пов'язані з їх кар'єрою та життєвою успішністю).

SNW-аналіз – інструмент глибокого занурення у внутрішнє середовище закладу загальної середньої чи позашкільної освіти, який дозволяє всебічно розгледіти як загальну картину життєдіяльності закладу освіти, так і її окремі сегменти. Як правило, проводиться після SWOT-аналізу. Використовується з метою отримання повнішої картини для вивчення внутрішнього середовища закладу освіти, під час якого, окрім сильних і слабких сторін діяльності закладу освіти, приділяється увага і нейтральним позиціям чи факторам:

- **S – Strength** (сильний)
- **N – Neutral** (нейтральний)
- **W – Weakness** (слабкий)

SNW та SWOT-аналіз: у чому різниця?

Основна відмінність SNW від SWOT-аналізу полягає в тому, що SNW порівнює кожен показник діяльності конкретного закладу освіти із середнім показником системи освіти в громаді, районі, області, країні тощо. Якщо щось у закладі освіти виглядає краще середнього, це вважається сильною стороною, якщо гірше – слабкою. Натомість SWOT-аналіз просто допомагає виявити сильні та слабкі сторони закладу освіти, а також його можливості до розвитку й загрози для його успішної діяльності, однак без порівняння із середніми показниками системи освіти.

Інструментальне забезпечення планування:

Аналіз діяльності закладу освіти рано чи пізно зводять до того, щоб визначити пріоритети й керуватись ними в діяльності та встановленні цілей. Це можна ефективно зробити за допомогою наступного інструментарію:

SMART – мнемонічна аббревіатура, складена з критеріїв визначення завдань. Вона утворена з англійських слів *specific, measurable, attainable,*

relevant, timerelated – конкретний, вимірний, досяжний, доречний, обмежений у часі.

SMART-цільі – дороговкази напрямків руху від того місця, де перебуваєте зараз, до того, у яке бажаєте потрапити.

S (specific) – *конкретна*. Висловлюйтесь якомога чіткіше, докладно описуйте, як збираєтесь діяти.

M (measurable) – *вимірна*. Вдалу ціль можна виміряти або обчислити за допомогою питання «Як я дізнаюсь, що мети досягнуто?»

A (attainable) – *досяжна*. Ціль має бути реально досяжною, можливою, розумною і, водночас, спонукати йти далі.

R (relevant) – *доречна*. Чи відповідає ціль ширшим цінностям, чи має вона сенс у контексті?

T (time-bound) – *обмежена в часі*. Визначте кінцевий термін для досягнення мети або встановіть часові рамки.

SMART-цільі не змінюють складності завдань, однак, вони допомагають сформулювати й визначити ваше бачення й діяти ефективно. Такі цілі заохочують ретельніше обдумувати, що саме і як слід робити.

За допомогою **SMART-целей** фактично прокладається шлях із сьогодення у майбутнє, а будь-яка діяльність успішна, якщо є чіткий і логічний план її здійснення.

Метод Айзенгавера

Техніка «Термінове/Важливе» допоможе правильно розпланувати сили і ресурси.

Важливі завдання наближають нас до мети.

Термінові завдання потребують негайної уваги, оскільки їх ігнорування загрожує поразкою для усього проєкту.

Використання цієї техніки розпочинається із написання списку справ на день, тиждень або місяць.

Потім кожній справі надається одна з чотирьох можливих назв:

- важлива й термінова

- важлива, але не термінова
- неважлива, але термінова
- неважлива і нетермінова

Далі – слід розподіляти справи у такій послідовності:

- «важливі й термінові» – *виконуються негайно*. Це – безумовний пріоритет.
- «важливі, але не термінові» – завдання потрібні для досягнення довгострокових цілей, але для них можна виокремити зручні терміни виконання;
- «неважливі і нетермінові» – їх можна делегувати співробітникам чи помічникам;
- «неважливі і нетермінові» – їх слід ігнорувати або скасовувати, оскільки немає сенсу витрачати на них час або сили.

Зазначений метод дає змогу контролювати пріоритетність виконання завдань, зменшує хвилювання, знижує рівень стресу.

(за матеріалами Trenton N. Stop Overthinking: 23 Techniques to Relieve Stress, Stop Negative Spirals, Declutter Your Mind, and Focus on the Present / Nick Trenton. San Francisco: Pkcs Media, Inc. 2019. 190 p.).

1.5.4. Дорожня карта розроблення і впровадження практико орієнтованої моделі формування життєвої успішності учнів старших класів

Іще одним важливим інструментом для планування та управління процесом формування життєвої успішності учнів старших класів закладів загальної середньої освіти вбачається *«дорожня карта»*.

Зазвичай так називають перелік конкретних кроків-завдань і відповідальних за їх виконання осіб та чітко вказані дати їх реалізації тобто письмову покрокову інструкцію, яка допомагає визначити та узгодити найважливіші цільові пріоритети діяльності усіх учасників педагогічної взаємодії, спланувати послідовні активності просування до визначеної мети або уявити яким чином найкраще узгоджено діяти у певних ситуаціях.

Синхронізація намірів адміністрації та пошукових зусиль членів робочої групи з адаптації матричної моделі формування життєвої успішності також забезпечується упорядкуванням дорожньої карти з чіткими змістовими завданнями, термінами їх виконання і персоналізацією відповідальності.

Таблиця 4

Дорожня карта розроблення і впровадження практико орієнтованої моделі формування життєвої успішності здобувачів освіти

<i>№ н/п</i>	<i>Зміст роботи</i>	<i>Терміни</i>	<i>Відповідальні</i>
1	Видання розпорядження «Про адаптацію матричної моделі формування життєвої успішності здобувачів освіти до умов і ресурсів ЗО»		директор закладу освіти
2	Формування творчої робочої групи з адаптації моделі ФЖУ		заступники директора
3	Проведення нетворкінгу для членів творчої робочої групи «Адаптація матричної моделі ФЖУ: алгоритм дій»		координатор експериментальної діяльності
4	Розроблення рекомендаційного списку науково-літературних джерел з проблеми для опрацювання членами робочої групи		заступник директора з виховної
5	Вивчення та аналіз досвіду роботи закладів освіти з формування життєвої успішності		члени творчої робочої групи
6	Випуск інформаційно-методичного вісника для педагогів «Формування життєвої успішності здобувачів освіти: глосарій»		заступник директора з виховної
7	Методичний конструктор «Формування життєвої успішності здобувачів освіти у закладі освіти»		заступники директора
8	Укладання методичних рекомендацій «Формування життєвої успішності: зміст, структура, методи»		члени творчої робочої групи
9	Заснування тематичної сторінки на сайті ЗО «Формування життєвої успішності: основні кроки впровадження моделі»		члени творчої робочої групи
10	Проведення розширеного засідання науково-методичної ради і робочої групи щодо окреслення кола питань з формування життєвої успішності здобувачів освіти		заступники директора
11	Розроблення плану роботи робочої групи		заступники директора
12	Упорядкування кейсу діагностичного інструментарію (анкет, тестів, опитувальників) для аналізу виховної діяльності закладу		члени творчої робочої групи

13	Проведення нетворкінгу для робочої групи «Сучасні аналітичні методики (SWOT- та SNW-аналіз, Айзенгавера і SMART) як основа проєктування життєвої успішності здобувачів освіти»		заступники директора члени творчої робочої групи
14	Проведення дослідницько-аналітичної роботи з вивчення потенціалу виховної діяльності ЗО		члени творчої робочої групи
15	Підготовка та оприлюднення звіту за результатами аналізу потенціалу виховної діяльності ЗО		заступники директора
16	Обговорення звіту про аналіз потенціалу виховної діяльності на засіданнях методичних об'єднань педагогів та науково-методичної ради		заступники директора
17	Проведення конкурсу «Формування життєвої успішності: проєктні ідеї методичного кейсу педагога»		члени творчої робочої групи
18	Визначення цінностей, принципів та SMART-цілей діяльності закладу щодо формування життєвої успішності		заступники директора
19	Розроблення проєкту практико орієнтованої моделі формування життєвої успішності здобувачів освіти		члени творчої робочої групи
20	Обговорення практико орієнтованої моделі формування життєвої успішності здобувачів освіти		члени творчої робочої групи
21	Подання узгодженого варіанту моделі на затвердження науково-методичної ради ЗО		заступники директора
22	Внесення змін до плану роботи ЗО щодо впровадження моделі формування життєвої успішності здобувачів освіти в освітній процес		заступники директора
23	Висвітлення перебігу і проміжних результатів впровадження практико орієнтованої моделі засобами мережевої взаємодії		члени творчої робочої групи

Використана література:

1. Дорожня карта реформи базової та профільної школи / https://reosvita.org/wp-content/uploads/2021/10/re-osvita_karta_2021-01-20_ukr.pdf
 - МОН пропонує для громадського обговорення проєкт Дорожньої карти розвитку професійної (професійно-технічної) освіти для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення на період до 2030 року. <https://mon.gov.ua/news/mon-proponue-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-dorozhnoi-karti-rozvitku-profesiynoi-profesiyno-tekhnichnoi-osviti-dlya-osib-z-invalidnistyu-ta-inshikh-malomobilnikh-grup-naselennya-na-period-do-2030-r/>
 - «Дорожні карти НУШ 1-2»: пошук моделі практично спрямованої освіти / <https://soippo.edu.ua/index.php/3973-dorozhni-karti-nush-1-2-poshuk-modeli-praktichno-spryamovanoji-osviti>
 - Дорожня карта безпеки в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану. <https://kman.kyiv.ua/ua/novyny/Forum-Dorozhnya-karta-bezpeki-v-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osviti-v-umovakh-voennoho-stanu>
 - Дорожня карта НУШ від Лілії Гриневич: дати, цілі, напрямки. <https://osvitoria.media/experience/dorozhnya-karta-nush-vid-liliyi-grynevych-daty-tsili-i-napryamky/>

- Дорожня карта у сфері забезпечення прав та найкращих інтересів дитини/ <https://childrights.org.ua/wp-content/uploads/2024/04/draft.pdf>
- Дорожня карта освітньої реформи/ <https://ips.ligazakon.net/document/NT1812>
- Методичний путівник класного керівника Нової української школи : *збірник методичних матеріалів* / А. Дубяга, О. Золотар ; за заг. ред. А. Дубяги. – Краматорськ : Відділ інформаційно-видавничої діяльності, 2021. – 44 с.
- Проєктування виховної системи в умовах Нової української школи: метод.-бібліогр. Дайджест / Волин. обл. б-ка для юнацтва, Волин. ін-т післядиплом. пед. освіти; [уклад.: Н. А. Ількевич, І. В. Никитюк]. Луцьк: [б. в.], 2019. 42 с. (Інформаційний простір освіти). URL: <http://vollibr.org.ua/index.php/parks-home?layout=edit&id=799>

Рекомендована література:

1. Бех І. Д. Духовно-моральна безпечність-напруженість у психологічній безпеці особистості. Наукова доповідь на методологічному семінарі НАПН України «Актуальні проблеми психологічної протидії негативним інформаційним впливам на особистість в умовах сучасних викликів» 8 квітня 2021 р. *Вісник НАПН України*. 2021. № 3 (1). С. 13–21.
2. Бех І. Д. *Зростаюча особистість у перетворювальному просторі виховних настанов. Управління освітою*. 2018. № 10. С. 6–17.
3. Бех І. Д. Зростаюча особистість у психометодичних контурах. *Методист*. 2020. № 5 (101). С. 16–27.
4. Бех І. Д. Особистість у психовиховному дискурсі. *Методист*. 2020. № 11-12 (108). С. 4–16.
5. Вітвицька С. С. Інноваційний підхід до проблеми виховання молоді у педагогічній спадщині А. С. Макаренка. *Творча спадщина А. С. Макаренка в контексті інноваційного розвитку освіти XXI століття: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції*. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. С. 5–9.
6. Єрмаков І. Г. (ред.). Життєва компетентність особистості: від теорії до практики. Науково-методичний посібник. Запоріжжя: Центріон, 2005. 640 с.
7. Кириченко В. І. Використання проєктної технології у формуванні компетенцій лідера учнівського самоврядування. *Компетентісно спрямована освіта : перший досвід, порівняльні підходи, перспективи* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 28 квітня 2011 року). К. : Видавництво Київського педагогічного університету ім. Б. Грінченка, 2011. С. 314–322.
8. Корчак Я. Право на повагу. Київ: Дух і Літера, 2019. 328 с.
9. *Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти*. Київ: МОН України, 2016. 34 с.
10. Постоленко І. Комунікативне лідерство: загальна концепція. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2022. Вип. 2 (9). С. 33–39.
11. Сагач Г. Ідемо за Сковородою. *Урядовий кур'єр. Газета Кабінету міністрів України*. 2020. 3 грудня.
12. Тофтул М. Г. Сучасний словник з етики. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 416 с.
13. Тофтул М. Г. Сучасний словник з етики. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 416 с.
14. Шинкар М. І. Проблема асертивності в сучасному суспільстві. *Вісник Національного університету оборони України*. 2020. № 1 (54). С. 210–214.
15. Aknin L. B., Vande Vondervoort J. W., Hamlin J. K. Positive feelings reward and promote prosocial behavior. *Current opinion in psychology*. 2018. № 20. P. 55–59.
16. Arrumaisyah Daulay A., Daharnis, Afdal. The Role of Counselor in Developing Student's Assertive Behavior. *International Conferences on Educational, Social Sciences and Technology. Proceedings*. 2018. P. 201–206. DOI: <https://doi.org/10.29210/2018129>
17. Ghadampour E., Yousefvand L., Radmehr P. The Effect Of Training Of Assertiveness Program On Critical Thinking (Creativity, Development, Commitment) Second Grade Female Senior

School Students In Khorramabad. *Innovation & creativity in human science*. 2016. Vol. 6. № 2. P. 2–18.

18. Heinonen K., Ramikainen K. R., Keltikangas J., Strandberg T. Adult attachment dimensions and recollections of childhood family context: Associations with dispositional Optimism and Pessimism. *European Journal of Personality*. 2004. Vol. 18. P. 193–207.

19. Johansson C., Miller V. D., Hamrin S. Communicative leadership: theories, concepts, and central communication behaviors. Sundsvall: Mittuniversitetet, 2011. 47 p.

20. Li Sh., Pöysä-Tarhonen J., Häkkinen P. Students' collaboration dispositions across diverse skills of collaborative problem solving in a computer-based assessment environment. *Computers in Human Behavior Reports*. 2023. Vol. 11. 100312.

21. Scheier M. F., Carver C. S. Optimism, coping, and health: Assessment and implications of generalized outcomes expectancies. *Health Psychology*. 1985. Vol. 4. P. 219–247.

22. Thenmozhi P., Bharathy D. Relationship between the Level of Assertiveness and Academic Performance among Arts and Science College students. *Asian J. Nursing Education and Research*. 2019. Vol. 9 (3). P. 293–296. DOI: 10.5958/2349-2996.2019.00063.6

23. Xu J., Ba Y. Coping With Students' Stress and Burnout: Learners' Ambiguity of Tolerance. *Frontiers in Psychology*. 2022. Vol. 13. DOI: 10.3389/fpsyg.2022.842113

РОЗДІЛ II
ВПРОВАДЖЕННЯ ПРАКТИКО
ОРІЄНТОВАНИХ МОДЕЛЕЙ
ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ
СТАРШОКЛАСНИКІВ

Балаклійський ліцей №3 Балаклійської міської ради Харківської області

*Мотивуюче гасло: «СИЛЬНІ ДУХОМ – УСПІШНІ В ЖИТТІ.
БУДУЄМО МАЙБУТНЄ РАЗОМ!»*

Балаклійський ліцей №3 Балаклійської міської ради Харківської області

1. Інформація про заклад

Назва: Балаклійський ліцей №3 Балаклійської міської ради Харківської області

Адреса: вулиця Покровська, 25, м. Балаклія, Ізюмський район, Харківська область, 64207

Телефон: 0660304301, **e-mail:** school3-bal@ukr.net

Сайт закладу освіти: <http://balakliya-school3.edu.kh.ua/>

Відео візитівка закладу освіти: <https://youtu.be/RzBqeFedhag>

Директор ліцею: Коваленко Віта Вікторівна.

Дата заснування закладу освіти: 1913 рік.

2. Стратегічне бачення розвитку:

Місія закладу: Забезпечення позитивної динаміки розвитку ліцею як відкритої конкурентноспроможної інноваційної системи; створення умов рівного доступу учнів до сучасної, доступної та якісної системи освіти відповідно до вимог суспільства, запитів особистості й потреб держави.

Візія закладу: Балаклійський ліцей №3 – інноваційний освітній заклад освіти, відкритий до змін, що формує лідерів майбутнього завдяки інтеграції сучасних технологій, педагогічних новацій і партнерства з родинами та громадою.

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ПОСТВОЄННОЇ РЕАЛЬНОСТІ

(адаптація матричної моделі)

Упорядники моделі:

Директорка ліцею
Віта КОВАЛЕНКО

Заступниця директорки з навчально-
виховної роботи
Наталія РЯБІНІНА

Методологічно-цільовий блок	Мета: формування життєвої успішності учнів старших класів в умовах поствоєнної реальності.	
	Цільові орієнтири	<i>Розвиток життєтворчих здібностей:</i> осмисленість життя, життєстійкість, цілеспрямованість, толерантність (гнучкість), прагнення до особистісного зростання, рефлексивність
		<i>Формування ключових життєвих навичок:</i> асертивність, оптимізм, стресостійкість, комунікативне лідерство, кооперація
		<i>Активності з набуття морально-вольових якостей успішної особистості:</i> ініціативність, цілеспрямованість, наполегливість, відповідальність, самовладання, рішучість.
Організаційно-суб'єктний блок	Підходи	Акмеологічний, аксіологічний, особистісно-орієнтований, компетентнісний, середовищний, системно-технологічний, ресурсний
	Принципи	Дитиноцентризм, систематичність, послідовність, наступність, соціальне загартування, кооперація, опора на суб'єктивний досвід учнів, позитивна перспектива («завтрашня радість»), мобільність, поєднання педагогічного керівництва з ініціативністю і самодіяльністю вихованців, єдність педагогічних вимог закладу освіти, сім'ї та громадськості.
	Організаційно-педагогічні умови	- упорядкування і розвиток системи ціннісних орієнтирів особистості - психолого-педагогічний супровід учнів у процесі адаптації до змін - формування культури партнерства - розроблення практико орієнтованих моделей і механізмів формування життєвої успішності старшокласників - оновлення інструментально-методичного забезпечення формування життєвої успішності - науково-методичний супровід діалогової взаємодії суб'єктів освітнього процесу
	Режими трансляції виховних впливів	Змішаний (очний + дистанційний)
	Структурно організаційний концентр	Учнівське самоврядування «Крокс», методичне об'єднання класних керівників + Центр життєстійкості
	Суб'єкти виховного процесу	Учні, вчителі, батьки, представники органів державної влади та місцевого самоврядування, громадянського суспільства

Змістовно-технологічний блок	Змістові модальності	Життєстійкість, духовні цінності, українська національна та культурна ідентичність.
	Методи	<i>Особистісно-орієнтовані методи:</i> рефлексивні бесіди (самооцінка, визначення життєвих цілей), індивідуальне консультування (кар'єрне, психологічне), метод портфоліо (аналіз власних досягнень, розвиток навичок самопрезентації) <i>Інтерактивні методи:</i> дебати, дискусії, круглі столи з актуальних соціальних і професійних питань, проектна діяльність (участь у соціальних, екологічних та освітніх проєктах), бізнес-ігри та моделювання ситуацій успіху <i>Методи розвитку критичного мислення та емоційного інтелекту:</i> «Шість капелюхів мислення» (аналіз різних точок зору), майндмеппінг (створення ментальних карт для планування життєвого шляху), метод кейсів (розв'язання реальних життєвих ситуацій)
	Форми	<i>Групові форми:</i> тренінги та майстер-класи з саморозвитку, фінансової грамотності, клуби саморозвитку та підприємництва, молодіжні ініціативи (волонтерство, участь у місцевих проєктах) <i>Індивідуальні форми:</i> наставництво (менторство з боку вчителів, психологів, успішних випускників), індивідуальні коучингові сесії для планування кар'єрного шляху, розвиток персонального бренду (навчання самопрезентації) <i>Онлайн та змішані форми:</i> використання платформ для самоосвіти, вебінари з підприємцями, громадськими діячами, віртуальні екскурсії та онлайн-курси з профорієнтації
	Засоби	<i>Цифрові інструменти:</i> платформи для навчання (Google Classroom, Moodle, Kahoot), онлайн-щоденники успішності, WI-FI-зона <i>Практичні засоби:</i> кар'єрні тести та профорієнтаційні інструменти, навчальні фільми, мотиваційні історії, практикуми з тайм-менеджменту та емоційної стійкості
	Прийоми	<i>Мотиваційні прийоми:</i> метод позитивного підкріплення (похвала, нагородження), використання історій успіху (реальні приклади відомих людей), візуалізація майбутнього (створення «карти мрій») Практико-орієнтовані прийоми - гейміфікація (накопичення балів, просування за рівнями досягнень) - «стажування» в умовах ліцею (керівництво проєктами, участь в учнівському самоврядуванні) - волонтерська діяльність як шлях до самореалізації. Креативні прийоми - створення відеоблогів про життєві цілі - ведення особистого блогу чи е-портфоліо - флешмоби на тему життєвої стійкості та адаптації
	Механізми	<i>соціальні:</i> суспільна мораль, соціальне мислення, соціальна пам'ять, соціальні очікування, мода, громадська думка, афіліація (прагнення бути разом з людьми);
		<i>психологічні:</i> інтеріоризація, ідентифікація, переконування, заохочення, наслідування, емпатія, навіювання, рефлексія, стиль життя;
		<i>педагогічні:</i> моніторинг, аналіз, експертиза, методичне консультування, психолого-педагогічний супровід, підтримка, проблемно-пошуковий діалог, дисемінація;
		<i>фізіологічні:</i> адаптація, працездатність, стресостійкість, пам'ять, емоції, темперамент, мислення, увага, поведінка, мотивація, потреби;
	Ресурси	<i>Організаційні:</i> кадрове забезпечення (готовність педагогічних працівників до реалізації завдань формування життєвої успішності старшокласників); <i>змістове забезпечення</i> (узгодження цільових векторів формування життєвої успішності старшокласників) та <i>структурне забезпечення</i> (організаційна культура, кодекс безпечного освітнього середовища, кодекс корпоративної етики, кодекс прав, обов'язків та правил поведінки здобувачів освіти);
		<i>Середовищні:</i> соціально-підтримуюча мережа (родина, друзі, однокласники, педагоги, місцева громада); індивідуальні соціальні зв'язки (гуртки), достатні матеріальні та просторово-часові можливості (укриття, час, гроші) та інші соціально-підтримуючі інституції й системи;
		<i>Особистісні:</i> фізичні (здоров'я, витривалість і т.ін.), психологічні (ціннісні переконання, оптимальний рівень тривожності, адекватна самооцінка, внутрішній локус контролю, мораль, оптимізм (та оптимістичний пояснювальний вплив); властивості особистості (стійкість, витривалість, наполегливість, працелюбність); соціальні (соціальна компетентність).

Діагностувально-результативний блок	Діагностика і моніторинг	Критерії та відповідні показники: <i>усвідомлення власного життєвого призначення</i> (розуміння якостей і навичок життєво успішної особистості; обізнаність щодо ресурсного забезпечення життєвої успішності; креативне цілепокладання у розробленні життєвого проєкту); <i>спрямованість на досягнення успіху</i> (оптимістичне ставлення до майбутнього; прагнення до розвитку якостей і навичок життєво успішної особистості; ціннісне ставлення до здоров'я як метаресурсу життєвої успішності); <i>результативність власної життєдіяльності</i> (прийняття ризиків та невизначеності життєвих подій; продуктивне вирішення життєвих завдань; участь у соціальних ініціативах, розроблення і реалізація власних просоціальних проєктів); <i>адаптивність та гнучкість у змінних умовах</i> (вміння знаходити альтернативні рішення у складних ситуаціях), <i>соціальна активність та лідерський потенціал</i> (наявність комунікативних навичок та вміння вибудовувати соціальні зв'язки)
	Очікуваний результат	Рівні сформованості життєвої успішності: <i>початковий, середній і сталий</i> . чітко визначені ціннісно-сміслові (цільові) орієнтири і розвинуті життєтворчі здібності, уміння та морально-вольові якості здобувачів освіти, тобто сформована здатність успішно діяти у конкретних життєвих ситуаціях кризового соціуму; всебічно розвинена, конкурентоспроможна особистість, здатна досягати успіху в сучасному світі.

РЕЗУЛЬТАТИВНІ ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ УЧНІВ БАЛАКЛІЙСЬКОГО ЛІЦЕЮ №3

1. Учнівське самоврядування «КРОКС»
2. Методичне об'єднання класних керівників
3. Проєкт «Шкільний громадський бюджет»

Опис практик

1. Учнівське самоврядування «КРОКС»

Концепт практики: Формування активної життєвої позиції учнів через залучення до прийняття рішень щодо організації діяльності ліцею; реалізація ініціатив покращення життя місцевої громади; розвиток навичок медіаграмотності, критичного мислення, креативності та кооперації, розподіленого і комунікативного лідерства,

Цільова група: Учні 5–11 класів.

Перебіг здійснення практики:

- На початку навчального року обирається учнівський актив.
- Лідери учнівського самоврядування формують план дій, організовують загальноліцейські ініціативи.
- Представники учнів беруть участь у різних формах виховної діяльності, висловлюють інтереси учнів.
- Лідери самоврядування ініціюють волонтерські, соціальні, екологічні проєкти, беруть участь у заходах Центру життєстійкості Балаклійської громади.

Ресурсне забезпечення:

- Партнерство з учасниками освітнього процесу, лідерами самоврядування інших закладів освіти, громадськістю.
- Методичний супровід з боку класних керівників.

- Технічна підтримка реалізації ідей та ініціатив шкільництва.

Результативність: участь у всеукраїнських та регіональних форумах, флешмобах, челенджах, обласних ініціативах, благодійних акціях «Дякуємо захисникам України – 2024», «Різдвяний віночок – 2024», «Великодній кошик для ЗСУ – 2025», в обласній краєзнавчій акції учнівської молоді «Топоніми рідного краю: актуальні зміни», долучення до психологічних тренінгів, проведених працівниками Центру життєстійкості Балаклійської громади.

Поширення практики:

2. Методичне об'єднання класних керівників

Концепт практики: підвищення ефективності виховної роботи через вироблення єдиної стратегії розвитку життєвої компетентності учнів, синхронізацію виховних впливів родини і школи та розбудову розгалуженого соціального партнерства.

Цільова група: педагоги, класні керівники, учні 1–11 класів.

Перебіг здійснення практики:

- розробка єдиного виховного плану на навчальний рік;
- проведення щомісячних засідань для класних керівників та тренінгів для учнів;
- інтеграція особистісно-орієнтованих виховних методів, ігор, ситуацій моделювання, засобів мережевої взаємодії.

Ресурсне забезпечення:

- інформаційно-методичні матеріали;
- платформи для дистанційного обміну досвідом;
- співпраця з психологами, батьками, випускниками, стейкхолдерами.

Результативність: впровадження сучасних форматів роботи: «карта мрій», коучинг, менторство, покращення адаптації учнів до ліцейського середовища, профілактика емоційного вигорання у вчителів і підтримка дітей, класні керівники стали учасниками тренінгу для фасилітаторів за методологією «Рух, ігри, спорт, креативність», організованого Харківською обласною молодіжною організацією «Освічена ініціатива», під час якого опанували інтерактивні методики для зниження рівня тривожності, розвитку командної роботи та

самовираження через гру і рух, здобули навички для організації занять із дітьми, класні керівники 1-6 класів долучилися до навчання за програмою СЕН «Зерна», що пропонує активності, які можна легко адаптувати та інтегрувати під час освітнього процесу. Під час уроків, виховних заходів психологічної спрямованості вчителі проводять вправи «Вгадай емоцію», «На моїй піці», «Коло емоцій», «Десять запитань» тощо. Також вчителі – активні учасники заходів, які проводяться працівниками Центру життестійкості Балаклійської громади.

Поширення практики: сайт закладу освіти, обласні виставки інноваційного педагогічного досвіду, курси підвищення кваліфікації Харківської академії неперервної освіти, науково-практичні конференції Інституту проблем виховання НАПН України.

3. Проєкт «Шкільний громадський бюджет» (ШГБ)

Концепт практики: Навчити учнів основам демократії, фінансової грамотності і проєктного менеджменту шляхом розроблення проєктів, отримання фінансового забезпечення на їх втілення і вправління у реальному керуванні частиною бюджету.

Цільова група: учні 6–11 класів, педагогічна спільнота, батьки.

Перебіг здійснення практики:

- учні формують команди, готують проєктні заявки.
- організовується конкурс учнівських ініціатив, презентації проєктів.
- проводиться відкрите голосування серед учнів, педагогів, батьків.
- переможці отримують фінансування на реалізацію своєї ініціативи.

Ресурсне забезпечення:

- бюджетна підтримка з боку Балаклійської міської ради Харківської області;
- налагодження консультативного супроводу педагогів;
- інформаційно-просвітницька кампанія серед учасників освітнього процесу.

Результативність: на конкурс ШГБ представлено 6 проєктів, а саме: «Wi-Fi зона – твоя зона комфорту», «Студія блогера», «Мобільна лаундж-зона», міні-олімпіада «Козацький дух», «Кімната відпочинку. Укриття», «Магічний екран знань». Одним із ключових етапів була

презентація учнівських проєктів, під час якої учні демонстрували свої ініціативи перед ліцейською спільнотою. Після голосування переможцем було обрано проєкт «WI-FI зона – твоя зона комфорту», який набрав 93 голоси. Участь у ньому допомогла опанувати основи фінансового планування й розроблення проєктів і виробити навички роботи з бюджетними коштами.

Поширення практики: сайт закладу освіти, обласні виставки інноваційного педагогічного досвіду, курси підвищення кваліфікації Харківської академії неперервної освіти, науково-практичні конференції Інституту проблем виховання НАПН України.

Комунальний заклад
«Харківська гімназія № 148
Харківської міської ради»

*Мотивуюче гасло: «ХАРКІВСЬКА ГІМНАЗІЯ № 148 – ПРОСТІР
УСПІХУ КОЖНОЇ ОСОБИСТОСТІ!»*

Комунальний заклад «Харківська гімназія № 148 Харківської міської ради»

1. Інформація про заклад

Назва: Комунальний заклад «Харківська гімназія № 148 Харківської міської ради».

Адреса: проспект Перемоги, 74-Д, м. Харків, 61204

тел. (057) 725-85-50, e-mail:sch148kh@ukr.net

Сайт ЗО: <http://school148.edu.kh.ua/>

Директор закладу: Любухіна Олена Володимирівна.

Дата заснування закладу: вересень 1982 року.

2. Стратегічне бачення розвитку:

Місія закладу:

- віднайдення шляхів та створення умов для формування усвідомленої сталої мотивації учнів навчатися впродовж життя, зокрема, забезпечення можливості:
- вільно комунікувати, використовуючи свої знання державної та іноземних мов (англійської та інших);
- самостійно вчитися, досконало володіючи загальними інтелектуальними вміннями та інформаційною культурою, зокрема, навичками читання, роботи з цифровими носіями і самоуправління своєю діяльністю;
- успішно співпрацювати, спираючись на глибоке розуміння соціальних кодів поведінки та звичаїв, що є загальноприйнятими у різних суспільствах та середовищах, уміти доступно виражати свої та толерантно сприймати чужі думки, співпереживати, знаходити компроміси, бути чесним та впевненим у собі;
- цінувати й оберігати життя, своє та інших людей, розвивати критичне мислення, набуті імунітету до технологій маніпулювання свідомістю, бути конкурентоспроможним/ою у глобальному вимірі, жити у гармонії з собою, природою, іншими людьми.

Візія закладу: гімназія №148 цілковито забезпечує підготовку учнів до успішної самореалізації в самостійному житті шляхом підтримки в усвідомленні їх сильних сторін, розвитку гнучкості та адаптивності мислення, формування умінням креативно й цілісно вирішувати проблеми та брати на себе відповідальність з чистим сумлінням заради спільного блага; набуття навичок вбачати у своїй професійній діяльності сенс, гідність та покликання, поважати права інших та робити свій внесок у загальну справу.

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ПОСТВОЄННОЇ РЕАЛЬНОСТІ

(адаптація матричної моделі)

Упорядники моделі:

Директорка гімназії
Олена ЛЮБУХІНА

Заступниця директорки з
навчально-виховної роботи
Анжела СТАТІВКА

Учителька української
мови та літератури
Тетяна УДОВЕНКО

Структурно -функціональна модель формування життєвої успішності підлітка

Мета : сформувати життєво успішну особистість підлітка засобами розвивального, мотивувального до навчання освітнього простору та проектного офісу гімназії.

Завдання: -забезпечити стійку мотивацію розвитку життєвої успішності учнів;
- сформувати в гімназистів систему знань та вмінь проте, що лежить в основі життєвої успішності;
-допомогти оволодіти навичками "soft skills" як об'єктивно вимогою сучасного ринку праці до працівника;
-створити умови для соціально-комунікативної активності здобувачів освіти;

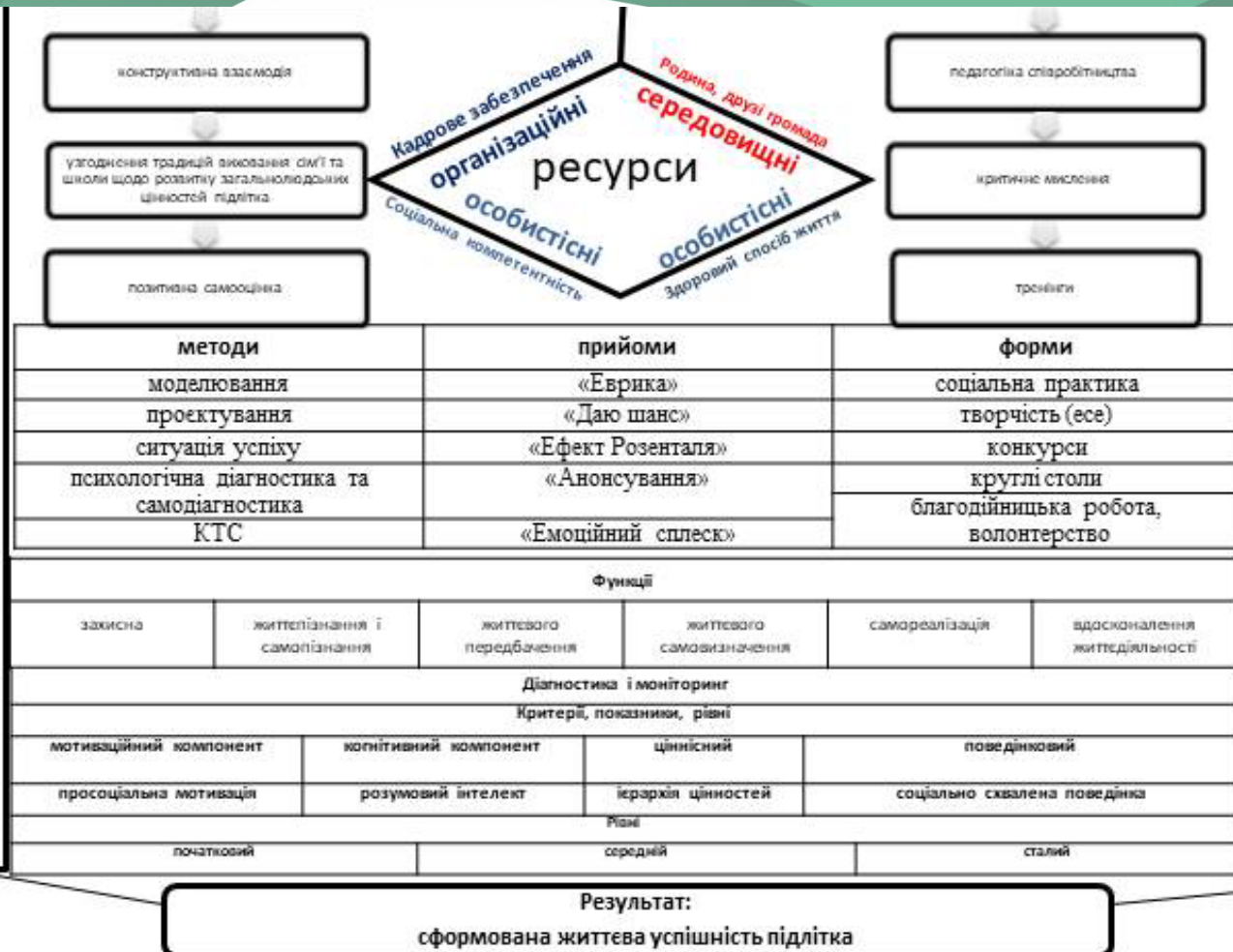

Режим трансляції виховних впливів : дистанційне навчання

інісний, комунікативно-діяльнісний, ресурсний.

ації, позитивної перспективи.

РЕЗУЛЬТАТИВНІ ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ХАРКІВСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ №148

- Багатопрофільний клуб превентивного виховання «Гармонія»
- Соціальний проєкт «Формування соціальної компетентності як чинник успішної самореалізації дитини в життєвому просторі»
- Проектний хаб як структурно-діяльнісний центр формування життєвої успішності учнів старших класів

Опис практик

1. Багатопрофільний клуб превентивного виховання «Гармонія»

Концепт практики: в умовах воєнного стану саме клубна діяльність довела можливість збереження ментального здоров'я дітей шляхом активного впровадження здоров'язбережувальних технологій та створення позитивного психологічного клімату. Клуб створює умови для занять улюбленою цікавою справою (спортом, пошуковою роботою, туризмом, технічною чи художньою діяльністю), реалізує потреби у спілкуванні з ровесниками, підтримує бажання позитивно утвердитись в очах друзів і приятелів у вільний час.

Цільова група: учні 7-9-х класів та їх батьки, педагоги, соціальні партнери.

Перебіг здійснення практики: багатoproфiльний клуб як своєрiдне творче об'єднання з організаційною командою, очолюваною керівником-дорослим і президентом-вихованцем, здійснює діяльність на основі колективних творчих справ (КТС), що вимагає застосування різних умінь і здібностей, творчого неформального підходу, завдяки чому кожен робить свій внесок у справу колективу; працює на громадських засадах, діє відповідно Статуту за 5-а секціями: «Будь здоровий», «Корисне дозвілля», «Громадянська позиція», «Волонтери», «Екологія».

Діяльність секції «Будь здоровий» спрямована на формування стресостійкості дитини. У складі секції працює Служба психосоціальної підтримки дітей та дорослих в умовах війни, робота якої розгортається в двох стратегічних напрямках: *розвивальна стратегія* (передбачає просвітницьку діяльність для педагогів і батьків щодо залучення до гуртків і секцій, організацію спільного дозвілля, оволодіння основами домедичної допомоги тощо) та *формувальна стратегія* (організація психосоціальної допомоги дітям, зокрема, проведення тренінгів, індивідуальних консультацій, упровадження здоров'язбережувальних технологій, пропагування прийомів арт-терапії та технік зняття психологічної напруги).

Завданням секції «Волонтери» є надання посильної допомоги людям похилого віку, учасникам і родинам загиблих у війні росії проти України, людям із особливими потребами, що мешкають у мікрорайоні школи; виготовлення сувенірів для воїнів, зустрічі з учасниками бойових дій, зокрема, випускниками й батьками здобувачів освіти, виховання патріотичних почуттів, національної єдності, гордості за свій народ.

Секція «Громадянська позиція» працює для учнів різних вікових категорій і сприяє залученню дітей до творення демократичних основ життя, що вимагає від кожного усвідомлення власної ролі, політичної активності в суспільному житті, творчої ініціативи, особистісної відповідальності за мир і злагоду в суспільстві.

Робота секції «Корисне дозвілля» формує практичний досвід творчої діяльності, заохочує дітей до роботи за темою «Хендмейд як чинник збереження ментального здоров'я учасників освітнього процесу», що надає їм можливість самовираження, розвиває естетичні смаки, навички критичного мислення, креативність, водночас зміцнюючи ментальне здоров'я.

Ресурсне забезпечення: обладнані приміщення, фахівці-волонтери, підтримка стейкхолдерів.

Результативність: сприяє формуванню й розвитку морально-вольових якостей особистості відповідно до вікових особливостей, задовольняє психологічну потребу у спілкуванні й самовизначенні та вирішує проблему збереження ментального здоров'я, гармонійного розвитку, успішної соціалізації та самореалізації дітей під час війни та в післявоєнному життєвому просторі.

Поширення практики: сайт гімназії, щорічний публічний звіт директора школи, батьківські збори; щорічні науково-практичні конференції Інституту проблем виховання НАПНУ «Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал» та «Зростаюча особистість у смислоціннісних обрисах»; курси підвищення кваліфікації комунального закладу вищої освіти «Харківська академія неперервної освіти» тощо.

2. Соціальний проєкт «Формування соціальної компетентності як чинник успішної самореалізації дитини в життєвому просторі»

Концепт практики: формування соціальної компетентності дітей є цілісним процесом, який забезпечить здобувачам освіти не тільки набуття вмінь продуктивного спілкування та успішної адаптації до змін, але й допоможе зберегти своє фізичне і ментальне здоров'я, виробити стійкість до реалій війни та повоєнної дійсності.

Цільова група: учні 7-9-х класів, їх батьки, педагоги.

Перебіг здійснення практики: для роботи на *першому*, підготовчому етапі (2024/2025 н. р.) було проведено інформування членів педагогічного колективу, батьків та школярів про цільові актуалітети гімназії у світлі проєкту; розроблено структурно-динамічний модус «Годинник успіху» та моделі-супутники «Центр допрофільної підготовки» і «Служба психосоціальної підтримки учасників освітнього процесу».

На *другому*, концептуально-діагностичному етапі здійснено розробку критеріїв, рівнів сформованості соціальної компетентності учнів; відбір діагностичних методик вивчення результативності проєкту.

На *третьому*, контрольно-узагальнювальному етапі впроваджено ефективні виховні технології, відстежено динаміку формування соціальної компетентності; визначено відповідність результатів очікуванням.

Ресурсне забезпечення: проєктне навчання, творчі проєктні групи, підтримка адміністрації та стейкхолдерів.

Результативність: розроблено й апробовано модель науково-методичної роботи з педагогами щодо формування соціальної компетентності здобувачів освіти на основі особистісно-орієнтованого, системного, кваліметричного та компетентнісного підходів; вдосконалено зміст, форми та методи розвитку соціальної компетентності учнів; підвищено рівень професійної компетентності педагогів.

Поширення практики: сайт гімназії, щорічні науково-практичні конференції Інституту проблем виховання НАПНУ «Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал» та «Зростаюча особистість у смислоціннісних обрисах»; надання методичних матеріалів, структури навчально-методичного супроводу, діагностичного інструментарію

зкладам освіти м. Харкова та організація партнерської підтримки у вигляді тренінгів, консультацій і спільних заходів тощо.

3.Проектний хаб як структурно-діяльнісний центр формування життєвої успішності учнів старших класів

Концепт практики: проєктний офіс, який складається з *аналітичного центру* (діагностика, моніторинг), *методичного* центру (школа передового досвіду, підготовка методичних матеріалів), *центру прийняття проєктних рішень* (розроблення і впровадження різноманітних проєктів, проблематика яких пов'язана із завданнями формування успішної молодшої людини післявоєнної доби).

Цільова група: учні 7-9 класів, вчителі, батьки, лідери учнівського самоврядування та партнерські організації: Центр дитячої та юнацької творчості №1 Харківської міської ради, філософський та соціологічний факультети ХНУ ім. В. Каразіна.

Перебіг здійснення практики: роботою *проєктного офісу* опікуються заступник директора з навчально-виховної роботи і класні керівники старших класів. Він є ключовим координаційним центром формування життєвої успішності учнів шляхом реалізації міждисциплінарних проєктів. Складається з 3-х підрозділів, кожен з яких має координатора-педагога:

- *аналітичний центр*: здійснює аналіз освітніх продуктів, діагностику, моніторинг рівня життєвої успішності, вивчає динаміку розвитку життєвих навичок учнів;
- *методичний центр*: впроваджує сучасні педагогічні технології, забезпечує підготовку методичних матеріалів для класних керівників та педагогів-наставників;
- *центр прийняття проєктних рішень*: координує реалізацію 5-и стратегічних проєктів, кожен з яких має проблемно-орієнтоване наповнення (психоемоційне відновлення, лідерство, волонтерство, професійна самореалізація, просоціальна активність).

Ресурсне забезпечення: практико орієнтована модель формування життєвої успішності старшокласників, угоди про співпрацю; соціальні проєкти.

Результативність: виявлення і вирішення ключових проблем освітнього процесу, позитивна динаміка психоемоційного здоров'я учасників педагогічної взаємодії, ініціювання і креативна підтримка волонтерських акцій, підвищення рівня сформованості життєвої успішності старшокласників.

Поширення практики: сайт гімназії, щорічний публічний звіт директора школи, батьківські збори; щорічні науково-практичні конференції Інституту проблем виховання НАПНУ «Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал» та «Зростаюча особистість у смислоціннісних обрисах»; курси підвищення кваліфікації комунального закладу вищої освіти «Харківська академія неперервної освіти» тощо.

Великобурімска загальноосвітня
школа І-ІІІ ступенів
Чорнобаївської селищної ради
Черкаської області

*Мотивуюче гасло: «БУТИ РАЗОМ — ПРОГРЕС, ТВОРИТИ
РАЗОМ — УСПІХ!»*

Великобурімська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів Чорнобаївської селищної ради

1. Інформація про заклад

Назва: Великобурімська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів Чорнобаївської селищної ради.

Адреса: вул. Центральна 9/1, с. Велика Бурімка Золотоніського району Черкаської області, 19940

Телефон: (096) 437-57-89, e-mail: velburom@ukr.net

Сайт: <http://vburimka-school.ck.sch.in.ua>

Facebook: <https://www.facebook.com/groups/198884292423151>

Директорка закладу: Упир Лариса Михайлівна.

2. Стратегічне бачення розвитку:

Місія закладу: Місією Великобурімської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів визнано забезпечення якісних освітніх послуг для максимального розвитку індивідуальних якостей та життєтворчих здібностей здобувачів освіти у безпечному і комфортному освітньому середовищі; формування особистості, здатної адаптуватись до викликів соціуму, критично мислити, віднаходити креативні вирішення проблемних ситуацій, готової навчатися упродовж усього життя та відповідально обирати шлях професійної самореалізації й життєвої успішності.

Візія закладу: Великобурімська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – це заклад з високою організаційною культурою, інноваційно спрямованим, безпечним і комфортним освітнім середовищем, креативним педагогічним колективом, що прагне професійної досконалості заради забезпечення якісної освіти, сприяє виробленню ціннісно-сміслових життєвих орієнтирів, розвитку життєтворчих здібностей та психоемоційних навичок, формує необхідні життєві компетентності для позитивної соціалізації та успішної самореалізації здобувачів освіти.

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ПОСТВОЄННОЇ РЕАЛЬНОСТІ

(адаптація матричної моделі)

Упорядники моделі:

Директорка школи
Лариса УПИР

Заступниця з виховної роботи
Таміла СТЕБЛЯН

Методологічно-цільовий блок	Мета: формування життєвої успішності учнів старших класів в умовах поствоєнної реальності.	
	Цільові орієнтири	<i>Розвиток життєтворчих здібностей:</i> осмисленість життя, життєстійкість, цілеспрямованість, толерантність (гнучкість), прагнення до особистісного зростання, рефлексивність
		<i>Формування ключових життєвих навичок:</i> асертивність, оптимізм, стресостійкість, комунікативне лідерство, кооперація
		<i>Активності з набуття морально-вольових якостей успішної особистості:</i> ініціативність, цілеспрямованість, наполегливість, відповідальність, самовладання, рішучість.
	Підходи	Акмеологічний, аксіологічний, компетентнісний
	Принципи	Природовідповідність, культуровідповідність, соціальне загартування, єдність педагогічних вимог закладу освіти, сім'ї та громадськості.
Організаційно-суб'єктний блок	Організаційно-педагогічні умови	– упорядкування і розвиток системи ціннісних орієнтирів особистості – розроблення практико орієнтованих моделей і механізмів формування життєвої успішності старшокласників – оновлення інструментально-методичного забезпечення формування життєвої успішності
	Режими трансляції виховних впливів	Очний
	Структурно організаційний концентр	Партнерський хаб (секція МАН, екологічний гурток, агітбригада «Екос», Центр соціального партнерства)
	Суб'єкти виховного процесу	Учні, вчителі, батьки, представники органів державної влади та місцевого самоврядування, керівники місцевих с/г підприємств
Змістовно-	Змістові модальності	Українська культурна і національна ідентичність, любов до природи рідного краю, шанування традицій і правил співжиття місцевої громади
	Методи	Проблемні методи, інтерактивне навчання, проєктне навчання
	Форми	Інформаційно-масові (екскурсії екологічною стежкою, КТС);

		діяльнісно-практичні (екологічна агітбригада, екологічні проєкти, ярмарки, експедиції, довготривалий волонтерський проєкт «Окопна свічка. Дякуємо захисникам теплом»; <i>інтерактивні</i> (екологічні фестивалі); <i>оздоровчо-реабілітаційні</i> (благодійні акції для дітей-сиріт, дітей з вадами розвитку, ВПО); <i>ігрові</i> (квести, спортивні змагання)
	Засоби	Дидактичні матеріали, ТЗН, експериментальне обладнання,
	Прийоми	Словесні, практичні (екскурсії, походи, волонтерська діяльність), наочні (демонстрація, використання мультимедійних засобів), ігрові (конкурси, спортивні заходи, рольові ігри)
	Механізми	<i>соціальні</i> : суспільна мораль, соціальне мислення, соціальна пам'ять, соціальні очікування, громадська думка
		<i>психологічні</i> : переконування, заохочення, наслідування, емпатія, навіювання, емоційне «зараження», рефлексія, стиль життя;
		<i>педагогічні</i> : моніторинг, аналіз, психолого-педагогічний супровід, підтримка, проблемно-пошуковий діалог;
		<i>фізіологічні</i> : адаптація, працездатність, стресостійкість, мотивація;
	Ресурси	<i>Організаційні</i> : <i>кадрове забезпечення</i> (педагоги + батьківський актив); <i>змістове забезпечення</i> (екологічна просвіта, національна і культурна ідентичність) та <i>структурне забезпечення</i> (традиції місцевої громади і школи);
		<i>Середовищні</i> : соціально-підтримуюча мережа (родина, друзі, однокласники, педагоги, місцева громада, селищний голова); індивідуальні соціальні зв'язки (секції, гуртки, громадські організації);
		<i>Особистісні</i> : <i>фізичні</i> (здоров'я), <i>психологічні</i> (ціннісні переконання, адекватна самооцінка, оптимізм; <i>властивості особистості</i> (витривалість, наполегливість, працелюбність); <i>соціальні</i> (соціальна компетентність).
Діагностувально-результативний блок		
	Діагностика і моніторинг	Критерії та відповідні показники: <i>усвідомлення власного життєвого призначення</i> (розуміння якостей і навичок життєво успішної особистості; обізнаність щодо ресурсного забезпечення життєвої успішності; креативне цілепокладання у розробленні життєвого проєкту); <i>спрямованість на досягнення успіху</i> (оптимістичне ставлення до майбутнього; прагнення до розвитку якостей і навичок життєво успішної особистості; ціннісне ставлення до здоров'я як метаресурсу життєвої успішності); <i>результативність власної життєдіяльності</i> (прийняття ризиків та невизначеності життєвих подій; продуктивне вирішення життєвих завдань; участь у соціальних ініціативах, розроблення і реалізація власних просоціальних проєктів). Рівень сформованості життєвої успішності: <i>сталий</i> .
	Очікуваний результат	чітко визначені ціннісно-сміслові (цільові) орієнтири і розвинуті життєтворчі здібності, уміння та морально-вольові якості здобувачів освіти, тобто сформована здатність успішно діяти у конкретних життєвих ситуаціях кризового соціуму.

РЕЗУЛЬТАТИВНІ ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ВЕЛИКОБУРІМСЬКОЇ ШКОЛИ:

1. Секція Малої Академії Наук
2. Екологічна агітбригада «Екос»

Опис практик

1. Робота секції МАН

Концепт практики: організація пошукової роботи, яка переходить у формат науково-дослідницької. Привернення уваги до проблем розвитку місцевої громади, що потребують негайного або першочергового розгляду з використанням різноманітних інформаційних

джерел. Розроблення варіантів вирішення проблеми місцевими ресурсами або пошук стейкхолдерів для її вирішення.

Цільова група: 9-11 класи.

Перебіг здійснення практики:

I. На навчально-пошуковому етапі учні під керівництвом наукових керівників працюють над дослідженням екологічних проблем: на уроках і заняттях гуртка «Екос» діти вчаться знаходити і обробляти інформацію з різних джерел, пріоритезувати її за нагальністю, працювати над її презентацією широким колам громадян.

II. Поширення результатів дослідницької роботи.

Старшокласники презентують власні наукові розвідки відповідно до вимог МАН України. Екологи школи беруть участь у всеукраїнському біологічному форумі учнівської та студентської молоді «Дотик природи».

Найбільшу зацікавленість фахівців викликали презентації робіт «Оцінка стану вікових дерев с. Велика Бурімка», «Визначення антропогенного впливу на водні екосистеми пониззя Сули за біотичними показниками».

III. Досягнення учнів відзначаються під час свята «Сузір'я майбутнього»: відбувається нагородження переможців, стимулювання їх персональними стипендіями.

Ресурсне забезпечення: розгалужена міжсекторальна взаємодія; дослідницька база для природничих наук, співпраця з Національним природним парком «Нижньосульський».

Результативність: щорічні перемоги учнів на II етапі конкурсу – захисту Малої академії наук України в науковому відділенні «Екологія».

Поширення практики: <http://vburimka-school.ck.sch.in.ua>

Facebook: <https://www.facebook.com/groups/198884292423151>

2. Екологічна агітбригада «Екос».

Концепт практики: ознайомлення учнів та мешканців місцевої громади з екологічними проблемами регіону та села; сприяння формуванню мотивації бережливого ставлення до природи; розвиток емоційної культури, здатності до співпереживання; сприяння самоствердженню і зростанню поваги до оточуючого середовища.

Цільова група: учні 6-11 класів, педагоги.

Перебіг здійснення практики:

I. Класні керівники закладають світоглядні засади природоохоронної парадигми, спрямованої на заперечення традиційного прагнення людини до активного оволодіння природою; сприяють формуванню екоцентричних стратегій життєздійснення; створюють умови для зацікавлення здобувачів освіти проблемами довкілля, можливістю прийняття рішень, відповідальності за збереження навколишнього середовища, актуалізують соціальну значущість таких дій тощо.

Учні 8-10 класів доглядають за екологічною стежкою «Перлина села – Великобурімський заказник», проводять екскурсії для учнів шкіл району. Юні природолюби висаджують саджанці сосни звичайної (10 тис.), дуба (3 тис.), самшиту (2,5 тис.), ялівцю козацького. Упорядковують нові клумби та висаджують кущі троянд (40 шт.). Екологи проводять просвітницьку роботу з мешканцями села щодо неприпустимості спалювання сухих очеретів та заплав

на території Національного Нижньосульського парку; щорічно долучаються до участі в акціях «Підгодує птаха взимку», «Нехай моя ялинка залишиться в лісі», «Збережемо первоцвіти»; приєднуються до щорічних днів прибирання, проводять трудові десанти по впорядкуванню шкільної території та локацій місцевого заказника;

доглядають

за зимовим садом, який налічує близько 80 видів рослин; учні розробили і реалізували проекти «Літо в школі цілий рік», «Красу і затишок шкільному подвір'ю».

Педагогічний колектив працює над пошуком новітніх форм екологічної діяльності: розпочато виготовлення лепбуків, практикується долучення до соціальних

челенджів, знімаються відеоролики, проводяться різноманітні квести, флешмоби, артмоби, зустрічі з успішними людьми.

Ресурсне забезпечення: екологічний гурток, включення екологічної проблематики до змісту організаційної культури закладу освіти, співпраця з Національним природним парком «Нижньосульський».

Результативність: Творчим колективом, до складу якого входять заступник директора з виховної роботи, музичний керівник, педагог-організатор, учнівський актив, вчителі англійської мови, біології, вчителі-філологи і вчитель інформатики, розробляються сценарії виступів екологічної агітбригади, з якими юні екологи виступають перед вихованцями дитячих садків, учнями шкіл громади, батьками, мешканцями села. Щороку школа бере участь у всеукраїнському огляді-конкурсі колективів екологічної просвіти «Земля – наш спільний дім». Протягом 10 років екологічна агітбригада є щорічним призером або переможцем обласного та всеукраїнського конкурсу екологічних агітбригад.

Поширення практики: <http://vburimka-school.ck.sch.in.ua>

Facebook: <https://www.facebook.com/groups/198884292423151>

Центр позашкільної роботи Святошинського району міста Києва

Мотивуюче гасло: «PER ASPERA AD ASTRA»

Центр позашкільної роботи Святошинського району міста Києва

1. Інформація про заклад

Назва: Центр позашкільної роботи Святошинського району міста Києва

Адреса:

Приміщення «Південна Зоря», проспект Леся Курбаса, 7Г, м. Київ, 03194

Приміщення «Північне Сяйво», проспект Берестейський, 136, м. Київ, 03115

Тел. (044) 405 - 73 - 49. E-mail: cpradmin@ukr.net

Сайт ЗПО: <https://cprs.kiev.ua/>

Логотип

Директор закладу: Герасимчук Михайло Михайлович.

Дата заснування закладу освіти: 10 жовтня 1973 року.

2. Стратегічне бачення розвитку:

Місія закладу: місією ЦПР визнано забезпечення якісних освітніх послуг для максимального розвитку індивідуальних якостей та життєтворчих здібностей здобувачів освіти у безпечному і комфортному освітньому середовищі; формування особистості, здатної адаптуватись до викликів соціуму, критично мислити, віднаходити креативні вирішення проблемних ситуацій, готової навчатися впродовж усього життя та відповідально обирати шлях професійної самореалізації й життєвої успішності.

Візія закладу: ЦПР – це заклад з високою організаційною культурою, інноваційно спрямованим, безпечним і комфортним освітнім середовищем, креативним педагогічним колективом, що прагне професійної досконалості заради забезпечення якісної освіти, сприяння виробленню ціннісно-сміслових життєвих орієнтирів, розвитку життєтворчих здібностей та психоемоційних навичок, формування необхідних життєвих компетентностей для позитивної соціалізації та успішної самореалізації здобувачів освіти.

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ПОСТВОЄННОЇ РЕАЛЬНОСТІ

(адаптація матричної моделі)

Упорядники моделі:

Директор Центру
Михайло ГЕРАСИМЧУК

Завідувачка Відділу
психолого-методичного
забезпечення
Ганна КОВАЛЬЧУК

Методистка, Голова
науково-методичної ради
Центру
Ганна КОВГАНІЧ

**Модель формування життєвої успішності здобувачів освіти в умовах
поствоєнної реальності Центру позашкільної роботи Святошинського
району міста Києва**

Методологічно-цільовий блок

Мета: формування життєвої успішності учнів старших класів в умовах поствоєнної реальності.

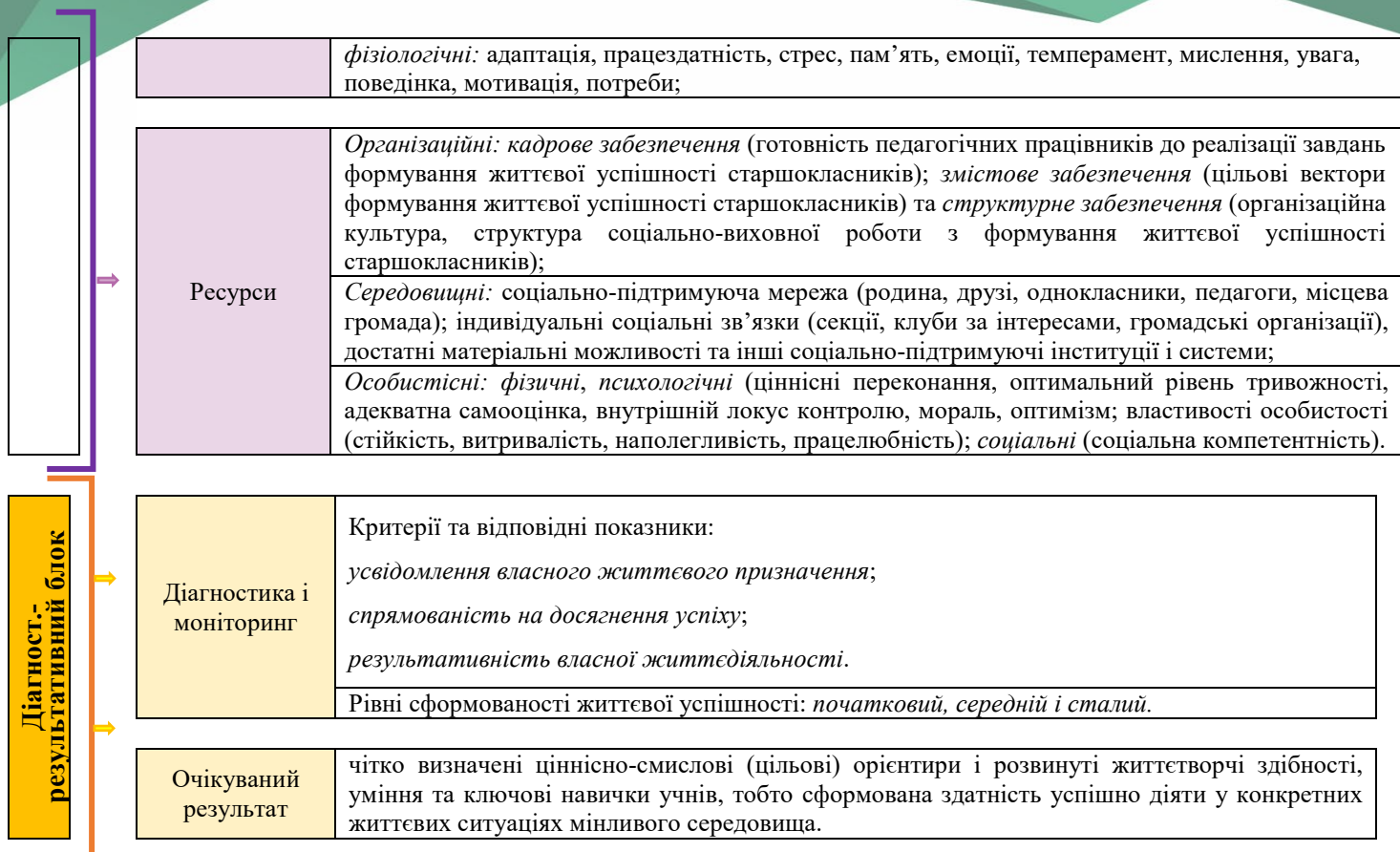
Цільові орієнтири	<i>Розвиток життєтворчих здібностей:</i> осмисленість життя, життєстійкість, цілеспрямованість, толерантність (гнучкість), прагнення до особистісного зростання, рефлексивність <i>Формування ключових життєвих навичок:</i> асертивність, оптимізм, стресостійкість, комунікативне лідерство, кооперація <i>Набуття якостей успішної особистості:</i> ініціативність, цілеспрямованість, наполегливість, креативність, просоціальність
Підходи	Акмеологічний компетентнісний середовищний
Принципи	- дитиноцентризм - культуро- і природо відповідність освітнього процесу - інноваційність безперервного розвитку - прозорість, відкритість, довіру - соціальну відповідальність та свободу вибору - системність і наступність освітнього процесу - взаємоповагу та діалогову взаємодію учасників освітнього процесу - патріотичне служіння родині, громаді, українському народові - психоемоційне благополуччя учасників освітнього процесу.

Організаційно-суб'єктний блок

Організаційно-педагогічні умови	розбудова системи розвитку загальнолюдських цінностей розроблення практико-орієнтованих моделей і механізмів формування життєвої успішності старшокласників оновлення інструментально-технологічного забезпечення формування життєвої успішності науково-методичний супровід діалогової взаємодії суб'єктів освітнього процесу
Режими трансляції виховних впливів	Очний
Структурно-організаційний концентр	Інформаційно-ресурсний хаб «Перспектива» Центру позашкільної роботи Святошинського р-ну м. Києва Функції інформаційно-ресурсного хабу «Перспектива»: аналітично-методична: дослідження та впровадження сучасних освітніх підходів, систематизація педагогічних практик та підтримка інноваційних проєктів; навчально-консультаційна: організація курсів підвищення кваліфікації, тренінгів, майстер-класів, семінарів для педагогів, спрямованих на розвиток компетентностей, що забезпечують життєву успішність вихованців; комунікаційна: створення інтерактивного простору для обміну досвідом між педагогами, учнями та батьками освітнього процесу, залучення громадськості до освітніх ініціатив; ресурсна: забезпечення доступу до інформаційних, навчально-методичних, нормативних матеріалів та найкращого педагогічного досвіду; інноваційна: сприяння впровадженню новітніх технологій та освітніх моделей, що відповідають викликам поствоєнної реальності.
Суб'єкти виховного процесу	Учні, педагоги, батьки, Міжнародна асоціація позашкільної освіти, координатори з управління освіти Святошинського р-ну м. Києва

Змістовно-технологічний блок

Змістовий концентр	Основні модули діяльності: інформаційно-методичне забезпечення освітнього процесу в закладі; підвищення готовності педагогів до формування життєвої успішності здобувачів освіти; мотивація педагогічних працівників до розвитку професійної компетентності, творчої ініціативи педагогічних працівників; забезпечення рівного доступу до якісної освіти та інформації учням з ООП і їхнім батькам, відповідно до їх потреб та запитів; підтримка трансформації перспективного педагогічного досвіду діяльності педагогів ЦПР; організація впровадження наукових досягнень в педагогічну практику.
Методи	неформального навчання, творчих майстерень, ситуативного, наочного, проєктувального, пошукового навчання, активізація навчання, інтерактивні методи навчання
Форми	тренінги, менторські програми, курси підвищення кваліфікації, вебінари, індивідуальні консультації, майстер-класи, творчі лабораторії, мистецькі виставки, конкурси, фестивалі, web-квести, квест-ігри, розробка та реалізація проєктів, пошукові проєкти, групові дослідження,
Засоби	демонстрація відео- та аудіоматеріалів, виставки, розгляд ситуаційних завдань, презентація результатів за методикою «печа куча»
Прийоми	обговорення, мозковий штурм, рольові ігри, заохочення, привчання, доручення, постановка виховного завдання і пробудження в учнів потреби в тій чи іншій діяльності, практичний показ дій, організація початкового відтворення учнями показаних дій (зразків поведінки), подальші тренування у вдосконаленні і закріпленні способів творчої діяльності.
Механізми	<i>соціальні</i> : суспільна мораль, соціальна пам'ять, соціальні очікування, мода, громадська думка, афіліація (прагнення бути разом з людьми); <i>психологічні</i> : інтеріоризація, ідентифікація, переконування, заохочення, наслідування, емпатія, навіювання, емоційне «зараження», рефлексія, стиль життя; <i>педагогічні</i> : моніторинг, аналіз, експертиза, методичне консультування, психолого-педагогічний супровід, підтримка, проблемно-пошуковий діалог, дисемінація;

РЕЗУЛЬТАТИВНІ ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЦЕНТРУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ПОСТВОЄННОЇ РЕАЛЬНОСТІ

1. Інформаційно-ресурсний хаб «Перспектива» Центру позашкільної роботи Святошинського р-ну м. Києва
2. Навчання «Рівний-рівному»

Опис практик

1. Інформаційно-ресурсний хаб «Перспектива» Центру позашкільної роботи Святошинського р-ну м. Києва

Концепт практики: формування системного бачення розвитку життєвої успішності здобувачів освіти шляхом здійснення науково-методичного супроводу педагогічної діяльності щодо реалізації науково-методичної проблеми «Формування соціальної успішності учнів в умовах сучасного закладу позашкільної освіти» (розробники методистки Центру Ковганич Г. Г. та Безрук К. О.).

Основною метою інформаційно-ресурсного хабу є комплексна підтримка педагогів щодо формування життєвої успішності вихованців шляхом консультування з проблематики життєвого успіху та соціальної успішності здобувачів освіти, розвитку у них оптимістичного світобачення, спрямованості на саморозвиток, розширення соціальної компетентності,

планування, розвитку кар'єри, соціального самовизначення, розкриття внутрішнього потенціалу та ін.

Створення відкритого, інтерактивного простору, де педагоги можуть взаємодіяти та обмінюватися досвідом, сприяє формуванню життєвої успішності вихованців і підвищує престиж закладу серед здобувачів освіти, батьків, педагогів та партнерів закладів освіти.

Інформаційно-ресурсний хаб є центром науково-методичної роботи, де зосереджуються інформаційні, навчально-методичні, нормативні матеріали, зразки плануючої та звітної документації, матеріали кращого досвіду педагогічних працівників. Він організовує взаємодію педагогів із закладами освіти, культури, науковими установами, інформаційними центрами системи освіти, громадськими організаціями.

Цільова група: педагогічні працівники закладів освіти, методисти, адміністрація закладів освіти.

Перебіг здійснення:

I. На організаційно-підготовчому етапі було сформовано творчі групи з числа педагогів «Формування соціальної успішності учнів: концепти педагогічної науки», «Формування соціальної успішності учнів у просторі педагогічної практики», «Формування соціальної успішності учнів: сучасні підходи, технології», «Потенціал закладу позашкільної освіти у формуванні соціальної успішності учнів».

Для членів творчих груп проведено семінар-практикум «Цільові орієнтири, зміст діяльності творчих груп», розроблено плани роботи творчих груп для забезпечення їх ефективної роботи. Створено бібліографічний покажчик літератури та матеріалів педагогічної періодики з науково-методичної проблеми, оформлено постійно діючу виставку літератури та матеріалів педагогічної періодики з проблеми. Оформлено портфоліо довідково-інформаційних матеріалів з проблеми. Педагогічний колектив ознайомлено із досягненнями психолого-педагогічної науки, існуючим педагогічним досвідом з даної проблеми. Проведено засідання науково-методичної ради «Організація роботи педагогічного колективу над науково-методичною проблемою: розставляємо акценти», де розроблено Програму роботи над науково-методичною проблемою «Формування соціальної успішності учнів в умовах сучасного закладу позашкільної освіти».

Для педагогічного колективу розроблено методичні рекомендації: «Організація роботи методичних об'єднань над науково-методичною проблемою», «Організація самоосвітньої роботи педагогів із науково-методичної проблеми», «Організація дослідницької діяльності педагогів за науково-методичною проблемою».

Укладено угоду про співпрацю з науковцями Інституту проблем виховання НАПН України. Розроблено діагностичний інструментарій, спрямований на виявлення стану сформованості соціальної успішності учнів; стану готовності й мотивації педагогів, батьків до формування соціальної успішності учнів.

Започатковано сторінку «Успішні історії» на сайті закладу (методистка Велединська Т. Л.)

II. На концептуально-діагностичному етапі – проведено анкетування педагогів з метою виявлення їхньої мотиваційної та технологічної готовності до роботи над науково-методичною проблемою, вивчено потреби, запити педагогів з метою організації консультативної допомоги методистами, науковцями під час роботи над науково-методичною проблемою, організовано роботу консультативного пункту. Проведено засідання методичних об'єднань педагогів «Візія реалізації науково-методичної проблеми педагогами».

Творчими групами розроблено методичні кейси:

- Тематика науково-дослідницьких завдань для педагогів
- Розроблення педагогами плану роботи над індивідуальною науково-методичною проблемою
- Формування соціальної успішності учнів: технологічний інструментарій
- Формування соціальної успішності учнів: методичний конструктор для роботи з педагогами

- Формування соціальної успішності учнів: методичний конструктор для роботи з батьками
- Формування соціальної успішності учнів: конструктор для роботи з учнями
- Потенціал навчальних програм для формування соціально успішної особистості.

Здійснено обговорення методичних кейсів на засіданнях методичних об'єднань та розроблено заходи стосовно їх реалізації.

Опрацьовано та систематизовано результати анкетування.

Педагогами Центру розроблено навчальну програму «Соціальна успішність».

Розроблено зміст, структуру, критерії та показники сформованості соціальної успішності учнів.

Презентація на засіданні педагогічної ради підсумки концептуально-діагностичного етапу.

III. На формувальному етапі – педагогами виконано індивідуальні дослідницькі завдання, розроблено та обґрунтовано ефективні форми, засоби, методи і технології формування соціальної успішності учнів.

У закладі організовано взаємовідвідування навчальних занять та проведено моніторинг рівня формування соціальної успішності учнів. Створено банк інформації щодо впровадження науково-методичної проблеми в освітній процес.

Підбито підсумки формувального етапу реалізації науково-методичної проблеми.

Презентація на засіданні педагогічної ради підсумків формувального етапу реалізації науково-методичної проблеми.

IV. На підсумковому етапі – педагогічним колективом проведено: моніторинг сформованості соціальної успішності учнів з метою визначення змін, які відбулися порівняно із станом на початок реалізації науково-методичної проблеми;

творчі майстерні, майстер-класи, творчі звіти методичних об'єднань про результати роботи над науково-методичною проблемою; створено банк перспективного педагогічного досвіду методистів, керівників гуртків з науково-методичної проблеми, результати роботи оформлено у збірник матеріалів за результатами реалізації науково-методичної проблеми; підсумкову науково-практичну конференцію «Формування, розвиток соціальної успішності учнів: ефективні практики педагогічного колективу» та педагогічну виставку «Педагогічний вернісаж – 2025» за результатами роботи над науково-методичною проблемою.

Ресурсне забезпечення: партнерство з науковцями НАПН України; мережева діалогічна взаємодія; упорядкування бібліографічних показників науково-літературних джерел, матеріалів педагогічної періодики з тематики життєвої успішності; співпраця з Інститутом післядипломної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, закладами культури та освіти Святошинського району.

**Формування
життєвої успішності
учнів:
інструментально-
методичні аспекти**

Результативність: підвищення рівня готовності та професійної компетентності педагогічного колективу ЦПР щодо формування життєвої успішності здобувачів освіти.

Поширення практики: протягом 3-ох років роботи інформаційно-методичного хабу «Перспектива» над реалізацією науково-методичної проблеми методичні матеріали педагогічного колективу було презентовано на полях 40 заходів (всеукраїнських

та міжнародних конференціях, виставках, педагогічних радах, вебінарах, семінарах, фестивалях тощо); підсумки діяльності висвітлено на сайті закладі, в освітянських виданнях, на фестивалях, у збірках матеріалів міжнародних конференціях, на виставках тощо.

Випущено та презентовано методичну розробку:

Формування життєвої успішності учнів: інструментально-методичні аспекти: зб. матер. круглого столу. [за заг. редакцією В. І. Кириченко, К. О. Безрук]. Київ, 2023. 84 с.

2. Навчання «рівний – рівному»

Концепт практики ґрунтується на принципі навчання «рівний – рівному», де учнівська молодь, у межах проведення тематичних заходів, передає знання молодшим вихованцям Центру, сприяючи активному засвоєнню матеріалу, формуванню національної ідентичності, розвитку лідерських здібностей, комунікативних навичок тощо.

Мета: сприяти підвищенню рівня знань молодших здобувачів освіти шляхом залучення старших вихованців до організації освітнього процесу.

Завдання:

- розвиток навичок співпраці між вихованцями;
- розвиток лідерського потенціалу через виконання різних ролей;
- формування позитивної мотивації до навчання,
- спонукання до впровадження власних ініціатив у діяльності.

Цільова група: вихованці Центру позашкільної роботи Святошинського р-ну м. Києва.

Координатори: керівники гуртків груп основного та вищого рівнів навчання, культорганізатори, методисти Центру позашкільної роботи Святошинського р-ну м. Києва.

Ресурсне забезпечення: інформаційно-технічне забезпечення, костюми, канцтовари.

Перебіг здійснення:

Протягом 2024-2025 навчального року вихованцями груп вищого та основного рівня навчання організовано та проведено такі заходи:

- Інтелектуально-розважальний QUIZ «Новорічна круговерт-2025» (гурток «Зрости в собі лідера», керівник гуртка Ковальчук Ганна Сергіївна).
- Інтерактивні заняття з елементами тренінгу «Протидія булінгу» до Міжнародного дня протидії булінгу (гурток «Зрости в собі лідера», керівник гуртка Ковальчук Ганна Сергіївна).
- Літературний календар 2025, присвячений 95-ій річниці Ліни Костенко (гурток «Читати – це сучасно!», керівник гуртка Макєєва Ірина Олександрівна).
- Інтерактивна програма «Правила дорожнього руху разом з героями Мадагаскару» та пізнавальна вистава «За лаштунками», «Різдво в думках», «Аліса в країні загубленого часу», «Грінч. Іще одна історія» для вихованців дошкільного та молодшого шкільного віку (Народний художній колектив театральна студія «Експромт», керівник Калуга-Семенкова Леся Петрівна).
- Музично-історичний перформанс від колективів «Road to Ukraine» та «Співають всі» (керівники Геннадій Бедратий та Олена Гребенюк).
- Виставка «Селфі з улюбленою книгою. Читаю і тобі раджу» та онлайн-флешмоб #ЛітературнийКалейдоскоп (керівник Сторожко Лариса Михайлівна та Ковальчук Ганна Сергіївна).

Комунальний заклад загальної
середньої освіти ліцей «Дивосвіт»
Жовтоводської міської ради
Дніпропетровської області

*Мотивуюче гасло: «ВИХОВУЄМО ОСОБИСТІСТЬ
МАЙБУТНЬОГО – РОЗУМНУ, ЩИРУ І
НАТХНЕННУ»*

Комунальний заклад загальної середньої освіти ліцей «Дивосвіт» Жовтотоводської міської ради

1. Інформація про заклад

Назва: Комунальний заклад загальної середньої освіти ліцей «Дивосвіт» Жовтотоводської міської ради.

Адреса: Дніпропетровська область, м. Жовті Води, вул. Шевченка, 12, 52201

Телефон: 095 38 011 58

E-mail: divosvit2003@ukr.net

Сайт: <https://sites.google.com/view/divosvitlitsei/>

Фейсбук: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100063579403346>

Відео-візитівка КЗЗСО ліцею «Дивосвіт»: <https://youtu.be/2a377qe27gw>

Директорка закладу: Пшенична Марина Володимирівна.

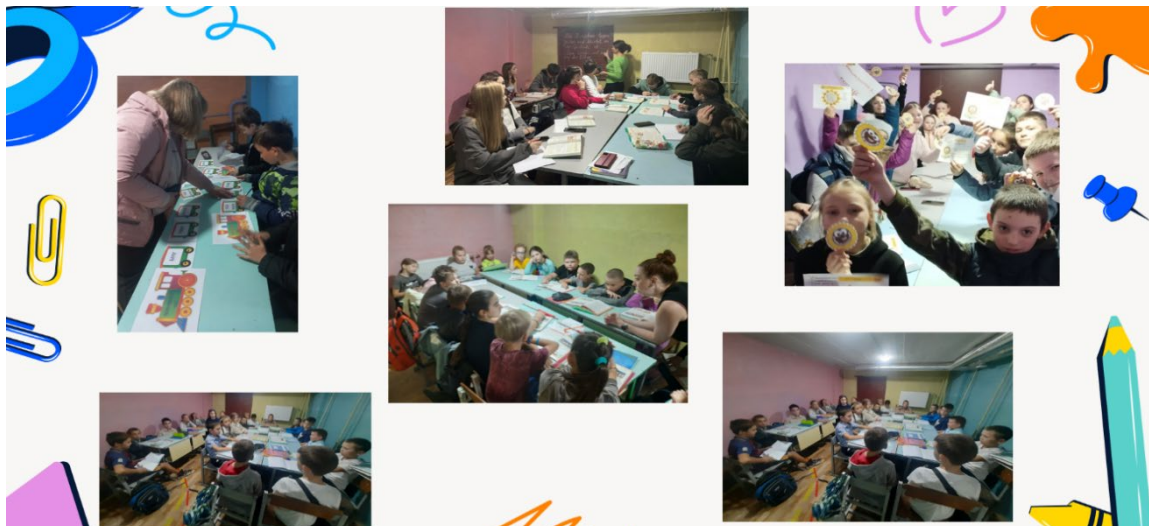
Дата заснування закладу: 1 вересня 1964 року.

2. Стратегічне бачення розвитку:

Місія закладу: створити довірливе, турботливе й співчутливе середовище, навчити дітей жити у світі, який постійно змінюється шляхом набуття освітнього досвіду, який максимально розкриває їхній навчальний потенціал; критичного мислення, відповідального ставлення до вирішення проблем, розвитку здібностей і талантів.

Візія закладу: наш заклад – це:

- дитиноцентричний ліцей, де кожен учень розвивається і натхненно навчається для життя;
- сучасний простір, що об'єднує однодумців (учнів, батьків, учителів) та надихає вдосконалювати себе і світ;
- місце, де зростають успішні учні – майбутні лідери, архітектори позитивних змін з великим українським серцем;
- прогнозування контингенту дітей з ООП, що може очікуватися в освітньому закладі;
- забезпечення якості освіти для дітей з ООП;
- створення інклюзивного освітнього середовища, в якому кожна дитина зможе комфортно навчатися;
- розроблення процедури зворотного зв'язку щодо інклюзивного навчання від батьків;
- територія довіри та можливостей для постійного розвитку учнів, батьків, учителів;
- ефективні вчителі-новатори, що володіють сучасними методами навчання та втілюють прогресивні ідеї;
- флагман та рушій освітніх інновацій України.

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ПОСТВОЄННОЇ РЕАЛЬНОСТІ

(адаптація матричної моделі)

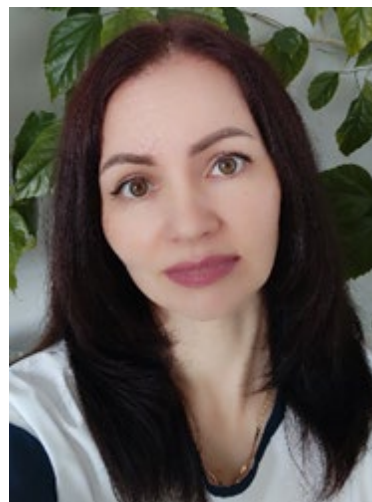
Упорядники моделі:

Заступниця директора
з навчально-виховної
роботи
Інна ПРОКОПЮК

Заступниця директора з
навчально-виховної роботи
Таміла НАЛБАНДЯН

Вчителька англійської
мови, координаторка
шкільної Служби
Порозуміння
(старшокласники)
Ірина КОЛІСНИК

Методологічно-цільовий блок	Мета: формування життєвої успішності учнів старших класів в умовах поствоєнної реальності.	
	Цілові орієнтири	Розвиток життєтворчих здібностей: осмисленість життя, життєстійкість, цілеспрямованість, толерантність (гнучкість), прагнення до особистісного зростання
		Формування ключових життєвих навичок: асертивність, оптимізм, стресостійкість, комунікативне лідерство
		Активності з набуття морально-вольових якостей успішної особистості: ініціативність, цілеспрямованість, рішучість, наполегливість, відповідальність, самовладання
	Підходи	Ключова формула успішності в поствоєнних умовах: Особистісно-орієнтований + Компетентнісний + Ресурсний + Аксіологічний + Відновний підходи
Організаційно-суб'єктний блок	Принципи	Ключова формула: Повага + Розуміння + Позитивна перспектива + Опора на досвід учня + Кооперація + Турбота
	Організаційно-педагогічні умови	– упорядкування і розвиток системи ціннісних орієнтирів особистості; – розроблення практико орієнтованих моделей і механізмів формування життєвої успішності старшокласників; – оновлення інструментально-методичного забезпечення формування життєвої успішності; – науково-методичний супровід діалогової взаємодії суб'єктів освітнього процесу.
	Режими трансляції виховних впливів	Змішаний (очний + дистанційний)
	Структурно організаційний концентр	Діяльнісний ХАБ «Кроки до успіху» ШКЛ(Шкільна Команда Лідерів – педагоги) ШСП (Шкільна Служба Порозуміння - старшокласники) Наукове учнівське товариство (НУТ) – «ТЕМП» Школа СТАРТАПУ (профорієнтація)

		Творча студія «ArtBoom» Медіа ХАБ «Територія нових можливостей»
	Суб'єкти виховного процесу	учні 9-11 класів, вчителі, батьки, представники органів державної влади та місцевого самоврядування, громадянського суспільства
Змістовно-технологічний блок	Методи	<i>методи формування свідомості особистості</i> (бесіда, лекція, дискусія, переконання, навіювання, приклад); <i>методи організації діяльності, спілкування, формування позитивного досвіду суспільної поведінки</i> (привчання, тренування, педагогічна вимога, громадська думка, виховуючі ситуації); <i>методи стимулювання діяльності і поведінки</i> (гра, змагання, заохочення) <i>методи самовиховання</i> (самопізнання, самоусвідомлення, саморегуляція)
	Форми	Масові – відновна бесіда, святкування державних свят, знаменних подій у житті закладу, проведення читачьких конференцій, тематичних вечорів, зустрічей із видатними людьми, конкурсів, олімпіад, фестивалів, виставок тощо. Групові – відновні питання, медіація, коло, гуртки за інтересами, акції милосердя, волонтерство, пошукова діяльність, екскурсії, походи, заочні подорожі тощо. Індивідуальна – «Я-твердження», корекція відхилень у свідомості й поведінці окремих учнів через створення спеціальних педагогічних ситуацій, які сприяють усуненню наявних в особистості учня негативних якостей; спонукання до раціонального використання вільного часу для всебічного розвитку своєї особистості, удосконалення необхідних фахівцю якостей.
	Засоби	підручники з інтерактивними електронними додатками, інтерактивні дошки-панелі, штучний інтелект (ШІ), Google Meet , Padlet , Onlain test pad , Kahoot, Canva, Prometheus, відео, кіно, театр, виставки, ігри, спорт, художня самодіяльність, цікавий співрозмовник, різноманітні предмети культури і природи тощо
	Механізми	<i>соціальні</i> : суспільна мораль, соціальне мислення, соціальна пам'ять, соціальні очікування, мода, громадська думка, афіліація (прагнення бути разом з людьми);
		<i>психологічні</i> : інтеріоризація, ідентифікація, переконування, заохочення, наслідування, емпатія, навіювання, рефлексія, стиль життя;
		<i>педагогічні</i> : моніторинг, аналіз, експертиза, методичне консультування, психолого-педагогічний супровід, підтримка, проблемно-пошуковий діалог, дисемінація;
		<i>фізіологічні</i> : адаптація, працездатність, стресостійкість, пам'ять, емоції, темперамент, мислення, увага, поведінка, мотивація, потреби;
	Ресурси	<i>Організаційні</i> : <i>кадрове забезпечення</i> (готовність педагогічних працівників до реалізації завдань формування життєвої успішності старшокласників); <i>змістове забезпечення</i> (узгодження цільових векторів формування життєвої успішності старшокласників) та <i>структурне забезпечення</i> (організаційна культура, кодекс безпечного освітнього середовища, кодекс корпоративної етики, кодекс прав, обов'язків та правил поведінки здобувачів освіти);
		<i>Середовищні</i> : соціально-підтримуюча мережа (родина, друзі, однокласники, педагоги, місцева громада); індивідуальні соціальні зв'язки (секції, клуби за інтересами, громадські організації), достатні матеріальні та просторово-часові можливості (укриття, час, гроші), безпечне та підтримуюче середовище;
		<i>Особистісні</i> : фізичні (здоров'я, витривалість і т.ін.), психологічні (розуміння, повага, турбота, відповідальність, оптимальний рівень тривожності, адекватна самооцінка, внутрішній локус контролю, мораль, оптимізм (та оптимістичний пояснювальний вплив); властивості особистості (стійкість, витривалість, наполегливість, працелюбність); соціальні (соціальна компетентність).
Діагностувально-результативний блок	Діагностика і моніторинг	Критерії та відповідні показники: <i>усвідомлення власного життєвого призначення</i> (розуміння якостей і навичок життєво-успішної особистості; обізнаність щодо ресурсного забезпечення життєвої успішності; креативне цілепокладання у розробленні життєвого проекту; чутливість до багатоманіття); <i>спрямованість на досягнення успіху</i> (оптимістичне ставлення до майбутнього; прагнення до розвитку якостей і навичок життєво-успішної особистості; ціннісне ставлення до здоров'я як метаресурсу життєвої успішності);

		<i>результативність власної життєдіяльності (прийняття ризиків та невизначеності життєвих подій; продуктивне вирішення життєвих завдань – вирішення конфліктів, побудова стосунків; участь у соціальних ініціативах, саморефлексія та життєстійкість; розроблення і реалізація власних просоціальних проєктів).</i>
		<i>Рівні сформованості життєвої успішності: початковий, середній і сталий.</i>
	Очікуваний результат	чітко визначені ціннісно-сміслові (цільові) орієнтири і розвинуті життєтворчі здібності, уміння та морально-вольові якості здобувачів освіти, тобто сформована здатність успішно діяти у конкретних життєвих ситуаціях кризового соціуму.

РЕЗУЛЬТАТИВНІ ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ЛІЦЕЮ «ДИВОСВІТ»

Опис практики

Впровадження проєкту «Мирна школа»

Концепт практики: будь-який заклад освіти є зменшеною моделлю суспільства. Діти ходять до ліцею «Дивосвіт» не лише для того, щоб навчатись: під час освітнього процесу передаються не лише знання, а й досвід розбудови соціальних зв'язків, уміння ефективно взаємодіяти з іншими людьми і розуміти власні потреби. Зокрема, діти вчать співіснувати в колективі та конструктивно вирішувати конфлікти, що виникають через різні погляди, інтереси, вірування тощо.

Тенденція до зростання рівня агресії та кількості конфліктів у суспільстві загалом, і серед дітей та підлітків зокрема, відзначається в усьому світі. На українських учнів надзвичайно вплинули COVID та війна через збільшення загроз для життя і здоров'я, постійне виникнення стресових ситуацій, підвищену напруженість та невизначеність майбутнього.

За цих обставин насильство в закладах освіти перетворюється на гостру соціальну проблему, яка впливає не лише на учнів. Вона може зруйнувати демократичні цінності та стати бар'єром у реалізації права на освіту. Традиційні форми роботи з сучасними дітьми, такі як спільні зустрічі, групові консультації та тренінги з комунікації, засновані на передбачуваних методах і підходах, є малоефективними для вирішення конфліктів серед учнів.

Вивчення кращих відновних практик із запобігання конфліктам та їх подолання, формування чутливого середовища в освіті, забезпечення науково обґрунтованого інклюзивного підходу привело до впровадження проєкту «Мирна школа».

Проєкт «Мирна школа» – це сучасний комплексний підхід і практичні інструменти, які забезпечують включення всіх учасників освітнього процесу в розбудову системи конструктивної комунікації та взаємодії, ефективного запобігання конфліктам і їх розв'язання, боротьби з булінгом, агресією та іншими

між усіма її членами.

Цільова група: учні 7-11-х класів, представники батьківського самоврядування, педагоги.

Перебіг здійснення практики: учні та педагоги ліцею «Дивосвіт» об'єдналися для створення *безпечного та підтримуючого освітнього середовища закладу*, що забезпечує відчуття підтримки та захист. Цьому сприяло звернення до

відновного підходу, який дозволяє поєднати чітко визначені межі поведінки (правила, котрі не можна порушувати, та контроль за їх виконанням) зі свободою, що заохочує дітей і дорослих змінювати власну поведінку, розвивати спосіб мислення та навички, орієнтовані на формування міцної спільноти у співпраці одне з одним. Заклад освіти є середовищем для спільного навчання, де поведінка і відносини всіх учасників мають ґрунтуватися на розумінні засад спільно розроблених та встановлених правил і принципів, що забезпечують комфорт та безпеку. У відновному підході такий спосіб називається авторитетним (на відміну від авторитарного) способом побудови взаємовідносин у шкільній громаді. Це означає, що відносини, побудовані на довірі, є ключовим ціннісним орієнтиром під час ухвалення рішень.

Педагоги ліцею «Дивосвіт» створюють дружнє та підтримуюче середовище для учнів, де вони можуть вільно висловлювати свої емоції та знаходити підтримку серед однолітків та вчителів. Учасники освітнього процесу сприяють позитивним формам вирішення конфліктів серед підлітків,

проявами насильницької поведінки у закладі освіти. У рамках цього проєкту інтегруються й адаптуються кращі вітчизняні та іноземні практики, що впроваджуються за принципом системності. «Мирна школа» як системна соціальна технологія організації освітнього процесу сприяє формуванню безпечного середовища у шкільній громаді та гуманістичних відносин

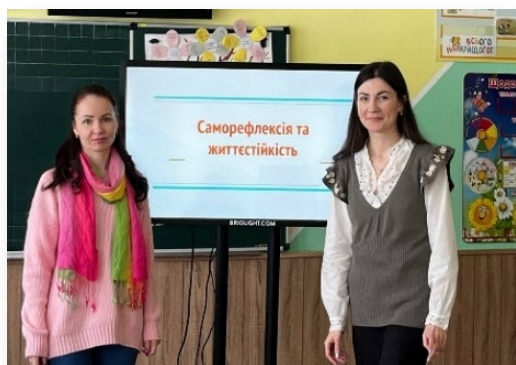

відновного підходу, який дозволяє поєднати чітко визначені межі поведінки (правила, котрі не можна порушувати, та контроль за їх виконанням) зі свободою, що заохочує дітей і дорослих змінювати власну поведінку, розвивати спосіб мислення та навички, орієнтовані на формування міцної спільноти у співпраці одне з одним. Заклад освіти є середовищем для спільного навчання, де поведінка і відносини всіх учасників мають ґрунтуватися на

використовуючи співпрацю та емпатію як інструменти для мирного співіснування та взаємодії. Обговорення відкритих питань і встановлення ясних правил сприяє зниженню можливих конфліктів та сприяє створенню позитивної атмосфери в навчальному середовищі ліцею «Дивосвіт».

Ключовим актором проєкту є ПАРТНЕРСЬКИЙ ХАБ, до якого входять дорослий осередок «Шкільна команда лідерів» (ШКЛ) та учнівський осередок «Шкільна служба порозуміння» (ШСП).

Шкільна команда лідерів – це 7-10 мотивованих та навчених представників закладу освіти (адміністрації, педагогів, членів батьківської спільноти), які стають основними «агентами змін». Саме вони детально вивчають і впроваджують проєкт «Мирна школа» та за сприяння зовнішнього експерта-коуча планують, пілотують, адаптують його до умов закладу освіти. Члени

команди залучають та навчають конструктивному підходу до вирішення конфліктів і побудови співпраці широке коло учасників з-поміж педагогів, учнів, батьків. Їхнє основне завдання полягає не лише в запровадженні та підтримці проєкту в ЗЗСО, а й у його глибокій та системній інтеграції в усі повсякденні процеси.

Шкільна служба порозуміння (ШСП) – учнівська структура вирішення конфліктів та навчання конструктивних моделей комунікації. Ця служба складається з 8-10 підготовлених старшокласників, які за принципом «рівний – рівному» застосовують процедури розв'язання конфліктів (медіації, кола та інші) і проводять додаткове навчання. Службу очолює Координатор – педагог, практичний психолог чи соціальний педагог, котрий за необхідності долучається до цих процедур. Координатор ШСП є членом Команди шкільних лідерів. Для команди Шкільної служби порозуміння в рамках проєкту проходить процес відбору, навчання та надалі забезпечується супроводом. У результаті цього учні можуть самостійно залагоджувати конфлікти, а також отримують додатковий майданчик для спілкування, розвитку комунікативних навичок та власної незалежності, чим допомагають батькам та педагогам, у яких зникає потреба втручатися у кожну проблемну ситуацію.

Необхідні ресурси: партнерство з командою громадської організації «Інститут миру і порозуміння», стратегічна освітня політика адміністрації. Підтримка батьків і лідерів думок місцевої громади; методичні матеріали, наведені у методичному посібнику «Керівництво з

впровадження моделі «Мирна школа» (А. Горова, Р. Коваль, Т. Калениченко, Н. Лунченко, О. Мельник, Є. Коваль, О. Мітьков, А. Копіна).

Результативність: проєкт довів життєздатність і ефективність для колективів закладів освіти в боротьбі не лише з булінгом, а й у запобіганні вигорянню, стресу, у роботі з травмою, конфліктами та поляризацією шкільного співтовариства.

Проект надає методологію формування необхідних компетенцій у всіх учасників освітнього процесу та пропонує низку практик, які допомагають вибудовувати відносини партнерства і співпраці в школі та ефективно вирішувати завдання запобігання негативним явищам, пов'язаним із насильницькою поведінкою; він покликаний розвивати толерантність, уміння адекватно реагувати на життєві виклики, лояльність до поглядів і думок інших.

Набуті навички підвищують особистісний потенціал, навчають творчо розв'язувати проблеми, долати тривоги й стреси, стимулюють вироблення своєрідного «поведінкового імунітету» до складних ситуацій.

Поширення практики: проєкт «Мирна школа» орієнтується на зміни системи комунікації, ухвалення рішень та атмосфери у ЗЗСО. Саме тому до його реалізації залучаються всі учасники освітнього процесу: діти, педагоги, батьки й адміністрація. Спеціально підготовлені представники Команди лідерів та старшокласники зі Шкільної служби порозуміння проводять заходи для інших учасників освітнього процесу, щоб поділитися відповідними знаннями, розвинути необхідні навички та спонукати до застосування інструментів Моделі як у навчанні, так і в повсякденному житті.

Після проходження спеціальної підготовки команда лідерів може передавати знання Моделі «Мирна школа» іншим закладам освіти шляхом проведення семінарів, вебінарів, нетворкінгів, підкастів, поширення тематичних дописів у соціальних мережах та сайті закладу.

Криворізький ліцей №77
Криворізької міської ради
Дніпропетровської області

*Мотивуюче гасло: «ЗДОБУВАЙ СОБІ ДОЛЮ, А ЛІЦЕЮ –
СЛАВУ!»*

Криворізький ліцей №77 Криворізької міської ради Дніпропетровської області

1. Інформація про заклад

Назва: Криворізький ліцей №77 Криворізької міської ради Дніпропетровської області

Адреса: вул. Героїв Маріуполя, 45-а, м. Кривий Ріг, 50089

Телефон: 068-872-2234, e-mail: ktg.kolo@gmail.com

Сайт ЗО: <https://sites.google.com/site/krivoyrogktg/>

Відео-візитівка ЗО: https://www.youtube.com/watch?v=-_1geDgOI68

Директорка закладу: Дегтяренко Вікторія Василівна.

Дата заснування закладу освіти: 14 вересня 1991 року.

Стратегічне бачення розвитку:

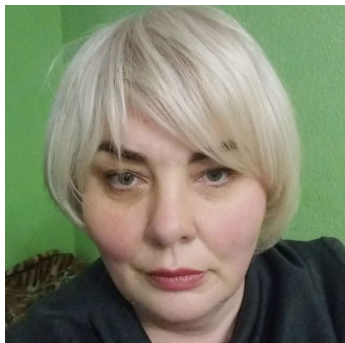
Місія закладу: забезпечення високої якості освіти, виховання гармонійно розвиненої, конкурентноспроможної особистості громадянина-патріота у відкритій демократичній спільноті учасників педагогічної взаємодії (учнів-батьків-педагогів-стейкхолдерів).

Візія закладу: у центрі освітньої діяльності ліцею знаходиться особистість, що живе та діє, навчається і навчає у демократії.

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ПОСТВОЄННОЇ РЕАЛЬНОСТІ

(адаптація матричної моделі)

Упорядники моделі:

*Директорка КЛ №77 КМР
Вікторія ДЕГТЯРЕНКО*

*Заступниця директорки
Ольга ПОНУРОК*

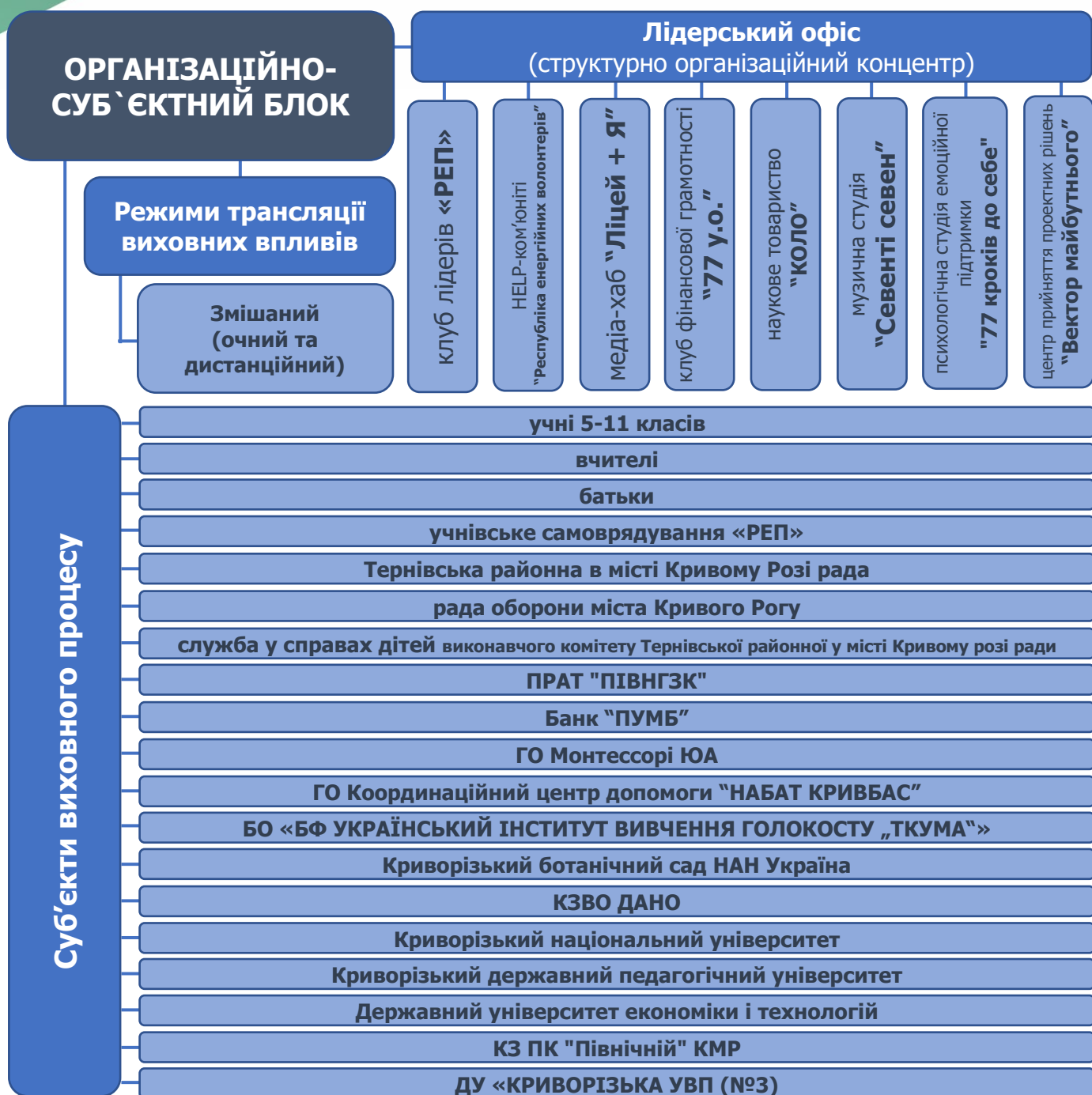
*Заступниця директорки
Тетяна ПОДСКРЕБАЄВА*

МЕТА

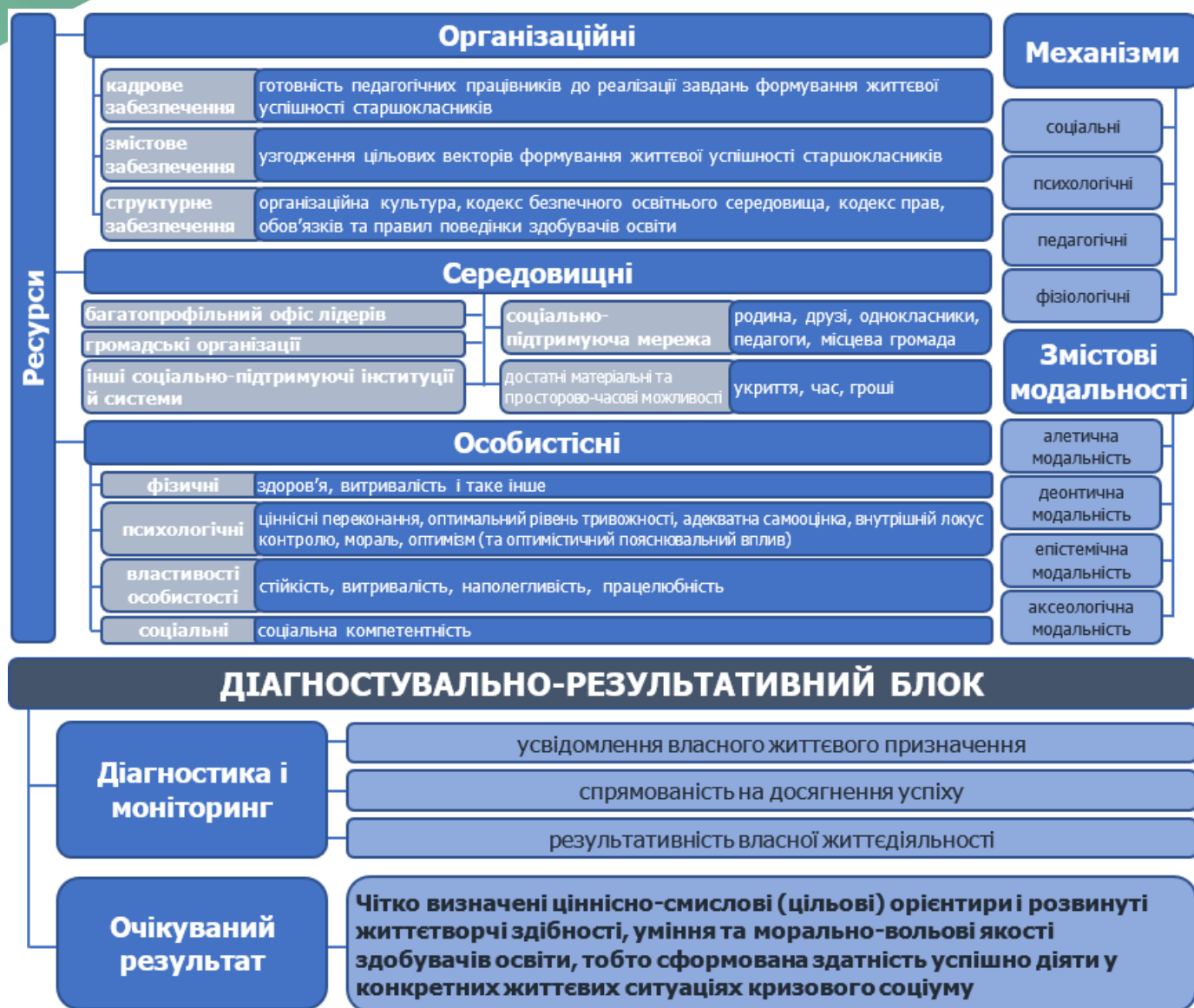
сформувати життєво успішну особистість підлітка засобами розвивального, мотивувального до навчання освітнього простору та проєктного офісу ліцею

ЗАВДАННЯ

- забезпечити стійку мотивацію розвитку життєвої успішності учнів;
- сформувати в ліцеїстів систему знань та вмінь про те, що лежить в основі життєвої успішності;
- допомогти оволодіти навичками "soft skills" як об'єктивною вимогою сучасного ринку праці до працівника
- створити умови для соціально-комунікативної активності здобувачів освіти

ЗМІСТОВНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ БЛОК				
Форми	Методи		Засоби	Прийоми
інтерактивна	проектне навчання	експериментальне навчання	самостійна пізнавальна діяльність	прихований інструктаж
	навчання через дослідження	менторство та коучинг		внесення мотиву
волонтерство	персоналізоване навчання	мейкерство	створення ситуацій успіху	персональна винятковість
	компетентнісне навчання	глобальна співпраця		анонсування успішного результату
соціальна практика	соціально-емоційне навчання	підприємницька освіта	інформаційно-комунікаційні	створення атмосфери доброзичливості
	проектне навчання	практики усвідомленості та добробуту	тренінги	емоційний сплеск
конкурси	гейміфікація		соціально-комунікативна взаємодія	«еврика»
	змішане навчання	інтеграція технологій		

РЕЗУЛЬТАТИВНІ ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ УЧНІВ

СТАРШИХ КЛАСІВ ЛІЦЕЮ №77

1. Офіс лідерів «РЕП» («Республіка енергійних підлітків»)
2. Ліцейське наукове товариство «КОЛО»
3. Учнівський клуб фінансової грамотності «77 у. о.»
4. Психологічна студія «77 кроків до себе»

Опис практик

1. Офіс лідерів «РЕП» («Республіка енергійних підлітків»)

Концепт практики: об'єднати у відкритій спільноті різновікових лідерів ліцею, журналістів, волонтерів, інтелектуалів для формування та розвитку системи демократичного врядування в освітньому закладі, що рухається за запитами здобувачів освіти ними особисто. Досвід ненасильницької конструктивної комунікації відпрацювання навичок роботи в команді, медіа-грамотність, прозорість та академічна доброчесність – це підґрунтя для формування активного

громадянина, здатного реалізувати власні здібності й можливості у теперішньому мінливому світі, сформувані основи особистісної життєстійкості.

Цільова група: здобувачі освіти 5-11 класів, батьки, вчителі, мешканці мікрорайону Даманський.

Перебіг здійснення практики:

I. На організаційному етапі завдяки участі у проєкті «Метінвест клас» було створено простір для лідерського офісу, де працюють над власними проєктами у динамічних творчих групах різновікові лідери освітньої спільноти ліцею.

II. На етапі планування лідерських проєктів відбуваються лідерські круглі столи, брейнстормінги, тімбілдінг та цукерні, на яких визначається дорожня карта роботи над проєктами, динамічні групи, які його здійснюють, затверджується план та розраховуються бюджети проєктів.

III. На етапі здійснення лідерських проєктів налагоджується комунікація для подальшої співпраці з громадськими організаціями, з органами місцевого самоврядування, культурно-мистецькими та науково-дослідними установами міста, медіа-ресурсами криворізької громади. Відбуваються презентації проєктів для загалу через соціальні мережі, офлайн-зустрічі в межах ліцейської акції «Агент 077». Ліцеїсти та вчителі працюють над забезпеченням нагальних потреб молоді Тернівського району міста Кривого Рогу, генерують та презентують власні ідеї, залучають необхідні ресурси для їх успішної реалізації.

IV. На підсумковому етапі відбувається нагородження учасників проєкту, стимулюється подальша діяльність через моральні та матеріальні заохочення.

Ресурсне забезпечення: міжсекторальна взаємодія; угоди про співпрацю.

Керують практикою: Коробій Лариса Володимирівна, заступниця директора з виховної роботи, Мірошник Наталя Олександрівна, педагог-організатор.

Результативність: створено ліцейський музичний гурт «Севенті Севен», музичні інструменти придбані за благодійні кошти, отримані під час учнівських концертів. Поряд з тим група «Севенті Севен» перерахувала донатів на ЗСУ зі своїх концертів понад 2000 грн. за 2024-2025 навчальний рік. Музична ліцейська група «Севенті Севен» визнана переможцем VII міського фестивалів дитячої художньої

творчості «Наші таланти тобі, Криворіжжя!», «Рідному місту 250 років». Медіа-група Криворізького ліцею №77 Криворізької міської ради отримала II та III призові місця у двох вікових категоріях Всеукраїнського відкритого конкурсу «У дружній творчій родині бути щасливій дитині – 2025» в номінації «Відео робота». Призові місця в обласному конкурсі «Моя Україно!» в номінації «Юні фотоаматори».

5 призових місць у міському кінофестивалі «Рідне Криворіжжя». HELP-ком'юніті «Республіка енергійних волонтерів» отримала звання «Найдобріший партнер» у міському волонтерському фестивалі «Тиждень добрих справ – 2025». Батьківський та дитячий колектив 10-А класу отримав подяку за участь у Всеукраїнській акції «Школа доброти для дорослих» БО Благодійний фонд «Щаслива лапа».

Поширення практики: <https://www.facebook.com/groups/769137017245363>

https://t.me/channel_kl77

2. Ліцейське наукове товариство «КОЛО»

Концепт практики: розвиток наукового світогляду, формування системного мислення, організація дослідницької роботи інноваційними освітніми інструментами, врахування вікових особливостей здобувачів освіти, закладення засадничих складових педагогічних впливів щодо формування продуктивного мислення ліцеїстів.

Цільова група: здобувачі освіти 5-11 класів.

Перебіг здійснення практики:

I. Ліцей більше 10 років співпрацює з німецьким культурним центром «Гете-Інститут» в проєктах «Екзамени в школі», «CLIL – інтегроване навчання спеціальних предметів німецькою мовою». Понад 150 учнів отримали сертифікати рівня B1-B2 культурного центру «Гете-Інститут». Міжнародна співпраця з культурними центрами міста Дуйсбург (Німеччина); влітку 2024 року делегація ліцеїстів відвідала місто Дуйсбург для отримання мультикультурних навичок.

II. Вчителі англійської мови співпрацюють з Американською Радою в різноманітних громадських освітніх проєктах. У 2024 році здобувачка освіти КЛ №77 КМР Малолєткова

Віталіна отримала гранд на навчання в США за програмою обміну лідерів в межах проєкту «FLEX».

III. Юні екологи ліцею під керівництвом вчителів співпрацюють з Криворізьким ботанічним садом Національної академії наук України над дослідженнями за індивідуальним планом.

IV. В освітньому закладі започатковано та до цього часу триває творчий медіапроєкт серіал «Історичні роздуми», де вчителі та учні розкривають зміст тем з історії України у формі короткометражного кіно; у галузі суспільствознавства здійснюється науково-дослідна співпраця з Українським інститутом вивчення Голокосту «ТКУМА» (м. Дніпро).

V. Третій рік поспіль у ліцеї проводиться «Тиждень науки». Студенти та викладачі Криворізького університету економіки і технологій, Криворізького державного педагогічного університету, Криворізького національного університету, Навчально-наукового інституту економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського проводять різноманітні активності. Учні відкривають для себе світ найсучасніших професій і великих можливостей науки; брали участь в інтерактиві «За десять секунд» від Молодіжного центру ЮНІСЕФ тощо.

Ресурсне забезпечення: міжсекторальна взаємодія; угоди про співпрацю; дослідницька база для системної наукової роботи.

Результативність: у 2025 році юні історики ліцею визнані дипломантами Міжнародного історичного бекстейджу в номінації «Ігрове кіно» серіал «Історичні роздуми»; переможцями 21 Міжнародного конкурсу творчих робіт школярів, студентів, асистентів, вчителів «Уроки війни та Голокосту – уроки толерантності» в номінації «педагогічна майстерність»; переможцями міського конкурсу-захисту

творчих проєктів «Видатні діячі української державності». Юні екологи ліцею визнані призерами Всесвітнього кубку з інтелектуальної гри «Що? Де? Коли?» за темою «Стійка інфраструктура та інновації – шлях до сталого розвитку України» (до Дня Землі).

Поширення практики: <https://www.facebook.com/groups/769137017245363>

3. Учніський клуб фінансової грамотності «77 у. о.»

Концепт практики: у 2024-2025 навчальному році в ліцеї створено учнівський клуб фінансової грамотності «77 у. о.», який допомагає отримати важливі знання про управління фінансами, планування бюджету, відповідальне використання ресурсів. Крім теоретичних знань, учасники клубу здобувають практичні навички через симуляційну гру «Життєвий капітал» (відбулося 16 ігор).

Цільова група: здобувачі освіти 9-11 класів.

Перебіг здійснення практики: команда партнерів у складі представників Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, ділового клубу «Партнер», Департаменту освіти і науки виконкому Криворізької міської ради, банку «ПУМБ». Координують роботу керівники шкільного клубу фінансової грамотності, вчителі ліцею Барзійон Владислав Ігорович та Колчанова Марія Ігорівна, ментор клубу фінансової грамотності Кондратюк О. М.

Ресурсне забезпечення: міжсекторальна взаємодія; угоди про співпрацю, ліцейна бібліотека фінансиста.

Результативність: ліцеїсти є призерами міського інтелектуального квізу «Money_Я Quiz». Софія Сус, здобувачка освіти 10-А класу стала призеркою регіонального обласного турніру з фінансової грамотності, отримала пам'ятну банкноту «Єдність рятує світ» та взяла участь у Всеукраїнському чемпіонаті з фінансової грамотності.

Поширення

практики:

<https://www.facebook.com/groups/1064169348355968/>

<https://www.facebook.com/groups/769137017245363>

3.4 Психологічна студія «77 кроків до себе»

Концепт практики: відкрита спільнота для особистісного розвитку, формування життєстійкості та психологічного благополуччя учасників освітнього процесу.

Цільова група: здобувачі освіти 5-11 класів, педагоги, батьки, мешканці мікрорайону Даманський.

Перебіг здійснення практики: психологічна служба ліцею, психологічна служба міста Кривого Рогу, ГО «Монтесорі ЮА», ГО «Людина у біді». Проведено 15 семінарських занять за програмою «Благополуччя педагогів»; 5 тренінгових занять за програмою «Ти як?»; 10 тренінгових занять для здобувачів освіти 5 класу з розвитку емоційного інтелекту за програмою «Зерна». Психолог ліцею надає консультації в межах гарячої лінії психологічної служби міста.

Ресурсне забезпечення: міжсекторальна взаємодія; угоди про співпрацю, лідерство закладу.

Результативність: особистісне зростання та формування життєстійкості учасників освітнього процесу.

Поширення практики: <https://www.facebook.com/groups/769137017245363>

<https://www.facebook.com/groups/186808513572752>

Комунальний заклад загальної
середньої освіти ліцей №3
Жовтоводської міської ради
Дніпропетровської області

Мотивуюче гасло: «ВСІ КВІТИ ПОВИННІ РОСТИ»

Комунальний заклад загальної середньої освіти ліцей №3 Жовтководської міської ради

1. Інформація про заклад

Назва: Комунальний заклад загальної середньої освіти ліцей № 3 Жовтководської міської ради.

Адреса: вул. Івана Богуна, б. 50, м. Жовті Води Дніпропетровської області, 52201

Телефон: (066)8452751, e-mail: school3zv@ukr.net

Сайт ліцею: <https://sites.google.com/view/kzzso3zvua>

Facebook: <https://www.facebook.com/groups/526070904952754/>

Відео-візитівка ліцею: https://youtu.be/O_IAWjsWwB0

Директор закладу: Хмуренко Валентина Анатоліївна.

Дата заснування закладу: 1 вересня 1936 року.

2. Стратегічне бачення розвитку:

Місія закладу: батьки, вчителі та учні, об'єднані ідеєю цілісного благополуччя освітнього середовища, покликані забезпечити умови для розвитку життєстійкої інтелектуально мобільної особистості з просоціальною поведінкою шляхом ресурсної модернізації освітнього процесу на принципах соціального партнерства та соціальної адекватності.

Візія закладу:

- дитиноцентричний заклад, у якому найціннішим капіталом визнають здоров'я і час, від раціонального використання яких залежить успішність подальшого життя;
- відповідальна школа, в межах своєї автономії – новатор освітніх змін у місті;
- сучасний мотивуючий простір, що об'єднує однодумців (учнів, батьків, учителів) та надихає до самореалізації і самовдосконалення;
- місце зростання лідерів, творців позитивних змін з великим українським серцем;
- територія довіри та можливостей для постійного розвитку учнів, батьків, учителів;
- школа-парк, де вітаються проєктні ініціативи учасників освітнього процесу та територіальної громади; де сімейний відпочинок продовжує екологічні виховні впливи; де забезпечується поєднання різних форм спортивного дозвілля тощо.

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ПОСТВОЄННОЇ РЕАЛЬНОСТІ

(адаптація матричної моделі)

Упорядники моделі:

Директорка ліцею
Валентина ХМУРЕНКО

Заступниця директорки з
навчально-виховної роботи
Ольга ЛИТВИНОВА

Заступниця з виховної роботи
Ольга ТКАЧЕНКО

Методологічно-цільовий блок	Мета: формування життєвої успішності учнів старших класів в умовах поствоєнної реальності.	
	Цільові орієнтири	<i>Розвиток життєтворчих здібностей:</i> осмисленість життя, життєстійкість, цілеспрямованість, толерантність (гнучкість), прагнення до особистісного зростання, рефлексивність
		<i>Формування ключових життєвих навичок:</i> асертивність, оптимізм, стресостійкість, комунікативне лідерство, кооперація, мотивація успіху і гартування волі, критичне мислення
		<i>Активності з набуття морально-вольових якостей успішної особистості:</i> ініціативність, цілеспрямованість, наполегливість, відповідальність, самовладання, рішучість.
Організаційно-суб'єктний блок	Підходи	Особистісно-орієнтований – бо дозволяє спрямувати розвиток учнів, відповідно до їх освітніх потреб, з урахуванням індивідуальних особливостей, інтересів, здібностей; ресурсний – бо дозволяє вчити учнів використовувати свої особистісні якості, соціальну підтримку, можливості громади у подоланні екстремальних, стресових життєвих ситуацій.
	Принципи	Дитиноцентризм, систематичність, послідовність, наступність, соціальна та інтелектуальна мобільність, поєднання педагогічного керівництва з ініціативою і самодіяльністю вихованців, єдність педагогічних вимог закладу освіти, сім'ї та громадськості, стимулювальне, особистісно зорієнтоване управління, академічна доброчесність, транспарентність.
	Організаційно-педагогічні умови	– упорядкування і розвиток системи ціннісних орієнтирів особистості – розроблення практико орієнтованих моделей і механізмів формування життєвої успішності старшокласників – оновлення інструментально-методичного забезпечення формування життєвої успішності – науково-методичний супровід діалогової взаємодії суб'єктів освітнього процесу
	Режими трансляції виховних впливів	Змішаний (очний + дистанційний)
Організаційно-суб'єктний блок	Структурно організаційний концентр	ліцейний МАН «ШАНС» (відділення «МАН «Малюк» (2-4 класи) і МАН «Юніор» (5-7 класи), гурток ДВ МАН (8-11 класи); Молодіжний проєктний хаб; Клуб «Інтелект»; ГО «Всі квіти повинні рости».
	Суб'єкти виховного процесу	учні 1-11 класів, вчителі-предметники, практичні психологи, соціальний педагог, батьки, партнери міжсекторальної взаємодії, представники органів державної влади та місцевого самоврядування, громадянського суспільства.

Змістовно-технологічний блок	Змістові модальності	функціонування благополучного, безпечного освітнього середовища; прозорість і відкритість діяльності закладу з дотриманням принципів партнерства та академічної доброчесності; загальноосвітня самодостатність і конкурентоспроможність; просоціальність і громадська активність учасників освітнього процесу.
	Методи	<i>формування свідомості особистості:</i> дискусійний кінозал; екскурсійний проєкт «В дитинстві відкриваєш материк, котрий назветься потім Батьківщина»; читацький проєкт «Чи-та-тон»; <i>формування досвіду поведінки:</i> лекційно-тренувальний курс «Школа майбутнього батьківства»; проєкт «СТУК: суспільство – територія успіху кожного»; проєкт «Від затишної школи до затишного міста»; партнерські зустрічі; <i>стимулювання діяльності і поведінки:</i> Інтелектуальна асамблея; свято «За честь школи»;
	Форми	- осінні предметні і весняні комплексні олімпіади; конкурс-захист робіт МАН «Шанс»; учнівсько-студентські конференції; інтелектуальні і антифейкові ігри; зустрічі з авторами книг; круглі столи з підприємцями міста; STEM-тиждень; тренінги (безпекові, особистісного зростання, арт-психології тощо); колективні творчі справи; заходи соціальної пам'яті; екскурсії; предметне свято; арт-пікнік; квести (спортивні; інтелектуальні; ознайомчі); спартакіада; спортивне орієнтування (в природі; в приміщенні); фестиваль ранкових зарядок/ руханок; еко- і зооволонтерство
	Засоби	-ліцейна картинна галерея; мотиваційні зони дозвілля; осередки буккросингу; ігрові зони лего; клас під відкритим небом; класні зелені ділянки (клумби); банери психологічної підтримки; виставки робіт (фото, малюнок, плакат, поробки); ресурсні скрині.
	Прийоми	рольова маска; правило трьох хвилин; гледінг; шкала емоцій і настрою; пояснення; бесіда; дискусія;
	Механізми	<i>соціальні:</i> суспільна мораль, соціальне мислення, соціальна пам'ять, соціальні очікування, мода, громадська думка, афіліація (прагнення бути разом з людьми);
		<i>психологічні:</i> інтеріоризація, ідентифікація, переконування, заохочення, наслідування, емпатія, навіювання, емоційне «зараження», рефлексія, стиль життя;
		<i>педагогічні:</i> моніторинг, аналіз, експертиза, методичне консультування, психолого-педагогічний супровід, підтримка, проблемно-пошуковий діалог, дисемінація;
		<i>фізіологічні:</i> адаптація, працездатність, стресостійкість, пам'ять, емоції, темперамент, мислення, увага, поведінка, мотивація, потреби;
	Ресурси	<i>Організаційні:</i> кадрове забезпечення (готовність педагогічних працівників до реалізації завдань формування життєвої успішності старшокласників); <i>змістове забезпечення</i> (узгодження цільових векторів формування життєвої успішності старшокласників) та <i>структурне забезпечення</i> (Стратегія розвитку закладу до 2027 року; Кодекс безпечного освітнього середовища ліцею; Положення про внутрішню систему забезпечення якості освітньої діяльності і якості освіти в комунальному закладі загальної середньої освіти ліцеї №3 Жовтководської міської ради; Положення про академічну доброчесність комунального закладу загальної середньої освіти ліцею №3 Жовтководської міської ради; Правила поведінки здобувачів освіти);
		<i>Середовищні:</i> соціально-підтримуюча мережа (родина, друзі, однокласники, педагоги, місцева громада); індивідуальні соціальні зв'язки (секції, клуби за інтересами, громадські організації), достатні матеріальні та просторово-часові можливості (укриття, час, гроші) та інші соціально-підтримуючі інституції й системи;
		<i>Особистісні:</i> фізичні (здоров'я, витривалість і т.ін.), <i>психологічні</i> (ціннісні переконання, оптимальний рівень тривожності, адекватна самооцінка, мораль, оптимізм (та оптимістичний пояснювальний вплив); <i>властивості особистості</i> (стійкість, витривалість, наполегливість, працелюбність); <i>соціальні</i> (соціальна компетентність).
Діагностика і моніторинг		Критерії та відповідні показники:
		<i>усвідомлення власного життєвого призначення</i> (розуміння якостей і навичок життєво успішної особистості; обізнаність щодо ресурсного забезпечення життєвої успішності; креативне цілепокладання у розробленні життєвого проєкту); <i>спрямованість на досягнення успіху</i> (оптимістичне ставлення до майбутнього;

Діагностувально-результативний блок		прагнення до розвитку якостей і навичок життєво успішної особистості; ціннісне ставлення до здоров'я як метаресурсу життєвої успішності); <i>результативність власної життєдіяльності</i> (прийняття ризиків та невизначеності життєвих подій; продуктивне вирішення життєвих завдань; участь у соціальних ініціативах, розроблення і реалізація власних просоціальних проєктів).
	Очікуваний результат	Рівні сформованості життєвої успішності: <i>початковий, середній і сталий</i> . чітко визначені ціннісно-сміслові (цільові) орієнтири і розвинуті життєтворчі здібності, уміння та морально-вольові якості здобувачів освіти, тобто сформована здатність успішно діяти у конкретних життєвих ситуаціях кризового соціуму; ефективна взаємодія усіх суб'єктів освітнього процесу на принципах спільності, взаємовідповідальності, ціннісно-поведінкової готовності до соціальних змін.

РЕЗУЛЬТАТИВНІ ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ЛІЦЕЮ №3:

1. Ліцейний МАН «ШАНС»
2. Молодіжний проєктний хаб
3. Клуб «Інтелект»

Опис практик

1. Ліцейний МАН «ШАНС»

Концепт практики: формування системного мислення має розпочинатися з початкової школи. Організація дослідницької роботи, яка щороку ускладнюється і переходить у формат науково-дослідницької, враховує вікові особливості учнів та розширює напрями роботи. Системне мислення, пошук творчих шляхів і методів вирішення проблем, візуалізація, використання різноманітних інформаційних джерел та матеріалів – основні складові роботи з учнями для формування продуктивного мислення ліцеїстів.

Цільова група: 2-4 класи – МАН «Малюк»; 5-7 класи – МАН «Юніор», 8-11 класи – ДВ МАН.

Перебіг здійснення практики:

- I. На організаційному етапі у травні батьки учнів 2-4 класів подають заяву на участь у МАН «Малюк» і разом з вчителем визначаються з темами дослідження; учні 5-7 класів самостійно визначаються з предметом дослідження і разом з вчителем-предметником формують тему, подають заявку до МАН «Юніор»; учні 8-11 класів обирають наукове відділення і секцію МАН, разом з вчителем-предметником визначаються з темою та науковими консультантами.
- II. На навчально-дослідницькому етапі учні під керівництвом вчителів за розробленим індивідуальним планом працюють над дослідженням; щомісяця відбувається навчання учнів з питань побудови виступу, навичок психологічного самоконтролю, роботи з різними видами джерел та їх оформленням.
- III. На презентаційному етапі учні 2-4 класів захищають власні напрацювання відповідно до вимог Всеукраїнського конкурсу наукових робіт «Юний дослідник»; учні 5-7 класів відповідно до вимог МАН-Юніор Дослідник; учні 8-11 класів відповідно до вимог МАН України.

IV. На підсумковому етапі відбувається нагородження переможців на святі, стимулювання подальшої діяльності через персональні стипендії чи екскурсійні виїзди.

Ресурсне забезпечення: міжсекторальна взаємодія; дослідницька база для природничих наук; співпраця з архівами.

Результативність: щорічні перемоги учнів у II і III етапах конкурсу – захисту Малої академії наук

України в наукових відділеннях «Науки про Землю», «Історія»; участь у Міжнародних науково-практичних конференціях «Україна – очима молодих», «Відновлювана енергетика та енергоефективність у XXI столітті».

Поширення практики:

2. Молодіжний проєктний хаб

Концепт практики: організація неформальної діяльності учнів шляхом створення середовища взаємонавчання, коли мікросередовище всередині ліцею сполучено з реальною дійсністю навколо нього шляхом реалізації міні-соціальних проєктів, що базуються на волонтерстві.

Цільова група: учні 2-11 класів.

Перебіг здійснення практики:

I. Багатопрофільний проєкт «СТУК» – «Суспільство – територія успіху кожного». Класні керівники, виходячи з психо-фізичних особливостей розвитку учнів, створюють умови для зацікавлення можливістю роботи над собою «по-дорослому»: прийняття рішень, рівноправ'я

у точках зору, відповідальності за власний вибір, значущість дії тощо. На підготовчому етапі 1 вересня оголошується початок набору до волонтерських центрів різного спрямування. Головна умова – бажання: розширити межі шкільних знань актуальною практикою, спробувати себе у новій соціальній ролі, навчити інших, зробити суспільно корисну дію. Координує роботу педагог-організатор (Детально можна

ознайомитися: журнал «Завуч» №21, листопад 2016 р).

П. Громадська організація «Всі квіти повинні рости» – це об'єднання молодих вчителів ліцею, його учнів та випускників, діяльність якого спрямована на забезпечення нагальних потреб мешканців міста. Молодь ліцею має можливість ознайомитися з особливостями роботи громадської організації та в умовах багатофункціонального просвітницького

простору виходити з молодіжними ініціативами. Старшокласники навчаються налагоджувати комунікацію для подальшої співпраці у вирішенні важливих питань, допомагати один одному в реалізації власних проєктів, дискутувати на різні теми, які стосуються й місцевого самоуправління, працювати над проєктами розвитку свого закладу і міста, генерувати ідеї та не боятися презентувати їх.

Ресурсне забезпечення: міжсекторальна взаємодія; угоди про співпрацю.

Результативність: перемога у міському конкурсі «Бюджет участі» з проєктами створення тренажерного майданчика та безпечної зони переходів; перемога на інтерактивній навчальній платформі FUNdraiser з проєктом створення навчально-тренувального центру для молоді міста з надання домедичної допомоги, отримання гранту на його реалізацію.

Поширення практики:

Детальніше: <https://www.youtube.com/watch?v=gFcz0ldQhO8>

3. Клуб «Інтелект»

Концепт практики: відкритий простір для особистісного розвитку і формування позитивної самооцінки. Набуваються досвід інтелектуального спілкування, навички командної роботи, відпрацьовується вміння сміливо висловлювати власну думку, аргументувати, доводити й відстоювати свою позицію; інтелектуальні ігри – це підґрунтя для зростання у старшокласників самоповаги, впевненості у власних можливостях, формування їх життєстійкості.

Цільова група: учні 9-11 класів.

Перебіг здійснення практики: Костенко Т. Г., вчитель хімії, тренерка гри «Нота Єнота».

І. Засідання гуртка «Інтелект» у вільному просторі ліцею для обговорення цікавих питань і пошуку шляхів вирішення різних проблем.

II. Інтелектуальні ігри, спрямовані на стимуляцію інтуїції й креативності, дають можливість проявити себе тим дітям, які мислять нестандартно і, можливо, саме тому не так успішні на теренах формальної освіти; тим, кому з тих чи інших причин не вдалось повністю розкрити свій потенціал на уроках.

III. Антифейкові ігри «Нота Єнота» дають можливість дітям не тільки розвивати власні інтелектуальні здібності, а й мотивують інакше, більш критично й адекватно сприймати інформацію. Ігри навчають на конкретних матеріалах ЗМІ, соціальних мереж захищатись від маніпуляцій і навіювань, приборкувати емоційне сприйняття інформаційного потоку, шукати коріння інформації – правдивої чи хибної, а також пропонують конкретний інструментарій протидії фейкам.

Ресурсне забезпечення: мультимедійні пристрої, співпраця з Альоною Романюк, авторкою «НотаЄнота».

Результативність: організовано і проведено чотири Всеукраїнські інтелектуальні гри; члени гуртка взяли участь у міжнародному освітньому проєкті «Митці після школи».

Комунальний заклад загальної
середньої освіти школа І-ІІІ ступенів
№292 імені гетьмана України Івана
Мазепи Деснянського району
м. Києва

Мотивуюче гасло: «ЗРОБИ МРІЮ ЖИТТЯМ!»

Комунальний заклад загальної середньої освіти школа І-ІІІ ступенів №292 імені гетьмана України Івана Мазепи

1. Інформація про заклад:

Назва: Комунальний заклад загальної середньої освіти школа І-ІІІ ступенів 292 імені гетьмана України Івана Мазепи.

Адреса: вулиця Костянтина Данькевича, 5, Київ, 02000

Телефон: 044 530 0381

E-mail: sh292@ukr.net

Сайт: <http://www.sh292.ho.ua/index.php>

Фейсбук: <https://www.facebook.com/groups/shkolaivanamazepu>

Відео-візитівка школи: <https://youtu.be/eVIXaOWqFR8>

Директорка закладу: Степаненко Олена Володимирівна.

Дата заснування закладу: вересень 1990 року; 14 серпня 2007 року школі присвоєно ім'я гетьмана України Івана Мазепи.

2. Стратегічне бачення розвитку:

Місія школи: створення комфортного освітнього середовища, в якому дитина зростає здоровою, успішною і різнобічно розвивається в умовах довіри, свободи, рівності; навчається змінювати себе і світ на краще для того, щоб у майбутньому максимально реалізувати свій особистісний потенціал.

Візія школи: сучасний конкурентно спроможний заклад освіти, у якому створено умови для вільного особистісного розвитку здобувачів освіти у комфортному та безпечному освітньому середовищі; в закладі стимулюється постійний розвиток професійної компетентності педагогів, розробляються та реалізуються оновлені програми і сучасні методики компетентнісного навчання, враховуються психологічні та індивідуальні особливості учнів, забезпечується психолого-педагогічний супровід навчання, виховання і розвитку з особливими освітніми потребами.

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ПОСТВОЄННОЇ РЕАЛЬНОСТІ

(адаптація матричної моделі)

Упорядники моделі:

Директорка школи
Олена СТЕПАНЕНКО

Практичний психолог
Катерина РИБАЧОК

Соціальний педагог
Олена ШЕВЧЕНКО

Модель формування життєвої успішності здобувачів освіти в умовах поствоєнної реальності (адаптація матричної моделі)

Методологічно- цільовий блок

ЦІЛЬОВІ ОРІЄНТИРИ

Розвиток життєтворчих здібностей:
прагнення до особистісного зростання,
осмисленість життя, життєстійкість,
рефлексивність

**Формування ключових життєвих
навичок:** асертивність, стресостійкість,
кооперації

Набуття якостей успішної особистості:
креативність, цілеспрямованість,
наполегливість, відповідальність

ПІДХОДИ: особистісно орієнтований;
акмеологічний

ПРИНЦИПИ: дитиноцентризму; опори на
суб'єктивний досвід учнів; позитивної
перспективи

Мета: формування життєвої успішності учнів
старших класів в умовах поствоєнної
реальності

Організаційно- суб'єктний блок

СУБ'ЄКТИ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ:
• учні 9-11 класів, вчителі, батьки, предст.
органів місцевого самоврядування,
громадянського суспільства,
**СТРУКТУРНО-ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ
КОНЦЕНТР**

Студія арт-терапевтичних практик
«Неповторність»

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ:

- упорядкування і розвиток системи ціннісних орієнтирів особистості;
- розроблення практико-орієнтованих моделей і механізмів ФЖУС;
- оновлення інструментально-методичного забезпечення ФЖУС;
- науково-методичний супровід діалогової взаємодії суб'єктів освітнього процесу.

Режим
трансляції
виховних
впливів –
очний

**Модель формування
життєвої успішності
здобувачів освіти**
школи І-ІІІ ступенів № 292
імені гетьмана України
Івана Мазепи
Деснянського р-ну м. Києва
в умовах поствоєнної
реальності

Діагностично- результативний блок

КРИТЕРІЇ ТА ВІДПОВІДНІ ПОКАЗНИКИ:

- усвідомлення власного життєвого призначення;
- спрямованість на досягнення успіху;
- результативність власної життєдіяльності.

**РІВНІ СФОРМОВАНOSTІ ЖИТТЄВОЇ
УСПІШНОСТІ:**
початковий, середній і сталий.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ:

ОЧІКУВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ:

- чітко визначені ціннісно-сміслові орієнтири і розвинуті життєтворчі здібності, уміння та морально-вольові якості здобувачів освіти.

Змістовно- технологічний блок

**МЕХАНІЗМИ
РЕСУРСИ
ТЕХНОЛОГІЇ
ЗАСОБИ
МЕТОДИ
ФОРМИ
ПРИЙОМИ**

МЕХАНІЗМИ

соціальні: суспільна мораль, соціальне мислення, соціальні очікування, мода, громадська думка, афіліція;
психологічні: інтеріоризація, ідентифікація, переконання, заохочення, наслідування, емпатія, навіювання, емоційне «зараження», рефлексія, стиль життя;
педагогічні: моніторинг, аналіз, методичне консультування, психолого-педагогічний супровід;
фізіологічні: адаптація, працездатність, стресостійкість, пам'ять, емоції, темперамент, мислення, увага, поведінка, мотивація, потреби.

РЕСУРСИ

Організаційні: кадрове забезпечення; змістове забезпечення та структурне забезпечення;
Середовищні: соціально-підтримуюча мережа; індивідуальні соціальні зв'язки, достатні матеріальні та просторово-часові можливості та інші соціально-підтримуючі інституції й системи;
Особистісні: фізичні, психологічні; властивості особистості; соціальні

ТЕХНОЛОГІЇ

ігрові: квести, організаційно-ділові гри, сюжетно-рольові ігри;
інтерактивні технології: ток-шоу, коворкінг, міні-тренінг;
технологія «case-study»: – навчальний ілюстративний кейс, кейс «першовідкривачів»;
театральна технологія: театр пантомім, форум-театр, плейбек-театр, публіцистична вистава,
івент-технології: флешмоб «Асертивність єднає», перформанс «Я хочу тобі сказати...».

МЕТОДИ

метод «рівний – рівному»;
 «мозковий штурм»;
 театралізовані ігри;
 аналіз ситуацій;
 дискусії.

ФОРМИ

аналіз історій «Чи потрібна старшокласнику життєва успішність?», «Насильство і успіх – несумісні»;
інтерактивні вправи «Позитивний досвід успішності – від зневіри до перемоги», «Підтримка інших – крок до успіху»;
дискусії «Якості життєво успішної особистості», «Життєва успішність – власний погляд»;
бесіди «Що означає для мене асертивність», «Конфлікт: попередити, уникнути, вирішити», «Чи легко сьогодні бути успішним?»;
рольові ігри «Хто Я?», «Підвищимо настрій іншому», «Біженці: іспит для нас самих»; тематичні зустрічі «Життєва успішність і просоціальність», «Чи є відмінник життєво успішним?».

ЗМІСТОВНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ БЛОК

ЗАСОБИ

засоби театального мистецтва;
 засоби музичного мистецтва;
 засоби танцювального мистецтва;
 засоби образотворчого мистецтва;
 засоби образотворчої техніки.

ПРИЙОМИ

інтелектуальні – структурування інформації та відбір історій, діагностика ситуації, написання сценарію;
словесні – запитання, словесні доручення, повторення, вказівка, порада, підказка, пояснення, нагадування, розповідь, взаємне наставництво;
ігрові – уявні ситуації, сорпизні моменти, звуконаслідування, імпровізація, використання міміки, жестів, пластики тіла, інтонації, жарти, драматизація;

сценічні – віршовані тексти, відомі пісні, яскраві словесні заклики, театралізовані мініатюри, застосування «закадрового голосу»;
прийоми візуалізації – реквізит, мізансценічні рішення, костюми і сценічні атрибути;
прийоми розвитку мовлення – побудова діалогів, імітація, звукова культура;
прийоми розвитку вокальних можливостей;
прийоми розвитку танцювальних можливостей – тренування пам'яті, слуху, уважності, поведінкової гнучкості; розвиток почуття ритму;
прийоми розвитку образотворчих можливостей – формування гарного естетичного смаку, сприяння символічному самовираженню емоцій, переживань і спогадів.

РЕЗУЛЬТАТИВНІ ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ КИЇВСЬКОЇ ШКОЛИ №292 ІМЕНІ ГЕТЬМАНА УКРАЇНИ ІВАНА МАЗЕПИ:

1. Студія арт-терапевтичних практик «Неповторність».
2. Проєкт з інфо-медійної грамотності для середніх шкіл – «Вивчай та розрізняй (L2D)» за сприяння IREX (Рада міжнародних наукових досліджень та обмінів) спільно з Академією української преси та інтернет-проєктом StopFake за підтримки Посольства США та Великої Британії в Україні.
3. Впровадження навчально-методичного комплексу Lions Quest – «Соціальні та емоційні компетентності XXI століття».

Опис практик

1. Студія арт-терапевтичних практик «Неповторність»

Концепт практики: мистецтво має потужний потенціал у формуванні життєвої успішності старшокласників завдяки особливій «м'якості» психокорекційних прийомів і впливів; максимальній відповідності інтересам і потребам сучасного старшокласника; поєднанню активного і пасивного навчання, врівноваження емоцій і мислення; демократичному стилю

трансляції впливів (відмова педагога від команд, наказів, вимог і примусів, самостійне обрання учнями виду діяльності, її змісту, матеріалів і темпу її виконання, можливість учня «бути пасивним» – невиконання певного завдання і спостереження за роботою інших, заборона негативних оцінок, принизливих суджень, критики і покарань); потужному підсвідомому впливу на фізичний, психічний і духовний виміри особистості, зокрема, «роботі» з думками, почуттями й емоціями, які здаються нездоланими (матеріальні й соціальні втрати, смерть рідних чи близьких, хвороби і травми, зміна місця проживання і навчання, тяжкі сновидіння, панічні атаки); сприянню ефективній самоідентифікації старшокласників – усвідомленню й оцінці наявних почуттів, спогадів минулого й образів майбутнього, життєвих цілей, власних цінностей і орієнтирів.

Цільова група: учні 5-11 класів.

Перебіг здійснення практики:

Ресурсне забезпечення: людський ресурс (соціальний педагог; шкільний психолог; класні керівники; члени учнівського самоврядування; адміністрація закладу; члени батьківської ради закладу); матеріальний ресурс (приміщення, комп'ютерне обладнання, інтерактивні дошки).

Результативність: розширення індивідуально-психологічного досвіду самореалізації учнів, активізація їх потреби у імпровізації і самопрезентації, збагачення їх внутрішнього світу і формування художнього смаку; розвиненість необхідних для життєвого успіху пізнавальної активності, самовладання, впевненості у собі, відповідальності, дисциплінованості, цілеспрямованості, емпатії і здатності до партнерських взаємин.

Поширення досвіду: щорічний публічний звіт директорки школи, батьківські збори, вебінари педагогів; щорічні науково-практичні конференції Інституту проблем виховання НАПНУ «Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал» та «Зростаюча особистість у смислоціннісних обрисах»; курси підвищення кваліфікації Київського столичного університету імені Бориса Грінченка; електронні ресурси «Всеосвіта», «На урок», педагогічна періодика тощо.

2. Проєкт з інфомедійної грамотності для середніх шкіл – «Вивчай та розрізняй (L2D)»

Концепт практики: у сучасному інформаційному світі навички критичного сприйняття інформації стали невід'ємною частиною освіти. Саме освітяни мають унікальну можливість сприяти формуванню свідомого підходу до споживання медіа та інформації серед молоді, навчаючи учнівство аналізувати й перевіряти джерела та достовірність інформації перед її використанням та поширенням.

Цільова група: учні 9-11 класів, педагоги-предметники.

Перебіг здійснення практики: педагоги, які приєдналися до проєкту, пройшли базове онлайн-навчання та спеціалізовані тренінги з інтеграції інфомедійної грамотності у навчальні

предмети. Після проходження тренінгів педагоги отримали електронні навчально-методичні матеріали: конспекти уроків, презентації, роздавальні та інші матеріали, розроблені за методикою IREX.

Надалі команда проєкту запрошувала педагогів до участі у заходах з професійного розвитку, зустрічах для обміну досвідом як в Україні, так і за кордоном, творчих конкурсах та проєктах з просування медіаграмотності для педагогів та їхніх учнів/-ниць тощо. Учасники/-ці мали можливість спілкуватися з колегами з інших регіонів, обмінюватися досвідом, впроваджувати кращі практики викладання.

Ресурсне забезпечення: приєднання до мережевої спільноти проєкту, підтримка адміністрації.

Результативність: посилює стійкість до дезінформації та маніпуляцій через зміцнення навичок критичного сприйняття інформації та формування попиту на якісну інформацію серед освітян і учнівства шляхом інтеграції інфомедійної грамотності у програму загальної середньої освіти. Надає можливість педагогам вдосконалити навички застосування цифрових методів навчання, впроваджувати інноваційні підходи та навчати учнів/-ць стійкості до дезінформації та маніпуляцій.

Поширення досвіду: щорічний публічний звіт директорки школи, батьківські збори, вебінари педагогів; щорічні науково-практичні конференції Інституту проблем виховання НАПНУ «Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал» та «Зростаюча особистість у смислоціннісних обрисах»; курси підвищення кваліфікації Київського столичного університету імені Бориса Грінченка; електронні ресурси «Всеосвіта», «На урок», педагогічна періодика тощо.

3. Впровадження навчально-методичного комплексу Lions Quest – «Соціальні та емоційні компетентності XXI століття», 2019

Концепт практики: соціальна свідомість, життєві компетенції (побудова продуктивних стосунків і прийняття відповідальних рішень) та громадянські якості (самоусвідомлення, самоорганізація) учнів результативніше розвиваються в безпечному, турботливому і стабільному середовищі на основі програми соціально емоційного навчання, коли учням надається допомога щодо їх розвитку.

Цільова група: учні 9-11 класів.

Результативність: вироблення єдиних скоординованих впливів сім'ї, школи та місцевих громадських організацій; зменшення проблемної поведінки, непорозумінь, конфліктності, стресу; прогрес у зниженні ризиків зловживання спиртним, наркотиками і застосування насильства у шкільному середовищі; поліпшення психоемоційного мікроклімату в закладах освіти, збільшення ролі молодих людей у житті суспільства.

Поширення досвіду: щорічний публічний звіт директорки школи, батьківські збори, вебінари педагогів; щорічні науково-практичні конференції Інституту проблем виховання НАПНУ «Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал» та «Зростаюча особистість у смислоціннісних обрисах»; курси підвищення кваліфікації Київського столичного університету імені Бориса Грінченка; електронні ресурси «Всеосвіта», «На урок», педагогічна періодика тощо.

ГЛОСАРІЙ ТЕРМІНІВ І ПОНЯТЬ

Асертивність (від англійського слова «assertive» – наполегливий, впевнений у собі) – навичка, що є своєрідною «золотою серединою» між двома деструктивними поведінковими стратегіями – агресивністю і пасивністю та виявляється у позитивному ставленні до себе й інших і впевненій поведінці.

Аутрич – стратегія просування певної ідеї в громаді.

Бекстейдж (англ. backstage) – залаштунки, все, що невидиме для публіки; різновид репортажної зйомки, яка фіксує усе те, що не увійшло до основної фотосесії, відтворює неформальну атмосферу зустрічі, показати її зворотній бік – все те, що залишилось за лаштунками.

Воля до сенсу – основне прагнення людської особистості віднайти та реалізувати конкретний сенс і мету особистого існування.

Гейміфікація – процес додавання (насичення) ігрових елементів або механіки гри до освітнього процесу з метою отримання задоволення.

Гледінг – (від англійського glad – радість) протилежність булінгу. Навчання учнів наповнювати радістю одне одного, «комфортити», робити трохи щасливішими; діяльнісний вияв потребуючим підтримки, турботи, приязності.

Детермінізм – причинна обумовленість, загальний закономірний зв'язок природи, суспільства, мислення; закономірна і необхідна залежність психічних явищ від факторів, що їх викликають.

Дистрес – стан страждання, у якому людина, неспроможна повністю адаптуватись до стресових чинників і викликаного ними стресу, демонструє дезадаптивну поведінку; стрес, що негативно впливає на бажання займатись улюбленими справами, прагнути успіху в житті, на діяльність і поведінку людини, аж до повного їх руйнування.

Еустрес – реакції організму які забезпечують термінову адаптацію людини до нових умов; стан, внаслідок якого підвищується функціональний резерв організму, відбувається його адаптація до стресового фактора; механізм, що забезпечує виживання людини в екстремальних умовах.

Життєва успішність – емоційно забарвлений стан, який супроводжує результативну реалізацію власного життєвого проекту; відчуття самоздійснення особи, що уможливорює переживання суб'єктивного благополуччя, гармонії, усвідомлення сенсу власного життя.

Життєстійкість – готовність і здатність особистості конструктивно протистояти життєвим труднощам, адекватно й раціонально реагувати на них, сприймати їх як досвід та успішно керувати ними.

Життєтворчі здібності – сукупність індивідуально-особистісних якостей, які впливають на успіх людини в різних сферах життя і творчої діяльності; вони визначають її ставлення до власного життя, обумовлюють обрання стратегій досягнення життєвих цілей, способів реагування на зміни та шляхів особистісного розвитку.

Комунікативне лідерство – навичка ефективно спілкуватися, впливати на оточуючих та організовувати співпрацю, застосовуючи різні форми і канали комунікації, для продуктивного вирішення конфліктів, розв'язання завдань і досягнення спільних цілей.

Концепція педагогічна – система наукових положень, що визначає теоретико – методологічні засади, зміст освіти, стратегії організації і технології освітнього процесу, включає констатацію проблеми, прогностичні педагогічні ідеї та підходи до їх реалізації.

Кооперація – одна з основних форм організації міжособистісної взаємодії, що характеризується індивідуальною відповідальністю й ініціативністю, конструктивним спілкуванням і позитивною взаємозалежністю, що сприяє досягненню спільної мети.

Логотерапія – (від гр. «logos» – слово, мова і «therapeia» - турбота, догляд, лікування) – один з напрямів психотерапії, орієнтований на дослідження смислосназначимих характеристик

існування особистості та надання їй допомоги в пошуку й усвідомленні сенсу життя, що забезпечує гарний лікувальний та підтримуючий ефект у кризових ситуаціях.

Матрична (базова, основна) модель – логічне структурно-композиційне поєднання окремих складових освітнього процесу, зміст яких може визначати кожен заклад освіти відповідно до своїх особливостей і ресурсів.

Механізми виховання – процеси, що розгортаються у внутрішньому світі особистості, коли вона вступає у взаємодію із виховником і середовищем, і які детермінують характер та динаміку її змін.

Морально-вольові якості особистості – відносно стійкі, незалежні від конкретної ситуації психічні утворення, що засвідчують досягнутий особистістю рівень свідомої регуляції поведінки, її влади над собою; стійкі характеристики людини, що забезпечують її здатність керувати своєю поведінкою та діяльністю в усіх ситуаціях на основі дотримання моральних норм, за необхідності долаючи наявні внутрішні та зовнішні перешкоди на шляху досягнення поставленої мети.

Місія – це філософія розвитку закладу освіти, бачення перспективи його існування та відмінностей від подібних інституцій; це ядро цінностей, сукупність цілей і зв'язаних із ними переконань, відносин і напрямів діяльності, які визначають творче обличчя закладу освіти.

Ментальні опори – сенси і смисли існування, цільові орієнтири життєдіяльності.

Метод Айзенгавера – аналітичний прийом упорядкування цілей або завдань діяльності закладу освіти з метою пріоритетного розподілу зусиль.

Моніторинг – система постійного спостереження за явищами і процесами, що відбуваються у навколишньому світі, суспільстві, закладі освіти, громаді.

Особистість – у широкому, традиційному розумінні – це індивід як суб'єкт соціальних відносин і свідомої діяльності; феномен суспільного розвитку, конкретна жива людина, яка має свідомість і самосвідомість. У вузькому розумінні – визначена включеністю до суспільних відносин системна якість індивіда, що формується у спільній діяльності та спілкуванні.

Структура особистості – цілісне системне утворення, сукупність соціально значущих психічних властивостей, відносин і дій індивіда, що склалися в процесі онтогенезу і визначають його життєву стратегію і поведінку як свідомого суб'єкта діяльності і спілкування. До структури особистості входять всі психологічні характеристики людини і всі морфологічні особливості її організму аж до особливостей обміну речовин.

Оптимізм – позитивне світосприйняття, що ґрунтується на здатності людини пізнавати власні потенційні можливості, знаходити сприятливі обставини та вірити у краще майбутнє у будь-якій життєвій ситуації.

Трагічний оптимізм – здатність людської особистості відкривати сенс перед обличчям трагічних обставин.

Посттравматичне зростання (posttraumatic growth) – досвід позитивних змін як результат боротьби зі значною життєвою кризою (Тедескі, Калхоун, 1996).

Принципи діяльності ЗО – це основні вихідні положення, правила, на яких ґрунтується діяльність закладу освіти.

Промоція – заохочення, сприяння поширенню, просування.

Просоціальність – переконання, риса особистості, спонтанна поведінка чи свідомий спосіб життя особи чи групи. Являє собою здатність відгукнутися на потреби іншого та активно впливати на суспільні процеси; небайдужість до того, що відбувається навколо; довіру та вміння будувати конструктивні стосунки. Із просоціальністю пов'язані форми поведінки, що містять симпатію, допомогу, підтримку, співробітництво, альтруїзм, піклування про права, почуття і благополуччя оточуючих.

Резильснтність – вроджена здатність людини відновлюватися після криз, зберігати себе в критичних умовах, прожити і пережити найжахливіші події, віднаходити позитивні орієнтири життєдіяльності та ставати сильнішою, життєво активнішою і щасливішою.

Самоактуалізація – прагнення людини до повного виявлення, реалізації і розвитку своїх особистісних можливостей та життєтворчих здібностей. Потреба у самоактуалізації за А. Маслоу та К. Роджерсом – це природжене прагнення людини до удосконалення, вищий і головний чинник, що спонукає людину розвиватися на різних етапах життя – від опанування моторними навичками до найвищих творчих злетів.

Сенс життя – сума трьох категоріальних цінностей – творчих, емпіричних та цінностей ставлення, які визначають життєтворчу спрямованість особистості.

Стресостійкість – навичка, яка відображає рівень адаптації людини до впливу екстремальних факторів середовища і дозволяє особистості пережити стресові ситуації без шкоди для власного здоров'я і практичної діяльності.

Формування життєвої успішності старшокласника – це процес розвитку особистості старшокласника, який включає в себе інтеріоризацію учнем знань щодо ризиків і можливостей сучасного світу та особливостей власного психонейрологічного розвитку, вироблення ним адекватної самооцінки й мотивації бути життєво успішним, а також вільне обрання сфери діяльності відповідно до своїх бажань, уподобань і здібностей.

Цифрові технології в освіті – використання різноманітних електронних засобів та програмного забезпечення з метою покращення якості навчання та забезпечення доступу до знань здобувачам освіти та викладачам.

Цілепокладання – процес постановки цілей діяльності та визначення шляхів їх досягнення.

Цінність досвіду – одна з категоріальних цінностей, за допомогою якої людина насажується через те, що бере від світу в зустрічах і досвіді, тобто переживаючи добро, істину та красу, природу та культуру або зустрічаючи іншу людину в любовний спосіб.

Цінність ставлення – одна з категоріальних цінностей, завдяки якій людина знаходить сенс через ставлення до ситуації, особливо до незмінної долі, тобто вибір ставлення, яке дозволяє їй піднятися над незмінним скрутним становищем і вирости за межі себе.

Цінність творчості – одна з категоріальних цінностей, завдяки якій людина знаходить сенс через те, що являє світові свої творіння, тобто створюючи щось або роблячи вчинок.

SMART – мнемонічна абревіатура, складена з критеріїв визначення завдань. Вона утворена з англійських слів *specific, measurable, attainable, relevant, timerelated* – конкретний, вимірний, досяжний, доречний, обмежений у часі.

SNW-аналіз – аналітичний метод, який застосовують для отримання повнішої картини з метою вивчення внутрішнього середовища закладу освіти, під час якого, окрім сильних і слабких сторін, вивчаються також і нейтральні позиції; як правило, проводиться після SWOT-аналізу

SWOT-аналіз – аналітичний метод, який використовується для оцінювання сильних і слабких сторін закладу освіти, а також можливостей і загроз, пов'язаних із ресурсами середовища, що його оточує.

Використана література:

1. Словник української мови : Електронний ресурс. <https://cum.in.ua/s/ dialektyka>.
2. Бикова В. О. Словник логопедичних термінів: Навчальний посібник: Д. : 2023. 44 с.
3. Електронний ресурс. <https://uk.wikipedia>.
4. Енциклопедія сучасної України. <https://esu.com.ua/article-43059>.
5. Психологічний словник / авт.-укл. В. В. Синявський, О. П. Сергєєнкова; за ред Н. А. Побірченко. Київ : Науковий світ, 2007. 336 с.
6. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Х. : Прапор, 2007. 602 с.
7. Frankl, V. E. (2000). *Man's search for ultimate meaning*. New York : Perseus Books.

Виробничо-практична продукція

Кириченко Валентина Іванівна

Єжова Ольга Олександрівна

Нечерда Валерія Борисівна

Безрук Катерина Олександрівна

**ПРАКТИКО ОРІЄНТОВАНІ МОДЕЛІ І МЕХАНІЗМИ
ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ УЧНІВ
СТАРШИХ КЛАСІВ В УМОВАХ
ПОСТВОЄННОЇ РЕАЛЬНОСТІ**

Методичні рекомендації

Підп. до друку 22.09.2025 р. Формат 60х84 1/16. Папір офсетний. Цифровий друк.
Гарнітура Таймс. Ум. друк. арк. 7,6. Обл. вид. арк. 6,0. Наклад 12 прим.
Зам. № 101. Ціна договірна.

Видавець і виготовлювач:

ТОВ «Друкарня Мадрид»
61024, м. Харків, вул. Гуданова, 18

Тел.: 0 800 33 67 62
www.shop.madrid.in.ua
print@madrid.in.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК №4399 від 27.08.2012 року